SIMION FLOREA MARIAN

BOTANICA POPORANĂ ROMÂNĂ

VOLUMUL III
(P – Z)

VOL. III
IV 83.447

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Vechea cultură românească nescrisă este o adevărată comoară de cunoştinţe, care trebuie să se situeze la baza noii culturi. Aşa a înţeles şi Simion Florea Marian să-şi îndeplinească datoria faţă de neam; şi-a exprimat dragostea faţă de poporul căruia i-a aparţinut prin amintitele culegeri şi studii, prin lucrări publicate şi prin manuscrisele sale. Credea în locul de cinste al culturii româneşti în cultura europeană şi global. În condiţiile globalizării de astăzi, România are nevoie de mai mulţi aştri, asemenea autorului cărţii la care ne referim, pentru a susţine strălucirea culturii ţării în constelaţia culturii universale. Marian, ca distins om de cultură (între altele a fost membru titular al Academiei Române) a constatat şi a apreciat exactitatea cunoştinţelor populare, atenta observare a plantelor de către ţăranul român. Cât de utile sunt numirile populare ale plantelor înţelegem din faptul că unele din ele, descrise insuficient de specialişti sau chiar necunoscute lor, au putut fi recunoscute numai pe baza numelui popular.

Dumitru Murariu

Pe vremea sa Suceava devine un centru de mare însufleţire ştiinţifică, promovată de un singur om. Ceea ce astăzi fac institute cu zeci de cercetători, Marian, în condiţii materiale foarte modeste, a realizat singur o operă grandioasă.

Gheorghe Vrabie

BIBL. CENTR. UNIV.
„M. EMINESCU" IAŞI
IV 83.447

BCU/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SIMION FLOREA MARIAN

BOTANICA POPORANĂ ROMÂNĂ

Volumul III
(P – Z)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

© Editura Academiei Române. Toate drepturile rezervate.

Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodusă fără acordul prealabil scris al autorului, în conformitate cu prevederile Legii nr. 8/1996 (cu modificările ulterioare).

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5
050711, Bucureşti, România
Tel.: 4021-3188146; 4021-3188106
Tel./Fax.: 4021-3188-2444
E-mail: edacad@ear.ro
Adresa web: http://www.ear.ro

CASA MEMORIALĂ *SIMION FLOREA MARIAN*,
Aleea *S. Fl. Marian*, nr. 4, 720193, Suceava
Tel. 0040 741 624040; 0755 134356; 0230 215710
E-mail: memoriale@muzeulbucovinei.ro
Muzeul Bucovinei Suceava, str. Ştefan cel Mare nr. 33
720003, Suceava, România
Tel. 0040 230 216439; Fax 0040 230 522979
www.muzeulbucovinei.ro; e-mail: contact@muzeulbucovinei.ro

Referenţi: Acad. Răzvan Theodorescu
Acad. Dimitrie Vatamaniuc

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MARIAN, SIMION FLOREA
Botanica poporană română / Simion Florea Marian; ed. critică, introd., repere biobibliografice, indice Botanica, indice capitole publicate antum/postum, text stabilit, indice informatori, bibliografie: Aura Brădăţan. - Suceava: Muşatinii, 2009 -
vol.
ISBN 978-973-1974-07-1

Vol. 3.: (P-Z). - Bucureşti: Editura Academiei Române, 2010. -
ISBN 978-973-27-1899-5

I. Brădăţan, Aura (ed. şt.)
58

Lucrare finanţată de MUZEUL BUCOVINEI Suceava

Consultant ştiinţific: dr. Ion Mareş
Tehnoredactare: Ancuţa Maleş, Culegere computerizată: Mihaela Andrieş
Fotografii: Adrian Ştefan Clopotari, Ion Mareş, Petru Palamar, WIKIPEDIA - *The Free Encyclopedia*

Bun de tipar: decembrie 2010. Apărut: 2010
Format: 1/8 din 70/100; Coli de tipar: 46,5
CZ pentru biblioteci mari: 581.9<<398.3>> (498)
CZ pentru biblioteci mici: 58<<39>>

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- 2 DEC. 2013

SIMION FLOREA MARIAN

662190

BOTANICA POPORANĂ ROMÂNĂ

VOLUMUL III

(P – Z)

Ediţie critică, introducere, repere biobibliografice,
indice *Botanica*, indice capitole publicate antum/postum,
text stabilit, indice informatori şi bibliografie
de
AURA BRĂDĂŢAN

Cuvânt înainte de prof. univ. dr. DUMITRU MURARIU,
Membru corespondent al Academiei Române

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
SUCEAVA
2010

ALE

BCU IASI 1013451

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Simion Florea Marian şi soţia, Leontina, în 1890

BCU IAŞI
LIBRARY

Operele lui Simion Florea Marian

1869 Poesii poporale din Bucovina. *Balade române culese şi corese de ...*, Imprimeria Botoşani;
1873 Poesii poporale române, *adunate şi întocmite de ...*, tom I, Tip. lui G. Piotrovschi, Cernăuţi;
1875 Poesii poporale române, *adunate şi întocmite de ...*, tom II, Tip. lui G. Piotrovschi, Cernăuţi;
1878 Tradiţiuni poporale române, *adunate de ...*, Editura şi tiparul Eredei de Closius, Sibiu;
1882 Cromatica poporului român, Tipografia Academiei Române, Bucureşti;
1883 Ornitologia poporană română, tom I şi II, Tipografia lui R. Eckhardt, Cernăuţi;
1885 Câteva inscripţiuni şi documente din Bucovina, Tipografia Academiei Române, Bucureşti;
1886 Descântece poporane române, Tipografia lui R. Eckhardt în Cernăuţi, Suceava;
1887 Biserica din Părhăuţi în Bucovina, Tipografia Academiei Române, Bucureşti;
1890 Nunta la români, *studiu istorico-etnografic comparativ*, Ediţiunea Academiei Române, Lito-Tipografia *Carol Göbl*, Bucureşti;
1892 Înmormântarea la români. *Studiu etnografic*, Ediţiunea Academiei Române, Lito-Tipografia *Carol Göbl*, Bucureşti; Naşterea la români. *Studiu etnografic*, Ediţiunea Academiei Române, Lito-Tipografia *Carol Göbl*, Bucureşti;
1893 Vrăji, farmece şi desfaceri, Lito-Tipografia *Carol Göbl*, Bucureşti;
1893 Satire poporane române, *adunate de ...*, Editura Librăriei *Socec et Comp.*, Bucureşti;
1895 Sântul Ioan cel Nou de la Suceava. *Schiţă istorică*, Lito-Tipografia *Carol Göbl*, Bucureşti; Tradiţii poporane române din Bucovina, Imprimeria statului, Bucureşti;
1897 Răsplata. Poveşti din Bucovina, Redacţiunea şi editura societăţii *Şcoala Română*, Suceava;
1898 Sărbătorile la români. *Studiu etnografic*, vol. I – *Cârnilegile*, Ediţiunea Academiei Române, Institutul de arte grafice *Carol Göbl*, Bucureşti;
1899 Sărbătorile la români. *Studiu etnografic*, vol. II – *Păresimile*, Ediţiunea Academiei Române, Institutul de arte grafice *Carol Göbl*, Bucureşti;
1900 Poesii poporale despre Avram Iancu, Ed. autorului, Soc. tipografică bucovineană în Cernăuţi, Suceava; Inscripţiuni de pe manuscripte şi cărţi vechi din Bucovina, Editura autorului, Soc. tipografică bucovineană în Cernăuţi, Suceava; Portretul lui Miron Costin, mare logofăt şi cronicar al Moldovei, Inst. de arte grafice *Carol Göbl*, Bucureşti; Vartolomei Măzăreanu, Condica Mănăstirii Voroneţul, Tipografia societăţii bucovinene în Cernăuţi, Suceava;
1901 Sărbătorile la români. *Studiu etnografic*, vol. III – *Cincizecimea*, Ediţiunea Academiei Române, Institutul de arte grafice *Carol Göbl*, Bucureşti;
1902 Vartolomei Măzăreanu, Condica Mănăstirii Solca, Soc. tip. bucovineană în Cernăuţi, Suceava;
1903 Insectele în limba, credinţele şi obiceiurile românilor. *Studiu folcloristic*, Ediţiunea Academiei Române, Institutul de arte grafice *Carol Göbl*, Bucureşti;
1904 Legendele Maicii Domnului. *Studiu folcloristic*, Ediţiunea Academiei Române, Institutul de arte grafice *Carol Göbl*, Bucureşti; Vartolomei Măzăreanu, Domnia lui Ştefan cel Mare şi cea a lui Ştefan Tomşa, Societatea tipografică bucovineană în Cernăuţi, Suceava;
1910 Hore şi chiuituri din Bucovina, ed. postumă, îngr. de Liviu Marian, *Socec et co.*, Bucureşti;
2008 Botanica poporană română, vol. I (A - F), ediţie princeps, îngrijită de Aura Brădăţan, Editura *Muşatinii*, Suceava.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cuvânt înainte

Trăim în epoca informatizării şi beneficiem de minunatele mijloace de comunicare instantanee pe întreaga planetă, precum şi de minunatele echipamente electronice, cu care ne putem aşterne gândurile pe hârtie. Cine îşi mai poate imagina astăzi să scrie înmuind pana în cerneală? Şi totuşi, cu 100 - 200 de ani în urmă s-a scris în acest fel foarte mult.

Dar chiar evoluţia limbii române de la stadiul ei din secolele XVII – XIX este astăzi mult îmbogăţită, incluzând poate cu prea multă uşurinţă şi numeroase neologisme. Renumitul medic-naturalist ieşean Iacob Cihac a rămas o referinţă a anului 1837, când a scris primul manual de istorie naturală în limba română. Pe atunci au prosperat şcolile şi s-au pus bazele limbii române culte. Dimitrie Brândză (1846 - 1895) a fondat faimoasa Grădină Botanică din Bucureşti şi a lăsat baza *Herbarului General* de astăzi, cu peste 500.000 de coli, iar în 1879 - 1883 a scris cartea de referinţă *Enumeraţiunea plantelor până astăzi cunoscute în Moldova şi Valahia* sau *Prodromul florei române*.

Exemplele pot continua, dar ne oprim asupra numelui academicianului Simion Florea Marian (1847 - 1907), care în spiritul vremii s-a înscris ca un vajnic cercetător şi scriitor folclorist, publicând numeroase culegeri şi studii, lucrări istorice, articole în colaborările sale cu multe ziare şi reviste. Unele scrieri ale sale (peste 25.000 pagini) au rămas sub formă de manuscrise şi, după trecerea lui din viaţă, au nimerit pe mâna unor vrednici îngrijitori de ediţii, pentru a vedea lumina tiparului.

Nimeni nu s-a aplecat însă asupra celor 12 volume cu mai multe caiete fiecare, cu manuscrisul botanicii poporane române. A venit la timp Doamna Aura Brădăţan pentru a prelucra critic şi a îngriji în mod exemplar editarea manuscrisului *Botanica poporană română* în trei volume, cu cele 520 de capitole. Simion Florea Marian insista asupra numelor populare româneşti şi numai pentru cele fără nume românesc a utilizat numiri din cărţi, dicţionare sau periodice. Aceasta înseamnă că *Botanica poporană română* este în primul rând importantă pentru limba română; este un adevărat tezaur lingvistic. În acelaşi timp este o documentare de bază pentru exprimarea naturalistului, a botanistului, a silvicultorului şi horticultorului, agronomului şi dascălilor cu aplecare spre această terminologie.

Cercetarea şi cunoaşterea plantelor, de care omul a fost dintotdeauna interesat, pentru că le-a descoperit multiple întrebuinţări în lumea satelor şi mai târziu în farmacopee sau i-au atras atenţia prin coloritul şi frumuseţea florilor, a pus la îndemâna filologilor şi specialiştilor

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

în istorie valoroase argumente şi documente asupra vechimii şi continuităţii poporului român pe teritoriul de astăzi al ţării şi nu numai. Dar cât de răscolitoare sunt versurile marilor poeţi ai ţării, care au cântat cultura populară, folosind între altele şi bogăţia cunoştinţelor botanice ale poporului?

Vechea cultură românească nescrisă este o adevărată comoară de cunoştinţe, care trebuie să se situeze la baza noii culturi. Aşa a înţeles şi Simion Florea Marian să-şi îndeplinească datoria faţă de neam; şi-a exprimat dragostea faţă de poporul căruia i-a aparţinut prin amintitele culegeri şi studii, prin lucrări publicate şi prin manuscrisele sale. Credea în locul de cinste al culturii româneşti în cultura europeană şi global. În condiţiile globalizării de astăzi, România are nevoie de mai mulţi aştri, asemenea autorului cărţii la care ne referim, pentru a susţine strălucirea culturii ţării în constelaţia culturii universale. Marian, ca distins om de cultură (între altele a fost membru titular al Academiei Române) a constatat şi a apreciat exactitatea cunoştinţelor populare, atenta observare a plantelor de către ţăranul român. Cât de utile sunt numirile populare ale plantelor înţelegem din faptul că unele din ele, descrise insuficient de specialişti sau chiar necunoscute lor, au putut fi recunoscute numai pe baza numelui popular.

Personal, avându-l mentor pe Academicianul Mihai Băcescu – distins specialist carcinolog, dar şi etnozoolog, autorul acestor rânduri cunoaşte şi consideră că este mai dificilă scrierea unei culegeri a numirilor populare ale plantelor şi animalelor, decât o lucrare de strictă specialitate (ex.: sistematica, morfologia sau despre fiziologia vieţuitoarelor).

De ce? Pentru că în culegerea cunoştinţelor de etnobotanică trebuie acoperit întregul teritoriu al ţării sau al provinciei cercetate şi sunt necesare aptitudini de iscoditor, de foarte bună comunicare cu interlocutorii, care nu rareori pot furniza informaţii greşite; numai dibăcia specialistului de a verifica în momente diferite exactitatea informaţiilor, pe cât posibil în dialog cu aceeaşi persoană, dă garanţia că cele notate sunt corect redate şi înţelese. Pe când într-o lucrare de strictă specialitate intervine experienţa, fără a exclude subiectivismul, dar eventualele erori sunt numai ale autorului, în interpretarea experimentului sau a rezultatelor prelucrărilor statistice.

Iată de ce, pe de o parte este impresionantă munca de adunare a folclorului botanic de către Simion Florea Marian încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, iar pe de altă parte, opera sa etnobotanică ni-l prezintă ca un vajnic cercetător, cu drag de flora ţării, cu un elan susţinut fără încetare..., „*Încă de când mă aflam în a doua clasă gimnazială...*", de a realiza o enciclopedie a culturii poporului român.

A venit la timp (scriam mai sus), Doamna Aura Brădăţan pentru revizuirea critică a manuscrisului rămas de la Simion Florea Marian, prin adăugarea unor pertinente completări şi precizări ale notelor autorului, care scrisese „*... acele şire în fugă, numai ca să-mi servească mai pe urmă de notiţe*". Astfel, în anul 2008 a tipărit editorul ştiinţific primul volum de *Botanică poporană română*, pentru ca în anul 2010 să fie programate volumele II şi III – ultimul cu literele P–32, R–21, S–64, Ş–6, T–23, Ţ–1, U–11, V–9, Z–4 (171 capitole). Textul prelucrat critic de Doamna Brădăţan a suferit corecturi ortografice şi ortoepice (cu păstrarea

particularităţilor lingvistice ale epocii), eliminând unde a fost posibil apostroful, accentul pe unele silabe, respectând în principal ortoepia actuală.

Asemenea celorlalte două volume, şi în cel de-al treilea sunt incluse numirile ştiinţifice ale plantelor, denumiri populare româneşti – uneori şi străine, din toată ţara, morfologia plantelor şi habitatele preferate, importanţa lor pentru uzul casnic şi pentru medicamente, reţete cosmetice şi de bucătărie, descrieri de jocuri legate de respectivele plante, de datini, credinţe, obiceiuri, legende, doine, proverbe, cântece, cimilituri, zicători şi strigături, descântece, vrăji, farmece ş.a.

Cercetarea cu atenţie a celor 12 volume cu câte 8, 10 sau 11 caiete fiecare, însumând aproape 6.000 de file, a fost o probă de foarte bună organizare a lucrului Doamnei Aura Brădăţan, pentru aranjarea plantelor în ordine alfabetică, precizarea în **Indice** a volumului, fasciculei şi paginilor la care fiecare plantă se află în manuscris, inserarea adăugirilor autorului, compararea capitolelor care au fost publicate cu textele din manuscris, scoaterea pe de o parte a manuscriselor identice din volume diferite şi transcrierea pe de altă parte a capitolelor pentru care autorul n-a avut date. Consultarea dicţionarelor de specialitate şi ilustrarea cu imagini ale plantelor sunt importante contribuţii personale ale editorului ştiinţific. Nu putea oricine să ducă la capăt această întreprindere. Pe lângă faptul că nu-i la prima îngrijire editorială, Doamna Brădăţan are publicate peste 100 de studii, articole, note şi recenzii. Are rutina organizării cu deosebit succes a unor sesiuni ştiinţifice, simpozioane naţionale şi internaţionale, aniversări la casele memoriale. A reconstituit biblioteca Academicianului Simion Florea Marian în expoziţia de bază a instituţiei în care lucrează şi a organizat expoziţii temporare şi permanente în muzeele memoriale subordonate Muzeului Bucovinei. Este membru în Colectivul de redacţie al *Anuarului Muzeului Bucovinei*. Este de înţeles exerciţiul continuu şi experienţa dobândită de Doamna Brădăţan, în variatele laturi ale domeniului culturii. Este remarcabilă dăruirea sa sufletească, de a nu-şi fi precupeţit eforturile, de a face o mare investiţie de timp şi energie, de a proba o neobişnuită putere de muncă. Finalizarea manuscriselor pentru tipar îi face o deosebită cinste editorului ştiinţific şi îi atrage deplin meritate FELICITĂRI, pentru tipărirea *Botanicii poporane române* – adevărată enciclopedie a ilustrului învăţat, cărturar şi mare patriot – Simion Florea Marian.

Toate trei volumele nu trebuie să lipsească din nici o bibliotecă.

Prof. univ. dr. Dumitru Murariu,
Director general al Muzeului Naţional de Istorie Naturală „Grigore Antipa",
Membru corespondent al Academiei Române

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY
B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

INDICE
BOTANICA POPORANĂ ROMÂNĂ

Nr.	Denumirea plantei	Denumirea latină	Vol.	Fasc.	Pag.
1.	Abanosul	Diospyros Ebenum Retz.	X	10(101)	474-478
2.	Acrişul-roşu	Berberis vulgaris L.	I	4	147-149
3.	Afinul	Vaccinium Myrtillus L.	V	4(45)	159-164
4.	Aglica	Spiraea Filipendula L.	II	10(20)	530-535
5.	Agrişul	Ribes Grossularia L.	text publicat; nu are *ms.*		
6.	Agudul – Frăgariul	Morus alba L.	IX	1(84)	49-62
7.	Aguridariul	Vitis labrusca Scop.	I	10	573-577
8.	Alămâiul	Citrus Limonium Risso.	XI	1(102)	27-41
9.	Albăstreaua	Centaurea Cyanus L.	V	1(42)	9-13
10.	Alionul	Leonurus Cardiaca L.	VI	9(61)	406-411
11.	Alunica	Bunium Bulbocastanum L.	III	6(26)	272-275
12.	Alunul	Corylus Avellana L.	XI	6(107)	312-345
13.	Anghelica	Angelica Archangelica L.	III	8(28)	336-338
14.	Anghinariul	Cynara Scolymus L.	IV	10(41)	407-410
15.	Anisonul – Anasonul	Pimpinella Anisum L.	III	6(26)	283-287
16.	Antonica	Chaerophyllum aromaticum L.	III	9(29)	393-406
17.	Apărătoarea	Pulegium vulgare Mill.	VI	5(57)	215-220
18.	Ardeiul	Capsicum annuum L.	VI	1(53)	1-22
19.	Arginţica	Potentilla argentea L.	III	2(22)	57-61
20.	Arinul	Alnus glutinosa Gaertn.	IX	6(89)	290-318
21.	Armurariul	Silybum Marianum Gaertn.	VII	5(67)	227-235
22.	Arnica	Arnica montana L.	IV	8(39)	327-330
23.	Arsenica	Lychnis chalcedonica L.	I	9	420-426
24.	Arţariul	Acer platanoides L.	II	2(12)	117-127
25.	Aruma	Arum maculatum L.	VIII	7(80)	307-312
26.	Aspicul	Lavandula vera DC.	VI	6(58)	269-270
27.	Avrămasca	Gratiola officinalis L.	VI	2(54)	89-110
28.	Baraboiul	Chaerophyllum bulbosum L.	III	9(29)	385-391
29.	Barabula	Solanum tuberosum L.	V	11(52)	420-435
30.	Baranţa	Onosma arenarium W. et Kit.	V	9(50)	354-355
31.	Barba-ursului	Equisetum arvense L.	VIII	8(81)	360-370
32.	Băcanul	Haematoxylon campechianum L.	XI	2(103)	67-73

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

33.	Băcălia – Văcălia	Fomes fomentarius Fr.	X	6(97)	278-281
34.	Bălosul	Russula foetens Fr.	X	8(99)	358-362
35.	Bănica	Phyteuma orbiculare L.	V	2(43)	59-60
36.	Bănuţul	Bellis perennis L.	IV	4(35)	147-154
37.	Bărbănocul	Vinca minor L.	V	8(49)	309-327
38.	Beşicura	Physalis Alkekengi L.	V	11(52)	450-459
39.	Bobiţa	Paris quadrifolia L.	IX	8(91)	462-470
40.	Bobul	Vicia Faba L.	II	6(16)	318-331
41.	Bostanul	Cucurbita Pepo L.	V	4(45)	135-157
42.	Bostanul-turcesc	Cucurbita Melopepo L.	V	3(44)	118-122
43.	Botânca – Văzdoaga	Tagetes patula L.	IV	5(36)	215-226
44.	Bozul	Sambucus Ebulus L.	IV	1(32)	18-55
45.	Bradul	Abies alba Mill.	XI	4(105)	155-183
46.	Brăileanca	Salvia silvestris L.	VI	5(57)	238-249
47.	Brânca	Scrophularia nodosa L.	VI	2(54)	77-86
48.	Brânca ursului	Heracleum Sphondylium L.	III	8(28)	358-360
49.	Brânduşa	Crocus banaticus Heuff.	IX	7(90)	399-418
50.	Brânduşul	Colchicum autumnale L.	VIII	1(74)	6-13
51.	Brebenelul	Corydalis cava Schw. et Koert.	I	8	353-361
52.	Breiul [1]	Mercurialis perennis L.	VII	7(69)	325-329
53.	Breiul [2]	Tamus communis L.	IX	8(91)	430-432
54.	Briboiul	Geranium alpestre Schur.	I	10	488-491
55.	Broscariţa	Potamogeton natans L.	VIII	8(81)	323-326
56.	Brustanul	Telekia speciosa Bmgt.	IV	4(35)	156-163
57.	Brusturul	Lappa major Gaertn.	IV	9(40)	355-394
58.	Bubovnicul	Veronica Beccabunga L.	VI	3(55)	117-125
59.	Buezi	[Carpesium cernuum L.]	X	4(95)	181-183
60.	Bujorul	Rhododendron Kotschyi Simk.	V	5(46)	188-201
61.	Bulbucul	Ranunculus bulbosus L.	I	2	51-57
62.	Bumbişorul	Anthemis tinctoria L.	IV	6(37)	265-267
63.	Burechiuşul	Marasmius scorodonius Fr.	X	8(99)	380-382
64.	Buretele-ciutei	Scleroderma vulgare Hornem.	X	6(97)	257-259
65.	Buretele-iute – Iuţanul	Lactarius piperatus Fr.	X	7(98)	322-327
66.	Buretele-de-nuc	Polyporus squamosus Fr.	X	9(100)	394-397
67.	Buretele-de-răchită	Trametes suaveolens Fr.	X	6(97)	283-286
68.	Buretele-de-roauă sau de-prund	Collybia esculenta Wulf.	X	6(97)	272-275
69.	Buretele-oilor	Polyporus confluens Fr.	X	6(97)	288-290
70.	Buretele-porcesc – Porcanul	Boletus luridus Schaeff.	X	5(96)	221-223
71.	Buretele-pucios	Phallus impudicus L.	X	7(98)	292-303
72.	Buretele-şerpesc	Amanita muscaria L.	X	6(97)	249-255
73.	Buricul-pământului	Lathraea Squamaria L.	VI	4(56)	168-173
74.	Buruiana-zânelor – Ciocul-berzei	Geranium pusillum L.	I	10	513-516

75.	Busuiocul	Ocimum Basilicum L.	XI	6(107)	275-310
76.	Busuiocul-de-câmp	Prunella vulgaris L.	VI	9(61)	413-434
77.	Busuiocul-sfintelor	Betonica officinalis L.	VI	8(60)	398-404
78.	Cadrinul	Larix ledebourii Endl.	IX	7(90)	351-358
79.	Calapărul	Tanacetum Balsamita L.	IV	6(30)	239-263
80.	Calcea	Caltha palustris L.	I	2	74-80
81.	Caprafoiul	Lonicera Caprifolium L.	IV	2(33)	66-69
82.	Captalanul	Petasites officinalis Moench.	IV	3(34)	135-145
83.	Carpănul	Carpinus Betulus L.	XI	6(107)	347-355
84.	Castanul	Aesculus Hippocastanum L.	II	2(12)	111-115
85.	Călcâiul-dracului	Menyanthes trifoliata L.	V	8(49)	329-335
86.	Căldăruşa	Aquilegia vulgaris L.	I	3	97-105
87.	Călinul	Viburnum Opulus L.	IV	2(33)	57-64
88.	Călţunaşul	Tropaeolum majus L.	XI	3(104)	124-125
89.	Călţunelul	Viola silvestris Lam.	I	8	376-379
90.	Căpşunul	Fragaria collina Ehrh.	III	1(21)	23-28
91.	Căpuşa	Ricinus communis L.	XI	2(103)	98-99
92.	Cătuşnica	Nepeta Cataria L.	VI	7(59)	346-354
93.	Cânepa	Cannabis sativa L.	XI	5(106)	219-248
94.	Cârligăţica	Sanquisorba officinalis L.	II	10(20)	505-513
95.	Cârmâzul – Rumeioara	Phytolacca decandra L.	VII	1(63)	13-22
96.	Ceapa	Allium Cepa L.	X	2(93)	49-84
97.	Ceapa-cioarei	Muscari comosum Mill.	X	2(93)	95-100
98.	Celerul	Apium graveolens L.	III	6(26)	241-242
99.	Cerenţelul	Geum urbanum L.	III	1(21)	1-3
100.	Chiparosul	Cupressus sempervirens L.	XI	2(103)	75-78
101.	Cicoarea	Cichorium Intybus L.	VII	10(72)	483-497
102.	Cimbrişorul	Thymus Serpyllum L.	VI	7(59)	319-328
103.	Cimbrul	Satureja hortensis L.	VI	7(59)	330-340
104.	Cinsteţul	Salvia glutinosa L.	VI	5(57)	222-227
105.	Cioboţica-cucului	Primula officinalis Jacq.	VI	10(62)	464-485
106.	Cireşul	Prunus avium L.	II	9(19)	479-491
107.	Ciumăfaia – Ciumoaica	Datura Stramonium L.	VII	10(72)	471-481
108.	Ciupărca	Agaricus campestris L.	X	9(100)	404-411
109.	Clocoticiul	Rhinanthus major Ehrh.	VI	3(55)	147-153
110.	Clocoticul	Staphylea pinnata L.	II	3(13)	157-166
111.	Clopoţelul	Campanula multiflora W.et Kit.	V	2(43)	73-75
112.	Coada-cocoşului	Polygonatum officinale All.	IX	8(91)	450-457
113.	Coada-priculicilor	Spiraea Aruncus L.	II	10(20)	523-528
114.	Coada-racului	Potentilla Anserina L.	III	2(22)	44-46
115.	Coada-smeului	Calla palustris L.	VIII	7(80)	314-321
116.	Coada-şoarecului	Achillea Millefolium L.	VII	9(71)	405-415

BCU "ION CREANGĂ" UNIVERSITY LIBRARY

117.	Coadina	Alopecurus pratensis L.	VIII	2(75)	84-86
118.	Coarda-ielelor	Glechoma hederacea L.	VI	8(60)	364-373
119.	Cocoşelul	Erythronium Dens-canis L.	X	1(92)	23-26
120.	Colţu-lupului	Bunias orientalis L.	I	8	348-351
121.	Coriandrul	Coriandrum sativum L.	III	9(29)	422-424
122.	Cornişorul	Lycopodium clavatum L.	VIII	8(81)	350-358
123.	Cornişorul – Mama-secării	Claviceps purpurea Tul.	X	9(100)	434-437
124.	Cornul	Cornus mas L.	III	10(30)	438-465
125.	Cornul-de-mare	Ceratonia Siliqua L.	XI	2(103)	62-65
126.	Cornuţelul	Xanthium strumarium L.	V	2(43)	62-65
127.	Crăpusnicul	Cirsium oleraceum Scop.	VII	11(73)	499-515
128.	Creasta-cocoşului	Clavaria flava Schaeff.	X	8(99)	338-343
129.	Crinul	Lilium candidum L.	X	1(92)	1-21
130.	Crucea-vacii	[Pulmonaria officinalis L. ?]	X	4(95)	162-169
131.	Crucea-voinicului	Anemone angulosa Lam.	I	1	25-28
132.	Cruciuliţa	Senecio vulgaris L.	IV	8(39)	332-335
133.	Cucoşul	Exoascus Pruni Fuck.	X	8(99)	384-387
134.	Cucuta	Conium maculatum L.	III	9(29)	408-420
135.	Cuişoarele	Eugenia caryophyllata Thunb.	X	10(101)	458-460
136.	Culcuşul-vacii	Hieracium Pilosella L.	V	2(43)	51-57
137.	Curcubeţica	Aristolochia Clematitis L.	VIII	10(83)	468-474
138.	Curcuduşul	Prunus insititia L.	II	9(19)	440-447
139.	Curechiul	Brassica oleracea L.	I	7	298-330
140.	Curpenul – Luminosul	Clematis Vitalba L.	I	1	10-17
141.	Dafinul	Laurus nobilis L.	X	10(101)	439-441
142.	Daria	Pedicularis exaltata Bess.	VI	3(55)	143-145
143.	Dârmoxul	Viburnum Lantana L.	II	5(15)	232-238
144.	Dediţa	Anemone Pulsatilla L.	I	2	41-50
145.	Degetariţa	Digitalis ambigua Mur.	VI	3(55)	112-115
146.	Dosnica	Clematis integrifolia L.	I	1	1-8
147.	Dragostea	Sedum carpaticum Reuss.	VII	6(68)	252-255
148.	Drehla	Auricularia mesenterica Fr.	X	9(100)	428-432
149.	Drobişorul	Isatis tinctoria L.	I	6	261-263
150.	Drobiţa	Genista tinctoria L.	II	4(14)	211-226
151.	Drobul – Drogul	Cytisus albus Hacq.	X	4(95)	171-175
152.	Dumbravnicul	Melittis Melissophylum L.	VI	8(60)	375-383
153.	Fagul	Fagus silvatica L.	IX	3(86)	150-163
154.	Faptnica – Moşii	Stachys germanica L.	VI	8(60)	390-396
155.	Faptul	Astrantia major L.	III	5(25)	230-239
156.	Fasolea	Phaseolus vulgaris L.	II	7(17)	369-391
157.	Fărăşul	[?]	X	4(95)	188-191
158.	Ferica	Aspidium Filix-mas Swartz.	VII	9(71)	417-432

159.	Fierea-pământului	Gentiana cruciata L.	VII	6(68)	290-299
160.	Filimina	Calendula officinalis L.	IV	8(39)	337-348
161.	Floarea-domniţei	Gnaphalium Leontopodium Scop.	IV	4(35)	165-176
162.	Floarea-Paştilor	Anemone nemorosa L.	I	1	30-38
163.	Floarea-soarelui	Helianthus annuus L.	XI	4(105)	185-217
164.	Floarea-zânelor	Lythrum Salicaria L.	II	4(14)	189-198
165.	Flocoşelul	Hydnum repandum L.	X	5(96)	245-247
166.	Fraga-tătărească	Blitum virgatum L.	VII	2(64)	53-57
167.	Fragul	Fragaria vesca L.	III	1(21)	5-21
168.	Frasinul	Fraxinus excelsior L.	V	6(47)	249-256
169.	Frăguliţa	Adoxa Moschatellina L.	IV	1(32)	14-16
170.	Frăsinelul	Dictamnus Fraxinella Pers.	II	2(12)	88-108
171.	Frăţiorii	Melampyrum nemorosum L.	VI	3(55)	133-141
172.	Fumul-pământului	Fumaria officinalis L.	I	8	363-366
173.	Garofa	Dianthus Caryophyllus L.	I	8	398-413
174.	Gălbaza	Lysimachia Nummularia L.	VI	9(61)	440-445
175.	Gălbiorul	Cantharellus cibarius Fr.	X	8(99)	389-392
176.	Gheaba – Opinticul	Armillaria mellea Vahl.	X	5(96)	230-235
177.	Gheaba-de-brad	Lepiota clypeolaria Bull.	X	6(97)	261-263
178.	Gheorghina	Georgina variabilis Willd.	XI	2(103)	84-89
179.	Ghimpariţa	Crypsis aculeata Ait.	VIII	2(75)	81-82
180.	Ghimpuşul	Ruscus aculeatus L.	IX	8(91)	459-460
181.	Ghiocelul	Galanthus nivalis L.	IX	8(91)	439-443
182.	Ghiocelul-bogat	Leucojum vernum L.	IX	8(91)	434-437
183.	Ghisdeiul	Lotus corniculatus L.	II	5(15)	283-289
184.	Gladeşul	Acer tataricum L.	II	3(13)	148-151
185.	Golomăţul	Dactylis glomerata L.	X	3(94)	102-104
186.	Graşiţa	Portulaca oleracea L.	VII	6(68)	257-261
187.	Grâul	Triticum vulgare Vill.	VIII	5-6 (78-79)	211-292
188.	Grâul-cucului – Scânteiuţa	Gagea pratensis Schult.	X	1(92)	28-30
189.	Grâuşorul	Scilla bifolia L.	X	1(92)	32-34
190.	Gula	Helianthus tuberosus L.	IV	5(36)	199-203
191.	Guşterariţa	Salicornia herbacea L.	VII	1(63)	24-26
192.	Gutâiul	Cydonia vulgaris Pers.	III	4(24)	153-165
193.	Hagima	Allium ascalonicum L.	X	1(92)	36-47
194.	Harbuzul	Citrullus vulgaris Schrad.	V	3(44)	124-133
195.	Hemeiul	Humulus Lupulus L.	IX	1(84)	36-47
196.	Hodoleanul	Crambe tatarica Jacq.	I	7	343-346
197.	Holbura	Convolvulus arvensis L.	V	10(51)	387-394
198.	Holera	Xanthium spinosum L.	V	2(43)	67-71
199.	Hreanul	Cochlearia Armoracia L.	I	5	224-245
200.	Hrenoasa	Sinapis arvensis L.	I	6	265-271

BOTANICA TRANSILVANICA UNIVERSITY LIBRARY

201.	Hribul	Boletus edulis Bull.	X	8(99)	345-356
202.	Hribul-ţigănesc	Boletus lupinus Fr.	X	5(96)	225-228
203.	Hrişca	Fagopyrum esculentum Moench.	VII	3(65)	122-125
204.	Hurmuzul	Symphoricarpus racemosus Michaux.	XI	2(103)	80-82
205.	Iarba-cânelui	Cynodon Dactylon Pers.	VIII	2(75)	88-91
206.	Iarba-datului	Herniaria glabra L.	I	9	469-473
207.	Iarba-dulce	Glycyrrhiza echinata L.	II	6(16)	291-293
208.	Iarba-fiarelor	Drosera rotundifolia L.	I	5	189-194
209.	Iarba-fierelor	Vincetoxicum officinale Moench.	V	7(48)	271-305
210.	Iarba-lui-Tatin	Symphytum officinale L.	VII	9(71)	447-460
211.	Iarba-mare	Inula Helenium L.	VII	5(67)	202-217
212.	Iarba-moroiului	Helianthemum vulgare Gaertn.	I	4	163-170
213.	Iarba-neagră	Calluna vulgaris Salisb.	V	5(46)	181-186
214.	Iarba-roşă	Polygonum Hydropiper L.	VII	3(65)	103-110
215.	Iarba-tunului	Sempervivum tectorum L.	II	4(14)	200-209
216.	Iarba-turcului	Onobrychis sativa Lam.	II	6(16)	315-316
217.	Iarba-vântului	Agrostis vulgaris With.	VIII	3(76)	125-135
218.	Iasomia	Jasminium officinale L.	V	6(47)	258-263
219.	Iedera	Hedera Helix L.	III	10(30)	477-491
220.	Inărica – Inişorul	Linaria vulgaris Mill.	VI	2(54)	64-75
221.	Inima-pământului	Lycoperdon Bovista L.	X	5(96)	203-210
222.	Inul	Linum usitatissimum L.	I	10	518-536
223.	Închiegătoarea	Geranium Robertianum L.	I	10	497-499
224.	Închiegăţeaua	Alchemilla vulgaris L.	II	10(20)	514-516
225.	Jneapănul – Iuniperul	Juniperus communis L.	IX	6(89)	332-343
226.	Jugastrul	Acer campestre L.	II	3(13)	153-155
227.	Laptele-cânelui	Euphorbia Cyparissias L.	IX	2(85)	75-101
228.	Lăcrimioara	Convallaria majalis L.	XI	7(108)	372-378
229.	Lăptuca – Salata	Lactuca sativa L.	V	1(42)	29-33
230.	Lâna broaştei	Conferva rivularis L.	XI	3(104)	137-141
231.	Lemnia – Sdrăvăţul	Tamarix germanica L.	I	4	172-187
232.	Lemnul-Domnului	Artemisia Abrotanum L.	VII	7(69)	344-358
233.	Leul	[?]	X	4(95)	185-186
234.	Leuşteanul	Levisticum officinale Koch.	III	7(27)	298-334
235.	Leuşteanul-broaştei	Trollius europaeus L.	I	3	83-90
236.	Licia	Lycium vulgare Dun.	V	10(51)	409-411
237.	Liliacul	Syringa vulgaris L.	V	6(47)	230-247
238.	Limba-cucului	Gymnadenia conopea R. Br.	IX	7(90)	386-391
239.	Limba-vecină – Limba-cerbului	Scolopendrium officinarum Swartz.	VIII	8(81)	328-336
240.	Lintea	Ervum Lens L.	II	6(16)	333-340
241.	Lipanul	Verbascum thapsiforme Schrad.	VI	1(53)	24-37
242.	Lipicioasa	Galium Aparine L.	III	11(31)	527-530

243.	Loboda	Atriplex hortensis L.	VII	2(64)	81-91
244.	Losnicioara	Solanum Dulcamara L.	V	10(51)	409-411
245.	Lucioara	Pyrola rotundifolia L.	V	5(46)	202-204
246.	Luminărica	Verbascum phlomoides L.	VI	1(53)	39-56
247.	Lumineţul	Agrimonia Eupatoria L.	III	3(23)	130-133
248.	Macul	Papaver somniferum L.	VII	7(69)	301-323
249.	Macrişul-iepuresc	Oxalis Acetosella L.	I	10	538-540
250.	Mama-pădurii	Asperula odorata L.	III	10(30)	467-475
251.	Matocina	Melissa officinalis L.	VI	7(59)	342-344
252.	Matruna	Acanthus longifolius Host.	VI	3(55)	155-159
253.	Mazerea	Pisum sativum L.	II	7(17)	352-361
254.	Mazerea-mâţei	Thlaspi arvense L.	I	6	247-249
255.	Măcieşul	Rosa canina L.	III	3(23)	98-121
256.	Măgheranul	Origanum Majorana L.	VI	6(58)	293-317
257.	Mălaiul-cucului – Horjul	Luzula campestris DC.	VIII	1(74)	26-28
258.	Mălaiul-mărunţel	Panicum miliaceum L.	VIII	2(75)	51-69
259.	Mălaiul-tătărăsc	Sorghum vulgare Pers.	VIII	2(75)	93-98
260.	Mălăieşul – Turta-lupului	Lactarius volemus Fr.	X	7(98)	305-310
261.	Măliniţa	Ligustrum vulgare L.	V	6(47)	216-228
262.	Mălinul	Prunus Padus L.	II	10(20)	499-503
263.	Mălura	Tilletia tritici Wint.	X	9(100)	399-402
264.	Mărariţa	Foeniculum vulgare Mill.	III	7(27)	293-296
265.	Mărariul	Anethum graveolens L.	III	8(28)	340-350
266.	Mărgăritărelul	Briza media L	X	4(95)	192-194
267.	Mărinul	Centaurea jacea L.	IV	10(41)	426-430
268.	Mărul	Malus communis Lam.	XI	7(108)	399-427
269.	Mărunca	Tanacetum vulgare L.	IV	6(37)	228-237
270.	Măsălariul	Hyoscyamus niger L.	VII	6(68)	277-288
271.	Măslinul	Olea europaea L.	XI	1(102)	1-12
272.	Mătrăguna	Atropa Belladonna L.	VII	4(66)	138-191
273.	Mătriciul	Pyrethrum Parthenium Smith.	IV	7(38)	314-320
274.	Mătura	Kochia Scoparia Schrad.	VII	1(63)	28-41
275.	Măturiţa	Artemisia annua L.	VIII	9(82)	377-385
276.	Măzereanul	Lathyrus odoratus L.	II	7(17)	363-367
277.	Mâna-Maicii-Domnului	Anastatica hierochuntica L.	XI	2(103)	91-96
278.	Meiul-păsăresc	Lithospermum officinale L.	V	9(50)	357-359
279.	Merişorul	Vaccinium Vitis idaea L.	V	4(45	166-179
280.	Mesteacănul	Betula alba L.	IX	4(87)	203-218
281.	Mieduniţa	Trifolium montanum L.	II	5(15)	262-267
282.	Mierea-ursului	Pulmonaria officinalis L.	V	9(50)	361-366
283.	Migdalul	Amygdalus communis L.	II	8(18)	393-398
284.	Minta	Mentha piperita L.	VI	4(56)	182-213

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

285.	Mixandra	Cheiranthus Cheiri L.	X	4(95)	199-200
286.	Mohorul	Setaria germanica P. Beauv.	VIII	2(75)	71-79
287.	Mojdreanul	Ornus europaea Pers.	V	6(47)	265-269
288.	Molidul	Abies excelsa Poir.	IX	7(90)	360-365
289.	Morcovul	Daucus Carota L.	III	8(28)	377-383
290.	Moşmonul	Mespilus germanica L.	III	4(24)	149-151
291.	Murul	Rubus caesius L.	III	2(22)	63-92
292.	Muşcata	Pelargonium odoratisimum Ait.	XI	3(104)	143-148
293.	Muştariul	Sinapis alba L.	I	6	273-280
294.	Mutătoarea	Bryonia alba L.	V	2(43)	77-90
295.	Nalba	Malva silvestris L.	I	10	556-567
296.	Nalba-mare	Althaea officinalis L.	I	10	542-554
297.	Napul	Brassica Napus L.	I	6	287-296
298.	Navalnicul	Pteris aquilina L.	VIII	8(81)	338-348
299.	Năutul	Cicer arietinum L.	II	7(17)	342-350
300.	Neghina	Agrostema Githago L.	I	9	428-441
301.	Negruşca	Nigella arvensis L.	I	3	92-95
302.	Nemţişorul	Delphinium Consolida L.	I	3	107-109
303.	Nevăstuica – Narcisa	Narcissus poëticus L.	IX	8(91)	425-428
304.	Nicoretele	Lentinus cochleatus Fr.	XI	10(111)	594-595
305.	Nucul	Juglans regia L.	IX	3(86)	111-148
306.	Nucuşoara	Myristica fragrans Houtt.	X	10(101)	443-447
307.	Ochişica	Tagetes erecta L.	IV	5(36)	205-213
308.	Ochiul-broaştei	Veronica triphyllos L.	VI	3(55)	127-131
309.	Ochiul-mâţei	Echium vulgare L.	V	9(50)	350-352
310.	Ochiul-şerpelui	Myosotis palustris Roth.	V	9(50)	368-380
311.	Odoleanul	Valeriana officinalis L.	IV	3(34)	99-122
312.	Odosul	Avena fatua L.	VIII	4(77)	163-165
313.	Oleandrul	Nerium Oleander L.	XI	2(103)	101-105
314.	Omagul	Aconitum Napellus L.	VIII	10(83)	452-462
315.	Opsiga	Lolium temulentum L.	VIII	7(80)	294-298
316.	Orbălţica	Actaea spicata L.	I	4	131-145
317.	Orezul	Oryza sativa L.	XI	1(102)	14-19
318.	Orzul	Hordeum vulgare L.	VIII	4(77)	174-189
319.	Otrăţălul	Cynoglossum officinale L.	V	9(50)	382-385
320.	Ovăsul	Avena sativa L.	VIII	4(77)	153-161
321.	Paliurul	Paliurus aculeatus Lam.	II	3(13)	174-176
322.	Palma-voinicului	Potentilla alba L.	III	1(21)	37-42
322.	Palma-voinicului [bis]	Potentilla alba L.	XI	4(105)	150-154
323.	Paltinul	Acer Pseudoplatanus L.	II	3(13)	129-146
324.	Papucul-doamnei	Cypripedium Calceolus L.	IX	7(90)	393-397
325.	Papura	Typha latifolia L.	VIII	7(80)	300-305

BCU IASI CENTRALA UNIVERSITARA

326.	Patlagina	Plantago major L.	VI	10(62)	487-506
327.	Păducelul	Crataegus Oxyacantha L.	III	4(24)	135-148
328.	Păducherniţa	Lepidium ruderale L.	XI	3(104)	127-130
329.	Pădureţul	Malus silvestris Mill.	XI	7(108)	380-386
330.	Păiuşul	Aira caespitosa L.	X	3(94)	139-140
331.	Pălămida	Cirsium arvense Scop.	IV	10(41)	412-420
332.	Păltinelul	Ribes rubrum L.	III	5(25)	207-211
333.	Păpădia	Leontodon Taraxacum L.	VII	6(68)	263-275
334.	Păpurica	Butomus umbellatus L.	IX	7(90)	373-375
335.	Păpuşoiul	Zea Mays L.	XI	8(109)	429-482
336.	Părangina	Anthoxanthum odoratum L.	VII	5(67)	193-196
337.	Părul	Pirus communis L.	III	4(24)	167-177
338.	Părul-ciutei	Rhamnus cathartica L.	II	4(14)	178-187
339.	Părul-fetei	Adianthum capillus-veneris L.	XI	3(104)	115-122
340.	Părul-zânelor – Năgara	Stipa pennata L.	VIII	3(76)	137-151
341.	Păstârnacul	Pastinaca sativa L.	III	8(28)	352-354
342.	Păstrăvul	Pleurotus ostreatus Jacq.	X	9(100)	413-418
343.	Pătlăgica	Solanum Lycopersicum L.	V	11(52)	446-448
344.	Pânişoara	Russula integra Fr.	X	5(96)	212-214
345.	Peliniţa	Artemisia pontica L.	VIII	9(82)	387-395
346.	Pelinul	Artemisia absinthium L.	VIII	9(82)	397-433
347.	Peniţa	Myriophyllum spicatum L.	III	5(25)	202-205
348.	Pepănaşul – Pepenia	Trifolium arvense L.	II	5(15)	252-260
349.	Pepenele	Cucumis sativus L.	V	3(44)	100-116
350.	Perişorul	Pyrola secunda L.	V	5(46)	206-214
351.	Perjul	Prunus domestica L.	II	9(19)	449-461
352.	Petrânjica	Aethusa Cynapium L.	III	7(27)	289-291
353.	Petrinjelaşul	Pimpinella Saxifraga L.	III	6(26)	277-281
354.	Petrinjelul	Petroselinum sativum Hoffm.	III	6(26)	244-255
355.	Pidosnica	Cerinthe minor L.	V	8(49)	346-348
356.	Piersicul	Persica vulgaris Mill.	II	8(18)	400-404
357.	Pinul	Pinus silvestris L.	IX	6(89)	345-349
358.	Piperiul	Piper nigrum L.	XI	5(106)	266-273
359.	Pipigioiul	Orobus vernus L.	XI	5(106)	250-264
360.	Pipirigul	Scirpus lacustris L.	VIII	1(74)	30-39
361.	Pirul	Agropyrum repens P. Beauv.	VIII	4(77)	191-197
362.	Pitarca	Boletus scaber Fr.	X	7(98)	329-336
363.	Plămâna	Nymphaea alba L.	I	4	151-161
364.	Plescaiţa	Malachium aquaticum Fries.	I	9	443-450
365.	Pliscariţa	Geranium phaeum L.	I	10	493-495
366.	Plopencuţa	[?]	XI	10(111)	590-592
367.	Plopul	Populus alba L.	XI	9(110)	484-498

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

368.	Plugul	[?]	X	4(95)	196-197
369.	Poala-Sântă-Măriei	Nepeta nuda L.	VI	7(59)	356-362
370.	Pojarniţa	Hypericum perforatum L.	I	10	479-486
371.	Popenchiul	Coprinus atramentarius Fr.	X	6(97)	265-270
372.	Popivnicul	Asarum europaeum L.	VIII	10(83)	476-491
373.	Poriul	Allium Porrum L.	X	2(93)	86-93
374.	Portocalul	Citrus Aurantium L.	XI	1(102)	21-25
375.	Porumbrelul	Prunus spinosa L.	II	8(18)	413-438
376.	Potbalul	Tussilago Farfara L.	IV	3(34)	124-133
377.	Potroaca	Erythraea Centaurium Pers.	V	8(49)	336-344
378.	Pristolnicul	Abutilon Avicennae Gaertn.	I	10	569-571
379.	Prunul	Prunus Juliana L.	II	9(19)	463-477
380.	Punga-babei – Tătăiş	Inula dysenterica L.	X	4(95)	156-160
381.	Punga-ciobanului – Prilogieriul	Capsella Bursa pastoris Moench.	I	6	251-259
382.	Rapiţa-sălbatică	Brassica Rapa L.	I	6	282-285
383.	Răchita – Salcea	Salix alba L.	IX	5(88)	220-288
384.	Răcoina	Stellaria media Vill.	I	9	452-467
385.	Răcuşorul	Polygonum Bistorta L.	VII	3(65)	118-120
386.	Rădichea	Raphanus sativus L.	I	7	332-341
387.	Răsfugul – Răsfulgul	Chondrilla juncea L.	V	1(42)	24-27
388.	Răsura	Rosa pumila Jacq.	III	3(23)	123-128
389.	Râşcovul	Lactarius deliciosus Fr.	X	7(98)	312-320
390.	Revinta	Rheum officinale H.Baill.	XI	3(104)	132-135
391.	Rogozul	Carex acuta L.	VIII	1(74)	41-49
392.	Roiba	Rubia tinctorum L.	IV	1(32)	1-12
393.	Romanul	Anthemis Cotula L.	IV	6(37)	269-272
394.	Romăniţa	Matricaria chamomilla L.	IV	7(38)	274-299
395.	Rosmarinul	Rosmarinus officinalis L.	VI	5(57)	251-267
396.	Rostogolul	Echinops sphaerocephalus L.	IV	8(39)	350-353
397.	Rostopasca	Chelidonium majus L.	VII	7(69)	331-341
398.	Ruinul	Succisa pratensis Moench.	IV	2(33)	88-91
399.	Ruja	Paeonia officinalis L.	I	3	111-129
400.	Ruşinea-fetelor	Daucus Carota L.	VII	10(72)	462-469
401.	Ruta	Ruta graveolens L.	II	2(12)	80-86
402.	Rutişorul	Thalictrum flexuosum Bernh.	I	1	19-22
403.	Salba-moale	Evonymus europaeus L.	II	3(13)	167-172
404.	Salcâmul	Robinia Pseudacacia L.	II	6(16)	295-305
405.	Salcea – Sarcea	Smilax officinalis Kunth.	XI	1(102)	43-53
406.	Samca	Galium Schultesii Vest.	III	11(31)	519-525
407.	Săcara	Secale cereale L.	VIII	4(77)	199-209
408.	Săcărica	Carum Carvi L.	III	6(26)	257-270
409.	Săgeata	Sagittaria sagittaefolia L.	VII	5(67)	237-240

410.	Săgeata-lui-Dumnezeu	Orobanche caryophyllacea Smith.	VI	4(56)	161-166
411.	Săgetătura	Geranium palustre L.	I	10	505-511
412.	Sălcioara	Elaeagnus angustifolia L.	XI	1(102)	55-60
413.	Sămcuţa	Sisymbrium officinale Scop.	I	5	211-217
414.	Săponica	Saponaria officinalis L.	I	8	416-418
415.	Sângele-de-nouă-fraţi	Calamus Draco Willd.	X	10(101)	449-451
416.	Sângerica	Scleranthus perennis L.	I	9	475-477
417.	Sângerul	Cornus sanguinea L.	III	10(30)	426-436
418.	Sânziana	Galium verum L.	III	11(31)	493-517
419.	Sbârciogul	Morchella esculenta Pers.	X	5(96)	237-243
420.	Sburătoarea	Veronica latifolia L.	XI	7(108)	388-397
421.	Sburătoarea-de-pădure	Epilobium angustifolium L.	III	5(25)	190-200
422.	Scaiul	Carduus nutans L.	IV	10(41)	396-405
423.	Scaiul-măgăresc	Onopordon Acanthium L.	IV	10(41)	422-424
424.	Scaiul-voinicesc	Dipsacus fullonum L.	IV	2(33)	71-86
425.	Scânteuţa	Anagallis arvensis L.	VI	9(61)	447-455
426.	Sclintitoarea	Potentilla recta L.	III	1(21)	30-35
427.	Scorţişoara	Cinnamomum zeylanicum Nees.	X	10(101)	453-456
428.	Scoruşul	Sorbus aucuparia L.	III	4(24)	179-188
429.	Scumpia	Rhus Cotinus L.	VII	8(70)	360-370
430.	Seceruica	Gladiolus imbricatus L.	IX	8(91)	420-423
431.	Sfecla	Beta vulgaris L.	VII	2(64)	63-73
432.	Sgrăbunţica	Lapsana communis L.	X	3(94)	135-137
433.	Silimina	Solidago virga aurea L.	X	4(95)	177-179
434.	Siminicul – Semenicul	Gnaphalium arenarium L.	IV	4(35)	178-189
435.	Sipica	Scabiosa ochroleuca L.	IV	2(33)	93-97
436.	Sita-ielelor	Carlina acaulis L.	XI	7(108)	357-366
437.	Slăbănogul	Impatiens Noli tangere L.	VII	9(71)	434-445
438.	Smeoaica	Laserpitium latifolium L.	III	8(28)	362-375
439.	Smeurariul	Rubus Idaeus L.	III	3(23)	94-96
440.	Smeurica	Reseda odorata L.	I	8	392-396
441.	Smochinul	Ficus Carica L.	IX	2(85)	64-73
442.	Socul	Sambucus nigra L.	VIII	10(83)	435-450
443.	Sohotna	[?]	X	3(94)	152-154
444.	Somnoroasa	Verbascum nigrum L.	VI	2(54)	58-62
445.	Sovârvariţa	Inula britannica L.	VII	5(67)	198-200
446.	Sovârvul	Origanum vulgare L.	VI	6(58)	272-291
447.	Spanacul	Spinacia oleracea L.	VII	2(64)	75-79
448.	Spânzul	Helleborus niger L.	VII	8(70)	392-403
449.	Spinul-albastru	Eryngium planum L.	III	5(25)	213-218
450.	Spinul-dracului	Eryngium campestre L.	III	5(25)	220-229
451.	Splinăriţa	Alisma Plantago L.	IX	7(90)	367-371

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

452.	Sporiciul	Verbena officinalis L.	VI	4(56)	175-180
453.	Spulburătura	Potentilla collina Wib.	III	2(22)	52-55
454.	Spumariul	Cardamine pratensis L.	I	5	203-209
455.	Stânjinelul	Iris germanica L.	XI	10(111)	556-565
456.	Steagul-sfintelor – Torţelul	Cuscuta europaea L.	V	10(51)	399-407
457.	Stejarul	Quercus sessiliflora Smith.	IX	4(87)	165-201
458.	Stevea	Rumex acutus L.	VII	3(65)	93-101
459.	Stratura	Cyclamen europaeum L.	X	3(94)	142-149
460.	Strigoaia	Veratrum album L.	VIII	1(74)	15-24
461.	Studenița	Centunculus minimus L.	VI	10(62)	457-462
462.	Sudoarea-calului	Ononis spinosa L.	II	5(15)	227-230
463.	Sulcina	Melilotus officinalis Desr.	II	5(15)	240-250
464.	Sulimanul	Ajuga genevensis L.	VI	9(61)	436-438
465.	Sunătoarea	Crepis foetida L.	V	2(43)	46-49
466.	Susaiul	Sonchus oleraceus L.	V	1(42)	35-44
467.	Şalvia – Salvia	Salvia officinalis L.	VI	5(57)	229-236
468.	Şărpânţa	Sedum acre L.	VII	6(68)	242-250
469.	Şofranul	Carthamus tinctorius L.	V	1(42)	15-22
470.	Şopârlaiţa	Parnassia palustris L.	I	5	196-201
471.	Ştirul	Amaranthus sanguineus L.	VII	1(63)	1-11
472.	Şuvarul	Poa trivialis L.	VIII	4(77)	167-172
473.	Tarahonul	Artemisia Dracunculus L.	VIII	9(82)	372-375
474.	Taula	Spiraea crenata L.	II	10(20)	518-521
475.	Tăciunele	Ustilago segetum Ditm.	X	9(100)	420-426
476.	Tăciunele-de-păpuşoi	Ustilago Maydis Corda.	X	8(99)	375-378
477.	Tămâia	Boswellia Carteri Birdw.	X	10(101)	462-472
478.	Tămâioara	Viola Jooi Janka	I	8	368-371
479.	Tămâiţa	Chenopodium Botrys L.	VII	2(64)	43-61
480.	Tătăişa	Chrysanthemum Leucanthemum L.	IV	7(38)	301-309
481.	Tătărcuţa	Coccinia indica Wigt. et Arn.	VII	5(67)	219-225
482.	Teiul	Tilia europaea L.	XI	9(110)	541-554
483.	Tilichinul – Lemnul-cânesc	Daphne Mezereum L.	VII	3(65)	127-136
484.	Tisa	Taxus baccata L.	IX	6(89)	320-330
485.	Titva	Cucurbita Lagenaria L.	V	3(44)	92-98
486.	Toporaşul	Viola tricolor L.	I	8	372-389
487.	Trandafirul-de-câmp	Rosa canina L.	X	3(94)	106-133
488.	Trestia	Arundo Phragmites L.	VIII	3(76)	100-123
489.	Trifoiul	Trifolium pratense L.	II	5(15)	369-381
490.	Troscotul	Polygonum aviculare L.	VII	3(65)	112-116
491.	Tufănica	Chrysanthemum indicum L.	IV	7(38)	311-312
492.	Tulipanul	Tulipa gesneriana L.	IX	8(91)	472-477
493.	Turiţa	Bidens tripartita L.	IV	5(36)	191-197

494.	Turta-lupului	Strychnos nux vomica L.	XI	3(104)	107-113
495.	Tutunul	Nicotiana Tabacum L.	VII	8(70)	372-389
496.	Ţapa-sfintelor	Geranium pratense L.	I	10	501-503
497.	Ulmul	Ulmus campestris L.	VII	11(73)	517-524
498.	Umbra-iepurelui	Asparagus officinalis L.	IX	8(91)	445-448
499.	Unghia-căii [găii]	Astragalus glycyphyllos L.	II	6(16)	307-313
500.	Ungureanca	Marrubium vulgare L.	XII	6(117)	66
501.	Untişorul	Ficaria ranunculoides Roth.	I	2	59-72
502.	Untul-vacii	Orchis Morio L.	IX	7(90)	377-384
503.	Urechea-babei	Peziza aurantia Pers.	X	5(96)	216-219
504.	Urzica	Urtica dioica L.	IX	1(84)	1-34
505.	Urzica-moartă	Lamium album L.	VI	8(60)	385-388
506.	Usturoaia	Alliaria officinalis Andrz.	I	5	219-222
507.	Usturoiul	Allium sativum L.	XI	9(110)	500-539
508.	Vâscul	Viscum album L.	VII	11(73)	526-533
509.	Vâscul-de-apă	Callitriche verna L.	IX	2(85)	103-109
510.	Vâscul-de-stejar	Loranthus europaeus Jacq.	VIII	10(83)	464-466
511.	Vinecioara	Russula delica Fr.	X	8(99)	364-373
512.	Viorica	Viola odorata L.	XI	7(108)	368-370
513.	Vişinul	Prunus Cerasus L.	II	10(20)	493-497
514.	Vitrinicul	Doronicum austriacum Jacq.	IV	8(39)	322-325
515.	Viţa-de-vie	Vitis vinifera L.	II	1(11)	1-79
516.	Volovaticul	Centaurea austriaca Willd.	V	1(42)	1-7
517.	Zambila	Hyacinthus orientalis L.	VIII	1(74)	1-4
518.	Zarzărul	Prunus amarella Rchb.	II	8(18)	406-411
519.	Zerna	Solanum nigrum L.	V	11(52)	437-444
520.	Zoreaua	Ipomoea variabilis Chois.	V	10(51)	396-397

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pipigioiulu v bradinisiu.
Pipirigulu celu mare, Scirpus lacustris L.,
" micu, — " Juncus. Dc.
Pirulu, Triticum repens L.
Plopulu piramidalu, populus pyramidalis Rozier.
" cu frundie mari, " alba L.
" de rendu, " tremula L.
Podbalulu, Tussilago farfara. L.
N.B. Acesta planta dupa ce infloresce o numesc romanii dein districtulu Sucevei „flórea gainei"–
Pochioniculu, Ass. europea.
Pojarnitia, Hypericum perforatum
Pomidorulu, v patlagica rosia.
Pomitia, Ribis subrum L.
Pomisiora, " " L.
Porumbrelulu (v citerelulu). = prunus spinosa L.
Porumbulu v popusioiulu v cucurudiulu
Prajulu, Allium porrum L.
Prunulu, prunus domestica. L.
N.B. romanulu are mai multe numiri pentru prunusu dom. si anume: prunu, perjiu, curcudusiu cu pomitie mici.
Papuderetiulu, pyrus silvaticus.
pena aci: Marianu.
Pasatulu v. malaiu maruntielu.
Portucalulu, Citrus Aurantium.
Plisculu cocorei – prelungitu, Erodium gruinum.
Prunu selbatecu, – Prunus laurocerasus.
Pčrulu – ciutei, Rhramnus catharticus.
Jonescu.
Papora mirositore, Squinantum

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BOTANICA POPORANĂ ROMÂNĂ

VOLUMUL III

(P–Z)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Intre erburi sau vegetale erbose se numera tatu feliulu de grâne (bucate). Secăra este feliul de semanatura celu mai respanditu si in nordorii in Europa, căci in multe locuri resplatesce ostinela lucrarii cu productii indieite si in multu de catu semanatura. Cele lalte bucate suntu: grâulu, celu d'intâniu intre tote, pentru bunatatea si frumsetia panei ce se face din farina lui, — alacul, orzulu, ovesulu, meiulu si hrisca (care inca nu se pote socoti intre plantele erbose) popusiorulu (cucuruzulu, porumbulu) (hrana de capetenia a Asiaticiloru). Intre vegetalele erbose se numera si trestia (stuhulu) si papura. Trestia de zaharu din a caria mustu se face zaharulu, este forte de insemnatu; ea cresce in cu sama in Africa si in America. Trestia de Bambusu, din care avemu bastonele se face copaciu mare si are crengi. Trestia de Spania este altu soiu din care se facu bastóne si feliuri de lucruri impletite, in cu seama scaune usiore si cosinitie.

Intre vegetalele care se lucréza pe campu suntu inca: inulu, canepa, hemeiulu, tutiunulu, curechiulu si cartofele. Tutiunulu este planta de America. fasola, mazerea, bobulu, lintea si alte vegetale nastarose se cultiveza asemene pe campu; asisderea si macului in unele locuri. Vegetalele urmatore suntu intrebuintiate de boengii (vapsitori): grapulu sau roiba, pastelulu, scumpia, sovervulu, pasiachina, brobonitia si siofranulu. —

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Perişorul. 201

(Pyrola secunda L.)

Perişorul, numit altmintrelea în Bucovina şi Perişor de pădure, iară în alte părţi locuite de Români, pe lângă Perişor, încă şi Verdeaţa iernii,1) e o plantă mititică şi foarte frumuşică, care înfloresce în luna lui Iunie şi Iulie, şi a cărei floricică, de coloare albă, cresce numai într'o lature în formă de strugurel. Frunzişoarele sale, cari nu vescedesc nici odată, adica cari sunt atât vara cât şi iarna verdi, seamănă cu frunda Părului. De-aicea se vede că-i vin apoi şi numirile de Verdeaţa iernii şi Perişor.

Perişorul e bun de păr.

Iar sub cuv. păr se'nţelege o bubă foarte rea, care se face numai la încheieturile degetelor dela mâni şi dela picioare, când cine-va se pălesce rău la dânsele.

Când începe părul a se face, înghimpă pe om ca şi cu acul, iar pielea, unde se

1). Porcius: Flora p. 97; – Grecescu: Conspect. p. 392; – Brândză: Prodrom p. 338; – Panţu: Vocab. p. 35.

350. Perişorul
(Pyrola secunda L.)

Perişorul, numit altmintrelea în Bucovina şi perişor-de-pădure, iară în alte părţi locuite de români, pe lângă perişor, încă şi verdeaţa-iernii[1], e o plantă mititică şi foarte frumuşică, care înfloreşte în luna lui iunie şi iulie şi a cărei floricică, de coloare albă, creşte numai într-o latură în formă de strugurel. Frunzişoarele sale, cari nu vestejesc niciodată, adică cari sunt atât vara, cât şi iarna verzi, seamănă cu frunza părului. De-aicea se vede că-i vin apoi şi numirile de verdeaţa-iernii şi perişor.

Perişorul e bun de păr.

Iar sub cuvântul păr se-nţelege o bubă foarte rea, care se face numai la încheieturile degetelor de la mâni şi de la picioare, când cineva se păleşte rău la dânsele.

Când începe părul a se face, înghimpă pe om ca şi cu acul, iar pielea, unde se face, se umflă şi se roşeşte. Când e desăvârşit, atunci umflătura e mare şi doare foarte rău. La o săptămână se coace în vârv şi se albeşte ca un fir de păsat.

[1] Porcius: Flora, p. 97; Grecescu: Conspect, p. 392; Brândză: Prodrom, p. 338; Panţu: Vocab., p. 35.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Iară după ce s-a copt şi s-a spart, iesă ţiţina care a înghimpat, şi pe unde iesă aceasta, iesă apoi şi ciolanul, dacă cel ce are **păr** nu caută mai dinainte ca să-l oblojească.

Femeile ştiutoare, cari voiesc să vindece **părul**, pun într-o oală cu apă ne-ncepută să fiarbă la foc **perişor** şi cu păr de cap şi-l lasă să fiarbă până ce se încălzeşte bine. După ce s-a încălzit, spală părul cu zamă de aceasta, iară după ce-l spală, îl învăleşte cu frunzişoare de **perişor** şi-l leagă cu peri din cap. Prin acest mijloc se crede că **părul** se-ntoarce şi se vindecă.[2]

Perişorul, care se poate culege şi întrebuinţa orişicând, e bun de leac încă şi pentru femeile cărora le curge mereu sângele. Spre scopul acesta se pune în rachiu şi li se dă apoi femeilor bolnave de băut.[3] O samă de femei beu zama de **perişor** încă şi contra dezinteriei şi a hidropiziei.[4]

*

Perişorul e bun de **durere de cap**. Se pune într-o ulcică nouă cu apă curată ca să fiarbă şi apoi se oblojeşte la cap, adică se leagă cu totul la cap.[5]

*

Părul e un fel de buruiană mică, bună pentru **păr**.

Părul se pisază şi se pune la păr, trage durerea şi se-ntoarce şi apoi părul se trece.

Se pune cum se iveşte **părul**.[6]

*

Părul se capătă din apa din care se face şi mâncare şi scăldătoare, adică dacă se spală în apa aceasta. Apa trebuie să fie dintr-o cofă numai pentru mămăligă, iară din altă cofă, numai pentru scăldătoare, nu însă să se ieie din una şi aceeaşi cofă pentru mai multe lucruri, bunăoară mămăligă, spălarea blidelor şi scăldătoarea copiilor.

Părul se trage ca şi mătasa la **păpuşoi**; femeia nu trebuie să facă mămăligă şi să scalde în acelaşi timp. Părul doare foarte rău şi pică ciolanele; cu planta **părul** se-ntoarce, iar cu rădăcină de **nalbă-mare** se sparge şi se vindecă.[7]

*

Părul e o boală de care sufăr unii oameni şi care se face la degetele mânii, pe lângă unghii, şi produce dureri mari.[8]

*

Perişorul e ca **brebănocul**. Fetele se împodobesc cu dânsul iarna, fiindcă e verde şi iarna şi vara. El se face stufos, are mai multe frunze.[9]

---

[2] Dat. rom. din Calafindeşti, dict. de M. Molociu.
[3] Dat. rom. din Poieni, distr. Siretului, dict. de Safta Roşca.
[4] Dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 57.
[5] Dict. de Domnica Schipor, din Putna.
[6] Dict. de Casandra a lui Ioniţă Andronic din Dumbrăveni.
[7] Com. de Casandra a lui Ioniţă Andronic din Dumbrăveni. Multe credinţe cred că se potrivesc mai degrabă la **perişor** şi că părul e mai mult o confundare cu **perişorul**.
[8] Com. de dl Art. Gorovei.
[9] Dict. de Achilina Ursachi, din Putna.

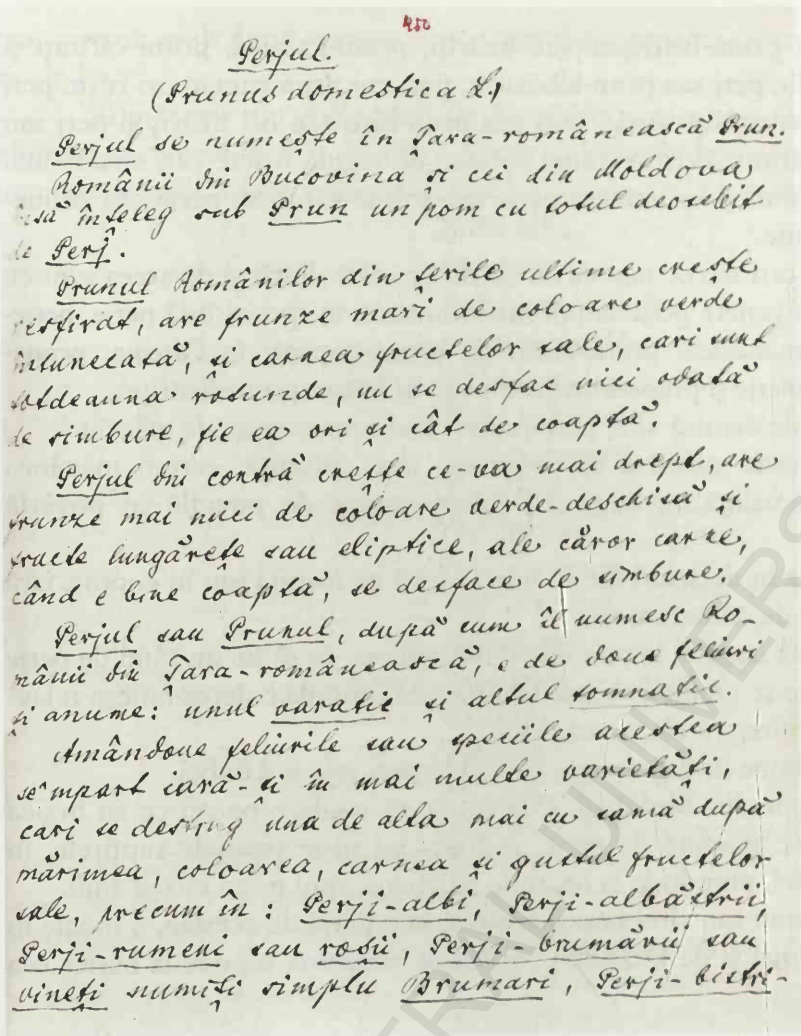

Perjul.
(Prunus domestica L.)

Perjul se numeşte în Ţara-românească Prun. Românii din Bucovina şi cei din Moldova însă înţeleg sub Prun un pom cu totul deosebit de Perj.

Prunul Românilor din ţările ultime creşte răsfirat, are frunze mari de coloare verde întunecată, şi carnea fructelor sale, cari sunt totdeauna rotunde, nu se desfac niciodată de sâmbure, fie ea orişicât de coaptă.

Perjul din contră creşte ceva mai drept, are frunze mai mici de coloare verde-deschisă şi fructe lungăreţe sau eliptice, a căror carne, când e bine coaptă, se desface de sâmbure.

Perjul sau prunul, după cum îl numesc românii din Ţara-românească, e de două feliuri, şi anume: unul varatic şi altul tomnatic.

Amândouă feliurile sau speciile acestea se-mpart iarăşi în mai multe varietăţi, cari se disting una de alta, mai cu samă după mărimea, coloarea, carnea şi gustul fructelor sale, precum în: perji-albi, perji-albăstrii, perji-rumeni sau roşii, perji-brumării sau vineţi, numiţi simplu brumari, perji-bistriţeni sau bistriţi şi perji-popeşti; în Ţara-românească: pruni-albi, pruni-rumeni

351. Perjul
(Prunus domestica L.)

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

sau roşii, pruni-brumurii sau vineţi, pruni-bistriţeni sau bistriţi, pruni-galbeni, pruni-cărunţi şi pruni-popeşti[1]; sing. perj sau prun-alb, perj sau prun-albăstriu, perj sau prun-rumăn ori roşu, perj sau prun-brumăriu, brumariu, perj sau prun-vânăt, perj sau prun-bistriţan ori bistriţ şi perj sau prun-popesc, prun-galbăn şi prun-cărunt. Perjii-varatici produc de regulă fructe cari se coc mai de timpuriu, cari sunt mălăieţe sau moi şi se numesc perje sau prune-văratice, perje sau prune-moi, prune-băligoase sau simplu, prune.[2]

Perjii-tomnatici produc fructe cari se coc mai târziu decât ale celor dintâi şi de-aceea sunt cu mult mai trainice, şi cari se numesc în genere perje sau prune-tomnatice, în special însă perje, perje-brumării, perje-albăstrii[3]; în Ţara-românească: prune-brumării, prune-popeşti; în Oltenia: prune-vinete[4]; în Transilvania: pierje, prune-pierje şi prune-bistriţene[5]; iară în Banat: prune-bistriţe[6].

Perjele-varatice nu sunt bune de nemică alta, fără numai când sunt coapte, de mâncat.

Din perjele-tomnatice însă, când prind a se coace, se face chisăliţă, care-o mânâncă poporul sărman în zile de post cu mămăligă, iar după ce s-a copt cumsecade, povidlă sau povârlă şi rachiu de perje.

Spre a avea perje şi a le mânca în decursul iernii, unii le uscă pe losniţă sau în cuptor, iară alţii întrebuinţează următoriul mijloc de conservare:

Le culeg, când sunt pe jumătate coapte, le pun într-o balercă aşa, ca să fie un rând de perje şi un rând de frunze de stejar, până ce se umple balerca. După aceea înfundă balerca bine şi o lasă apoi într-o fântână cu apă. Astfel se conservă cât vrei de mult.[7]

Afară de aceasta, perjele sunt bune încă şi de leac contra beşicei rele şi a bubei.

Rămâncele din Bucovina şi cele din Moldova, cari voiesc să vindece pe cei ce au beşica cea rea, culeg în Ziua Crucii o sumă anumită de perje, le înşiră pe nişte ţepuşele supţirele, în formă de cruce sau şi pe o aţă[8], şi astfel, puindu-le la uscat, le păstrează apoi peste întreg anul.

Căpătând în decursul anului unul sau altul beşica cea rea, ia o perjă de-acestea, o moaie în apă călduţă şi apoi, despicând-o în două şi desfăcându-i carnea de sâmbure, o pune la beşica cea

---

[1] *Şezătoarea săteanului*, an. I, Târgu-Jiu, 1898, p. 171: *Nu tuturor varietăţilor (feliurilor) de pruni le place un acelaşi fel de teren (pământ). Aşa bunăoară varietăţilor numite prin Gorj: pruni-albi, popeşti, galbeni, cărunţi, le prieşte şi un pământ pietros (fără să fie prea sec), nisipos, nisipo-humos etc., ba îl vedem crescând răzleţ pe marginea râpelor, prin obârşii, pe văi, pe marginea izvoarelor ş.a. El nu pretinde numai pământ negru şi afumat, cum pretinde prunul-vânăt.*

[2] Dr. Grecescu: Conspect, p. 195.

[3] În Bucovina şi Moldova; cf. şi *Şezătoarea*, vol. V, Fălticeni, p. 69: *Perje sunt: albe varatice, albăstrii varatice şi albăstrii tomnatice*; *Şezătoarea săteanului*, an. I, Târgu-Jiu, p. 171: *Prunele-albe se numesc prin Moldova prune-cu-gât, cele popeşti se numesc goldane, prunele-galbene se numesc albe. Apoi ei mai au şi alte numiri la prune ca: gârlănoase, varatice etc.*

[4] Dr. Grecescu: Conspect, p. 195.

[5] Porcius: Flora, p. 194.

[6] Com. de dl En. Hodoş: *Prun-bistriţ cu prune-bistriţe, lungăreţe albăstrii, carnea se desface de sâmbure dacă-s coapte.*

[7] Com. de dl Art. Gorovei.

[8] Com. de dl Art. Gorovei; *Şezătoarea*, vol. V, Fălticeni, p. 69: *Aceste din urmă – adică perjele-tomnatice – servesc la fabricarea rachiului şi a povirlei, şi strânse în Ziua Crucii sunt de leac pentru beşica cea rea.*

rea, care nu mult după aceasta, şi mai ales dacă punerea de carne de perje de-acestea se repeţeşte, se vindecă.[9]

Româncele din unele părţi ale **României**, cari voiesc să vindece de **abubă**, iau **prună** (perjă) afumată şi culeasă în ziua de **Sântă-Marie** şi, întinzând pe dânsa untură râncedă şi miere curată cu un cuţit de găsit, încep a descânta, rostind următoarele cuvinte:

Bubă albă,
Bubă roşie,
Bubă băşicată,
Bubă obrintită,
Bubă la os
Buba bubelor
Sora ciumelor!
Nu struji,
Nu obrinti,
Nici nu coace,
Nici răscoace,
Nu adormi,
Nu cenui.
Cu cuţit
De găsit
Te-oi descânta
Şi-n pământ te-oi îngropa.[10]

Sau:

Abubă,
Nouă feliuri de bubă,
Dacă-i fi bubă adevărată
Să ieşi să te depărtezi
Din închieturile capului,
Din popul obrazului.
Să rămâie N. curat,
Luminat
Ca steaua după cer,
Ca poala Maichii Precesti![11]

După ce a rostit cuvintele acestea de trei ori dupăolaltă, aplică pruna astfel prepărată la rană.[12]

---

[9] Dat. rom. din Poieni, distr. Siretului, dict. de Safta Roşca: *Perja din Ziua Crucii şi smochinele sunt bune pentru beşica cea rea. Cel ce are beşica cea rea le despică şi, puindu-le pe beşică, zice că-ndată se vindecă.*

[10] Din comuna Lipia, jud. Buzău.

[11] Din com. Pogoanele, jud. Buzău.

[12] C. N. Mateescu: *Descântece*, publ. în *Convorbiri literare*, an. XXVII, p. 862 şi 872.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Românceie din unele părţi ale **Moldovei**, precum bunăoară cele din comuna V. Costea, jud. Neamţ, pun **prună** (perjă) descântată în **Ziua Crucii** la **buba rea**, iară cu **ţipirig** o întrebuinţează la **durere de măsele.**[13]

Dacă un bărbat sau o femeie diocheată suferă de digestiune care este cel dintâi simptom al diocheatului, atunci românceie din **Banat** recomandă a i se face tei din mana şi frunza de **senef**, iar în lipsa acestora spun că e bună şi zama de poame de **prune fierte.**[14] Mai departe, spun românceie din **Banat** că pruncii cari au **limbrici** se curăţesc de aceştia dacă li se dă zamă de prune fierte (uscate) la întorsul lunii, pe inima goală.[15]

Lemnul de perj se-ntrebuinţează de cătră fierari spre a face dintr-însul **cărbuni**, căci zic ei că din **lemnul de perj** şi de **prun** se fac cei mai buni şi mai fierbinţi cărbuni.

Din **scoarţa de perj** fiartă în apă şi pus în această fiertură var stâns, cât ai putea lua pe două degete, fac o samă de românce **coloare roşie**, cu care colorează apoi scule de buci.[16]

Despre fructul acestui soi de pom, numit **parjă** şi **perjă** pl. **perje**[17], există atât la românii din Bucovina, cât şi la românii din celelalte ţări, mai multe cimilituri, şi anume:

Am o vacă a făta
Şi viţelul tot a făta.

Am o vacă a făta
Şi viţelul într-însa
Încă-i a făta.

Am o vacă de-a făta
Şi viţelul de la ea
Stă încă de-a făta.

Am o vacă: e a făta
Şi viţelul în ea
E a făta.

Am o vacă a făta
Dar cum să nu fie a făta,
Când şi viţelul în ea
Încă e a făta.

Am o vacă şi este a făta
Şi fată o ghiţică;

[13] Dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 60.
[14] Liuba-Iana: *Medicina pop.*, publ. în *Familia*, an. XXVII, p. 532.
[15] Liuba-Iana: *Medicina pop.*, publ. în *Familia*, an. XXVII, p. 27.
[16] Dict. de maica mea, Ruxanda.
[17] Cf. şi *Şezătoarea*, vol. V, Fălticeni, p. 116.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

Şi ghiţica este a făta
Şi fată şi ea un ghiţel.

Am o scroafă neagră
Şi-n ea este un purcel,
Şi purcelul încă are un purcel.[18]

Am o vacă cu viţel
Şi-n viţel e alt viţel.[19]

În fine, mai e de observat şi aceea că un **perj** tânăr se numeşte **perjişor**, iară oamenii cari se ocupă cu cultivarea **perjilor** şi cu negoţul **perjelor** se numesc în Bucovina **perjeri**, sing. **perjer**, iar femeile: **perjeriţe**, sing. **perjeriţă**.

*

Sântiliene = poame mici cari se coc pe la **Sânt-Ilie**.

*

Stânigene = un fel de poame devreme, mai mari decât **curcuduşele** şi de coloare roşietică.

*

Două feliuri de bucate:
Poame verzi şi poame-uscate.

*

Perjul.[20]

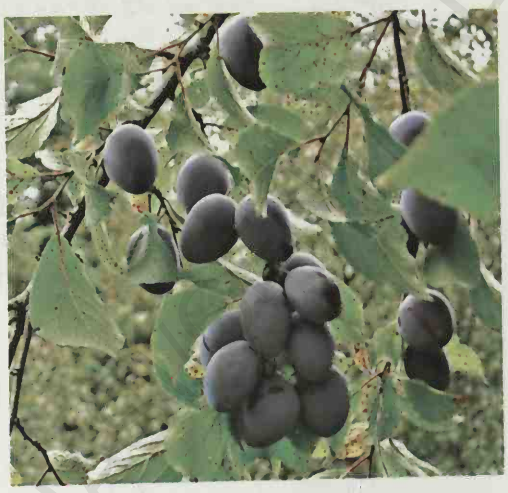

[18] Art. Gorovei: **Cimiliturile românilor**, p. 280-281.
[19] G. Dem. Teodorescu: **Poezii pop.**, p. [...].
[20] Tud. Pamfile, I, p. 45 şi 53; ***Buletinul***, p. 252.

BCU IAŞI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

352. Petrânjica
(Aethusa Cynapium L.)

290

Petrânjica.

(Aethusa Cynapium L.)

Petrânjica, numită încă şi Petrinjelul-cânelui, Petrânjel-cânesc, Petrânjel-de-câmp şi Cucută-mică 1) e o plantă care amiroasă ca Petrinjelul-adevĕrat, de unde se vede că-i vin şi numirile afară de cea din urmă. Frunza ei însă e ceva mai lăţuţă de cât cea a Morcovului-de-câmp sau a Ruşinei fetelor. 2)

Petrânjica creşte şi înfloreşte toată vara atât pe locurile cele necultivate cât şi pe cele cultivate precum şi prin mărăcinişuri şi tufişuri. Şi deoarece rădăcina ei e groasă şi are un gust mai asemenea Petrinjelului adevĕrat, de-aceea se bat foarte tare mascurii după dînsa, mai ales toamna, scurmând-o şi mâncându-i cu o deosebită plăcere rădăcina. Ba chiar şi vitele, când când o află prin fân, n'o dispreţuiesc şi brăcuiesc, ci o mânâncă toată, lăsându-i numai cotoarele. 3)

1). Dat. Rom. din cele mai multe părţi ale Bucovinei şi Moldovei, com. de dl Art. Gorovei; - vedi şi Dr Brândză: Prodromus p. 226; - Pantu. Vocab. p. 2.

2). După spusa Rom. din Gălăneşti, dict. de Ileana Cârstean.

3). După spusa Rom. tot de acolo, dict. de Ioan Bodnariu.

Petrânjica, numită încă şi **petrinjelul-cânelui**, **petrânjel-cânesc**, **petrânjel-de-câmp** şi **cucută-mică**[1], e o plantă care amiroasă ca **petrinjelul-adevărat**, de unde se vede că-i vin şi numirile, afară de cea din urmă. Frunza ei însă e ceva mai lăţuţă decât cea a **morcovului-de-câmp** sau a **ruşinei-fetelor**[2].

Petrânjica creşte şi înfloreşte toată vara atât pe locurile cele necultivate, cât şi pe cele cultivate, precum şi prin mărăcinişuri şi tufişuri. Şi deoarece rădăcina ei e groasă şi are un gust mai asemenea petrinjelului adevărat, de-aceea se bat foarte tare mascurii după dânsa, mai ales toamna, scurmând-o şi mâncându-i cu o deosebită plăcere rădăcina. Ba chiar şi vitele, când o află prin fân, n-o dispreţuiesc şi **brăcuiesc**, ci o mânâncă toată, lăsându-i numai cotoarele.[3]

[1] Dat. rom. din cele mai multe părţi ale Bucovinei şi Moldovei, com. de dl Art. Gorovei; vezi şi dr. Brândză: Prodrom, p. 226; Panţu: Vocab., p. 2.

[2] După spusa rom. din Gălăneşti, dict. de Ileana Cârstean.

[3] După spusa rom. tot de acolo, dict. de Ioan Bodnariu.

BUCHAREST UNIVERSITY LIBRARY

Dar nu numai atâta, ci planta aceasta se-ntrebuinţează adeseori şi ca un fel de mijloc spre a face pe vacile celea ce nu se alungă ca să se alunge.

Aşa, când o vacă nu se alungă, se iau mai mulţi **petrânjei-de-câmp** cu rădăcină cu tot, se dumică mărunţel, se pun în apă ne-ncepută ca să fiarbă şi apoi, amestecându-se cu tărâţe, se dau vacii respective orişicând ca să-i mânânce.

Făcându-se aceasta, se zice că vacile în scurt timp se alungă sau, după cum spun unii, se gonesc.[4]

[4] Dat. rom. din Gălăneşti, dict. de Ileana Cârstean.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

353. Petrinjelaşul
(Pimpinella Saxifraga L.)

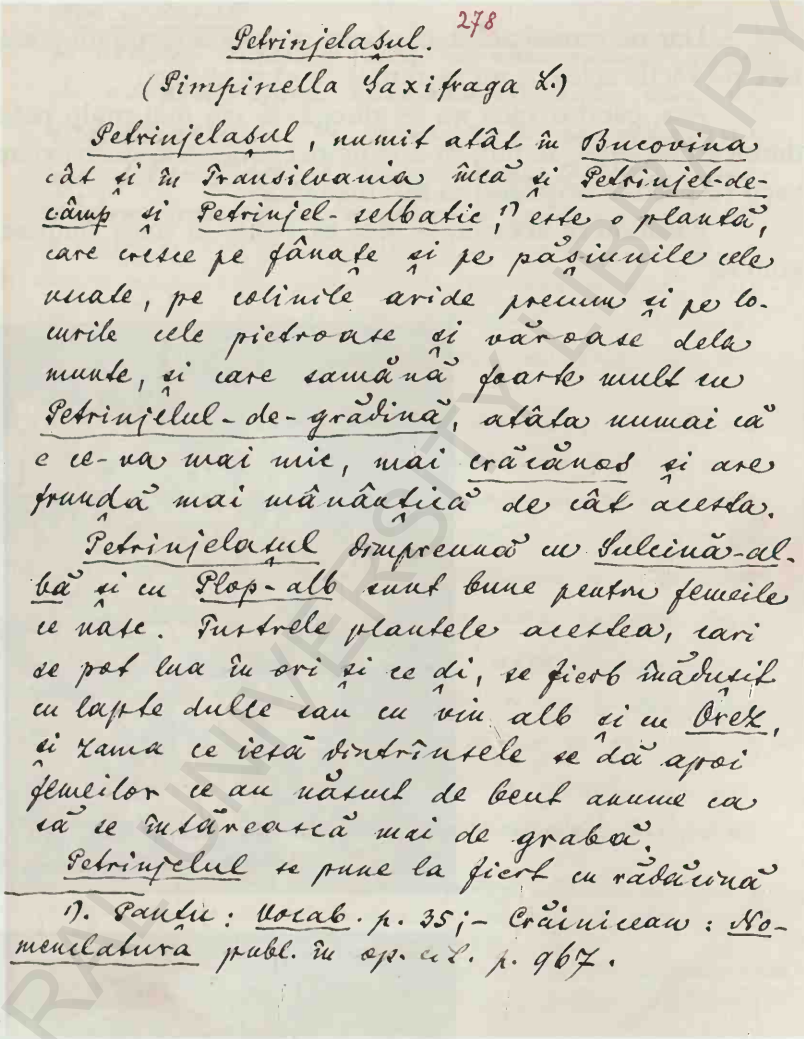

278

Petrinjelaşul.
(Pimpinella Saxifraga L.)

Petrinjelaşul, numit atât în Bucovina cât şi în Transilvania încă şi Petrinjel-de-câmp şi Petrinjel-selbatic,[1] este o plantă, care cresce pe fânaţe şi pe păşiunile cele uscate, pe colinile aride precum şi pe locurile cele pietroase şi văroase dela munte, şi care samănă foarte mult cu Petrinjelul-de-grădină, atâta numai că e ce-va mai mic, mai crăcănos şi are frunţă mai mânânţică de cât acesta.

Petrinjelaşul dimpreună cu Sulcină-albă şi cu Plop-alb sunt bune pentru femeile ce nasc. Tustrele plantele acestea, cari se pot lua în ori şi ce ţi, se fierb înăduşit cu lapte dulce sau cu vin alb şi cu Orez, şi zama ce iesă dintrînsele se dă apoi femeilor ce au născut de beut anume ca să se întărească mai de grabă.

Petrinjelul se pune la fiert cu rădăcină

1). Panţu: Vocab. p. 35; - Crăinicean: Nomenclatura publ. în op. cit. p. 967.

Petrinjelaşul, numit atât în Bucovina cât şi în Transilvania încă şi petrinjel-de-câmp şi petrinjel-sălbatic[1], este o plantă care creşte pe fânaţe şi pe păşunile cele uscate, pe colinele aride, precum şi pe locurile cele pietroase şi văroase de la munte, şi care samănă foarte mult cu petrinjelul-de-grădină, atâta numai că e ceva mai mic, mai crăcănos şi are frunză mai mânânţică decât acesta.

Petrinjelaşul dimpreună cu sulcină-albă şi cu plop-alb sunt bune pentru femeile ce nasc. Tustrele plantele acestea, cari se pot lua în orişice zi, se fierb înăduşit cu lapte dulce sau cu vin alb şi cu orez, şi zama ce iesă dintr-însele se dă apoi femeilor ce au născut de băut, anume ca să se întărească mai degrabă.

Petrinjelul se pune la fiert cu rădăcină cu tot, din sulcină însă se iau numai părţile deasupra, adică rămurelele cele mai subţiri, dimpreună cu frunza şi cu floarea, iar de la plop se ia

[1] Panţu: Vocab., p. 35; Crăinicean: *Nomenclatura*, publ. în *op. cit.*, p. 967.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

numai coaja cea tânără sau frunza.[2]

*

Petrinjelul-de-câmp e bun de turmă.[3]

*

Petrinjeii-de-câmp sunt buni pentru partea bărbătească. Se leagă la locul anumit.[4]

[2] Dat. rom. din Poieni, distr. Siretului, dict. de Safta Roşca.
[3] Com. de dna El. Nic. Voronca.
[4] Dict. de Safta Roşca, din Poieni.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

354. Petrinjelul
(Petroselinum sativum Hoffm.)

Petrinjelul. 245
(Petroselinum sativum Hoffm.)

Una dintre legumele cele mai respândite şi mai bine cunoscute, care nu numai că se pune mai în toate bucatele, ci se-ntrebuinţează totodată şi ca leac contra mai multor boale, este Petrinjelul pl. Petrinjei, rostit în unele părţi şi: Pătrunjel pl. Pătrunjei, Petrânjel pl. Petrânjei, Pintrijel pl. Pintrijei, Pitrinjel pl. Pitrinjei şi Pitrunjel pl. Pitrunjei. 1)

Aşa Româncele ştiutoare din unele părţi ale Moldovei, când voesc să vindece pre cei ce au dropică, fierb înăduşit într'o oală nouă cu două oca şi jumătate de apă, şase până la 10 rădăcini de Pătrunjel tăiate mărunt. După ce au fiert de au scăzut ca o jumătate de oca de apă, făcăluiesc Petrinjelul bine cu puţină făină de In şi apoi, întinzându-l pe o petică, îl pun celui bolnav de dropică la pântece, iar zama i-o dau de băut, anume ca să pornească udul.

Altele dau de băut Petrinjel fiert cu Chimen, sau Petrinjel fiert cu boabe de Ienupăr. 2)

Romăncele din unele părţi ale Bucovinei, tot pentru dropică sau pentru cei ce au apă, după cum spun ele, fierb Petrinjel cu Bărbănoc şi cu poame de Ialovăţ, şi zama ce iesă din acestea

1) Panţu: Vocab. p. 34; — dr. N. Leon: Ist. nat. med. p. 58; — com. de dl Art. Gorovei.

Una dintre legumele cele mai răspândite şi mai bine cunoscute, care nu numai că se pune mai în toate bucatele, ci se-ntrebuinţează totodată şi ca leac contra mai multor boale, este **petrinjelul** pl. **petrinjei**, rostit în unele părţi şi: **pătrunjel** pl. **pătrunjei**, **petrânjel** pl. **petrânjei**, **pintrijel** pl. **pintrijei**, **pitrinjel** pl. **pitrinjei** şi **pitrunjel** pl. **pitrunjei**.[1]

Aşa romăncele ştiutoare din unele părţi ale **Moldovei**, când voiesc să vindece pe cei ce au **dropică**, fierb înăduşit într-o oală nouă cu două oca şi jumătate de apă, şase până la zece rădăcini de **pătrunjel** tăiate mărunt. După ce au fiert de au scăzut ca o jumătate de oca de apă, făcăluiesc **petrinjelul** bine cu puţină făină de **in** şi apoi, întinzându-l pe o petică, îl pun celui bolnav de dropică la pântece, iar zama i-o dau de băut, anume ca **să pornească udul.**

Altele dau de băut **petrinjel** fiert cu **chimen**, sau petrinjel fiert cu boabe de **ienupăr**.[2]

Romăncele din unele părţi ale **Bucovinei**, tot pentru **dropică** sau pentru cei **ce au apă**, după cum spun ele, fierb **petrinjel** cu **bărbănoc** şi cu poame de **ialovăţ**, şi zama ce iesă din acestea

[1] Panţu: Vocab., p. 34; dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 58; com. de dl Art. Gorovei.
[2] Dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 58.

o dau apoi celor bolnavi de băut.[3]

Pentru **scursură** se bea petrinjel fiert cu lapte dulce.

Pentru **frânt** se fierbe rădăcină tocată cu frunze de petrinjel, şi-apoi zama se bea, iar tocătura fiartă se pune la buric.[4]

Pentru **frântură** se fierbe **pătrunjel** într-o oală curată şi zama lui se bea, iar cu **pătrunjelul** se înfăşură membrul bolnav.[5]

Pentru cei ce li se umflă testiculele, se ia petrinjel fiert, se dumică mărunţel, se prăjeşte cu untdelemn şi apoi se pune la testicule.[6]

Pentru **hernie** se iau 6-10 rădăcini de **petrinjel**, se fierb cu vin alb ori cu borş, se scurge buruiana, se leagă la buric, iar zama o bea bolnavul.

Cu petrinjel fiert cu lapte dulce şi amestecat cu albuş de ou şi cu camfor pisat se oblojesc **gâlcile**.[7] Cu rădăcină de **petrinjel**, pisată, muiată în oţet şi încălzită la foc, se oblojeşte şi şezutul omului, când se întoarce pe dos.[8]

Rădăcina de petrinjel se mai pisază împreună cu frunzele, se fierbe în lapte dulce, se îngroaşă cu făină de **mei**, se fac cataplasme, se unge cu grăsimea care se găseşte pe trupul unor copii când se nasc, şi se pune la femei pe ţâţe când se umflă.[9]

Rămâncele din **Bucovina**, tot pentru acest scop, fierb rădăcină de petrinjel cu lapte dulce şi, puindu-l la umflături, acestea, după cum afirmă ele, îndată se dezumflă.[10]

Zama de petrinjel, după credinţa poporului, are proprietatea de-a curăţa din corp sângele cel rău şi stricat.[11]

Frunza de petrinjel, frecată bine în mână sau pisată şi amestecată cu zahar, e bună de **albeaţă**. Se leagă cu dânsa ochiul cu albeaţă.[12]

În fine, se mai crede în **Bucovina** că dacă **petrinjelul**, toamna, când se scoate din pământ, are rădăcină lungă, şi iarna va fi lungă.[13]

Petrinjelul figurează câteodată şi-n fruntea unor doine poporale şi anume ca un semn de înstrăinare, întristare şi jele mare.

Iată una şi dintre aceste doine şi anume din **Ţara-românească**, jud. Gorj:

Foaie verde pătrunjel,
Aş scrie un răvăşel
Şi l-aş trimite măicuţii,
Măicuţii, drăguţii,

---

[3] Dat. rom. din Siret, dict. de Ioana Lipaş.
[4] Dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 58.
[5] Lupaşcu: **Medicina babelor**, p. 69.
[6] Dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 58.
[7] Dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 58.
[8] Dat. rom. din Moldova, jud. Suceava, com. de dl Art. Gorovei; cf. şi dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 58.
[9] Dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 58.
[10] Dat. rom. din Ilişeşti, dict. de maica mea, Ruxanda.
[11] Dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 58.
[12] Dat. rom. din Siret, dict. de Ioana Lipaş.
[13] Dim. Dan: *Credinţe pop. bucovinene*, publ. în *Gazeta Bucovinei*.

BCU - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

De mai am vreun frate-n lume
Să nu-l blastăme ca pe mine,
Să umble din sat în sat
Nebăut şi nemâncat
Şi la vreme ne-nchinat;
Să umble din ţară-n ţară
Cu hainele supţioară![14]

În fine, mai e de amintit şi aceea că despre **petrinjel** există în **Bucovina** şi următoarea cimilitură:

Şede-o fată în cămară
Cu cosiţele afară.[15]

*

Petrânjeii zdrobiţi şi amestecaţi cu **hrişcă** şi oţet îs acomodaţi la **femeile ce nu pot naşte.**

Luând câte opt linguri deodată, va naşte numaidecât; o atare femeie însă nu poate alăpta nounăscutul. **Sucul de petrânjei** e bun la **curarea frigurilor.** Anume morbosul ia câte şase linguriţe înainte de începerea scuturării. Cel ce le are în toată ziua va lua pe zi câte nouă linguri. (Una jumătate de lot, nu de suc, ci de făriná de pătrânjei în apă).[16]

*

Petrinjelul.[17]

[14] Gr. G. Tocilescu: **Materialuri folkloristice**, vol. I, partea II, p. 785; cf. şi *Lumina pentru toţi*, an. IV, Bucureşti, p. 654.
[15] Din colecţiunea mea.
[16] V. Rebrean: *Med. pop. rom.*, publ. în *Ungaria*, an. II, p. 90.
[17] *Şezătoarea*, VIII, p. 136; *Familia*, XXVIII, p. 42; Bartolomeu, p. 46; Bălăşel, nr. 115; Gligor, nr. 46; Tocilescu, I, p. 701.

347

Pidosnica.

(Cerinthe minor L.)

Pedosnica sau Pidosnica, numită altmintrelea şi Pidosnic, Cereţică şi Somnoroasă[1] e o plantă mică, cel mult de 30 cm. de înaltă, care creşte pe fânaţe şi prin tufişuri precum şi pe marginele ogoarelor şi ale drumurilor, şi care înfloreşte în luna lui Maiu şi Iunie. Ea are floare galbănă ca ceara în forma unui potir lungăreţ şi două rânduri de frunze, adică unele şi anume cele de desupt ovale iară cele de mai sus în forma inimei.

Atât Româncele vrăjitoare din Bucovina cât şi cele din Moldova fac cu planta aceasta de ură sau de urît, de unde se vede că-i vin apoi şi numirile de Pedosnică, Pidosnic, Pidosnică şi Somnoroasă,[2] pe când cea de Ceriţică îi vine dela floarea ei cea galbănă ca ceara.

Vrăjitoarele, cari voesc să despartă pre soţii ce se iubesc şi trăesc foarte bine, iau ţerină

1). Pantu: Vocab. p. 10.

2). Dr N. Leon: Ist. nat. med. p. 58; - şi com. de dl Art. Gorovei: „Pidosnica, lat. Cerinthe minor L. creşte pe dealuri şi pe sub păduri, are foi ca la Patlagina, şi se face cu dânsa de urât."

355. Pidosnica
(Cerinthe minor L.)

Pedosnica sau **pidosnica**, numită altmintrelea şi **pidosnic**, **cereţică** şi **somnoroasă**[1], e o plantă mică, cel mult de 30 cm de înaltă, care creşte pe fânaţe şi prin tufişuri, precum şi pe marginile ogoarelor şi ale drumurilor, şi care înfloreşte în luna lui mai şi iunie. Ea are floare galbănă ca ceara, în forma unui potir lungăreţ, şi două rânduri de frunze, adică unele, şi anume cele dedesupt ovale, iară cele de mai sus, în forma inimii.

Atât româncele vrăjitoare din **Bucovina**, cât şi cele din **Moldova** fac cu planta aceasta de **ură** sau de **urât**, de unde se vede că-i vin apoi şi numirile de **pedosnică**, **pidosnic**, **pidosnică** şi **somnoroasă**[2], pe când cea de **ceriţică** îi vine de la floarea ei cea galbănă ca ceara.

Vrăjitoarele, cari voiesc să despartă pe soţii ce se iubesc şi trăiesc foarte bine, iau ţerină de unde se mânâncă cânii, o amestecă cu **pedosnică**, cu **chiper** şi cu un fel de **măturiţă** care creşte prin ogrăzi şi pe lângă drumuri şi care e rămuroasă şi are floare lila ca **cimbru**, se duc cu toate

[1] Panţu: Vocab., p. 10.

[2] Dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 58; şi com. de dl Art. Gorovei: *Pidosnica, lat. Cerinthe minor L., creşte pe dealuri şi pe sub păduri, are foi ca la patlagină şi se face cu dânsa de urât.*

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ LIBRARY

acestea în crucile drumului şi acolo, îngropându-le, menesc ca aceia cărora le fac ele de urât să se despartă unul de altul, cum se despart drumurile, şi să nu se aleagă nemică:

Din toată dragostea lor
Şi din toată casa lor
Şi din toată masa lor
Şi din toat' averea lor,
Cum nu s-alege nemică
Din colbul ce se rădică
De pe toate drumurile
Când îl suflă vânturile.

Iar după ce rostesc ele cuvintele acestea, ca toate să le meargă-ntors şi pe dos, stupesc în dreapta şi-n stânga şi apoi se întorc acasă, fără a se uita în urma lor.[3]

[3] Dat. rom. din Broscăuţi, dict. de Maria Reus şi com. de dna El. Nic. Voronca.

BCU IASI UNIVERSITY LIBRARY

401

Piersicul.
(Persica vulgaris Mill.)

Persecul, Persicul, Piersecul, Piersicul sau Chiersicul, după cum se mai pronunţă numele acesta în Bucovina şi Moldova, e un pom originar din Asia şi anume din nordul Chinei, care creşte nu numai cultivat prin livezi şi vii, ci uneori chiar şi selbatic, şi ale cărui fructe, numite chiersice, persice, piersice, sing. chiersică, persică şi piersică, sunt scămoase.

Din pomul acesta s'au obţinut prin cultură în decursul timpului mai multe varietăţi, dintre cari cele mai însemnate sunt:

Persica-comună, lat. leucocarpa.
Persica-roşie, lat. haematocarpa.
Persica-golaşă, lat. laevis Dc. 1

Românii din cele mai multe părţi nu numai că mănâncă fructele acestui pom, ci ei le'ntrebuinţează dimpreună

1. Dr Brândză: Prodrom. p. 68; - Panţu: Vocab. p. 38.

356. Piersicul
(Persica vulgaris Mill.)

Persecul, persicul, piersecul, piersicul sau **chiersicul**, după cum se mai pronunţă numele acesta în Bucovina şi Moldova, e un pom originar din Asia, şi anume din nordul Chinei, care creşte nu numai cultivat prin livezi şi vii, ci uneori chiar şi sălbatic, şi ale cărui fructe, numite **chiersice, persice, piersice**, sing. **chiersică, persică** şi **piersică**, sunt scămoase.

Din pomul acesta s-au obţinut prin cultură în decursul timpului mai multe varietăţi, dintre cari cele mai însemnate sunt:

Persica-comună, lat. leucocarpa;
Persica-roşie, lat. haematocarpa;
Persica-golaşă, lat. laevis DC.[1]

Românii din cele mai multe părţi nu numai că mânâncă fructele acestui pom, ci ei le-ntrebuinţează dimpreună cu florile, frunzele şi ramurile sale încă şi spre vindecarea unor boale, precum şi spre alte scopuri.

[1] Dr. Brândză: Prodrom, p. 68; Panţu: Vocab., p. 38.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Aşa **persica** uscată o întrebuinţează spre vindecarea unor bube.[2]

Din flori şi frunze de **piersic** fac adeseori ceai, care se bea pentru **durere de piept.**[3]

Zama de frunze fragede, pisate şi stoarse, se pune în răni la vite, când au **viermi.**[4]

Dacă are cineva **gance**, adică rane învechite, şi dacă ranele respective se află la mâni ori la picioare, se fierbe bine coajă de **gorun** cu **frunze de persec**, şi-n zama ce iesă dintr-însele se ţin apoi mânele ori picioarele.[5]

Iar cu **lămuri** (ramuri) de **persic**, unele fărmăcătoare fac de rău pentru duşmani, ca să se usuce ca **lamura de persic.**[6]

În fine, o zicală din **Moldova**, anume: *Umblă pe după persic*, sau: *O aduce pe după persic*, se zice despre un om şiret, care încunjură foarte mult lucrurile până ce ajunge să-ţi spuie ceea ce are de spus.[7]

*

Persecuţ - dem. de la **persec.**[8]

[2] Dat. rom. din Moldova, jud. Tecuci, com. de dl Tud. Pamfile.

[3] Dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 58.

[4] Dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 58; şi dat. rom. din Ţara-românească, jud. Vâlcea, com. de S. Sa păr. Th. Bălăşel: *Ca să scoţi viermii dintr-o rană sau să-i omori, pisăzi frunze de piersic sau iarbă-roşie şi storci mustul în rană.*

[5] S. Liuba şi A. Iana: *Medicina pop.*, publ. în *Familia*, an. XXVII, p. 610.

[6] Dat. rom. din Moldova, jud. Tecuci, com. de dl Tud. Pamfile.

[7] Dat. rom. din Moldova, com. de dl Art. Gorovei.

[8] Vezi *Tribuna*, an. III, nr. 137, Sibiu, 1886.

346

Pinul.

(Pinus silvestris L.)

În țările locuite de Români se află mai multe specii de Pin pl. Pini și anume:

Zâmbrul, lat. Pinus Cembra L.

Coconariul pl. Coconari, lat. Pinea L. - Sub numele de Coconari însă se înțeleg mai mult seminţele comestibile ale acestui arbure originar din regiunea mediteraneană.

Căţânul, numit astfel în Bucovina, în Moldova însă: Jip pl. Jipi și Jneapăn; în Țara-românească: Gneapăn și Jep pl. Jepi; iară în Transilvania, ținutul Năsăudului: Jnep și Gneapăn-mare, lat. Pinus Pumilio Haenke.

Chifărul, Chinul, Pchinul, Pinul și Luciul, numit astfel în Moldova; în Bucovina însă: Chin, Pchin, Pcin, Pin, Sosnariu și Sosnă; iară în alte părți locuite de Români: Pin, lat. Pinus silvestris L.[1]

Dintre toate speciile acestea de Pin numai cel din urmă, care crește nu numai la munte, ca

n. dr Brândză: Prodrom. p. 432; - dr Grecescu: Conspect. p. 538-539; - Panțu: Vocab. p. 35; - Șezătoarea vol. V. Fălticeni p. 116. -

357. Pinul
(Pinus silvestris L.)

În ţările locuite de români se află mai multe specii de pin pl. pini, şi anume: Zâmbrul, lat. Pinus Cembra L.

Coconariul pl. coconari, lat. Pinea L. Sub numele de coconari însă se-nţeleg mai mult seminţele comestibile ale acestui arbure originar din regiunea mediteraneană.

Căţânul, numit astfel în Bucovina, în Moldova însă: jip pl. jipi şi jneapăn; în Ţara-românească: gneapăn şi jep pl. jepi; iară în Transilvania, ţinutul Năsăudului: jnep şi şneapăn-mare, lat. Pinus Pumilio Haenke.

Chifărul, chinul, pchinul, pinul şi luciul, numit astfel în Moldova; în Bucovina însă: chin, pchin, pcin, pin, sosnariu şi sosnă; iară în alte părţi locuite de români: pin, lat. Pinus silvestris L.[1]

[1] Dr. Brândză: Prodrom, p. 432; dr. Grecescu: Conspect, p. 538-539; Panţu: Vocab., p. 35; *Şezătoarea*, vol. V, Fălticeni, p. 116.

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dintre toate speciile acestea de **pin**, numai cel din urmă, care creşte nu numai la munte, ca ceialalţi, ci şi la ţară, are la români unele întrebuinţări.

Aşa, dacă cineva e **ofticos**, adică dacă suferă de **durere de piept** şi din cauza aceasta tuşeşte foarte rău şi stupeşte sânge, voind să se vindece de această boală grea, ia vreo câţiva **ciucalăuaşi** de **pin** şi-i pune dimpreună cu vreo câţiva **ciucalăuaşi roşii** de **păpuşoi** la foc ca să fiarbă.

Fierbând **ciucalăuaşii** aceştia de ajuns, stoarce zama dintr-înşii şi, lăsând-o puţin ca să se astâmpere, bea dintr-însa câte o măsură anumită demineaţa pe nemâncate şi sara înainte de culcare. Făcând-o aceasta, mai multe săptămâni dupăolaltă, bolnavul de oftică nu numai că încetează de a tuşi şi a stupi sânge, ci, începându-i plămâile a-i creşte, se face pe zi ce merge mai tare, mai voinic şi mai vioi.[2]

Din lemnul de **pin**, care e gras ca slănina, unii români, precum bunăoară cei din Bucovina, com. Fundul-Moldovei, fac un fel de **dohot** cu care ung apoi vitele la zilele cele mari, anume ca să nu le pocească strigoaicele.[3]

*

Pin, lat. Pinus silvestris, **brădănaş-roş**, lat. Pinus larix; sunt mulţi **pini** la **Pietrile arse** şi la **Ruginoasa**, în ţinutul Câmpulungului.

*

Chiin = pin.[4]

[2] După spusa rom. din Fundul-Moldovei, dict. de Irina Ungurean; şi a celor din Putna, dict. de Domnica Schipor.

[3] Dict. de Irina Ungurean.

[4] Papahagi, p. 249, 298.

Piperiul 272

O cimilitură, care înseamnă piperiul, sună aşa:

Cimiliga, liga
Lega-ţi-oar limba.

*

Ce-i din lumea mare-adar
Şi la mare moară pus?
(Piperiul)

*

358. Piperiul
(Piper nigrum L.)

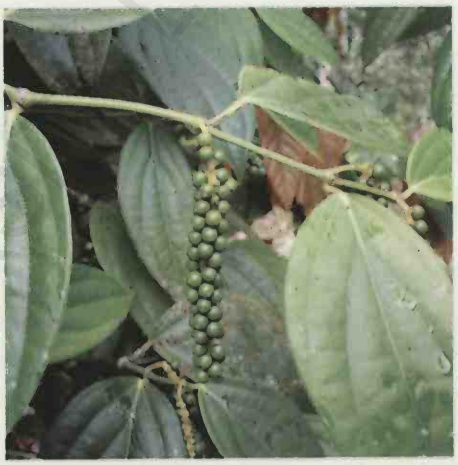

Adeseori dăm peste nişte pasaje atât în poveştile, cât şi-n tradiţiunile poporale, cari ni spun că cei mai renumiţi şi mai tari voinici, cei mai isteţi şi mai vestiţi hoţi niciodată n-au căzut jertfă duşmanilor şi urmăritorilor săi, până ce, înşelaţi fiind de linguşirile, lacrimele şi viclenia drăguţelor sale, n-au spus singuri în ce constă puterea lor şi mijlocul prin care ar putea ei fi învinşi şi omorâţi.

Aşa se istoriseşte, între multe altele, că mai demult se afla un hoţ foarte renumit şi puternic, anume **Pintea**. Acest hoţ, care petrecea mai mult în munţii despre apus ai Bucovinei şi de frica căruia tremurau nu numai bucovinenii, ci şi celelalte popoare din giurul Bucovinei, nime nu l-a putut prinde şi omorî, până ce singur n-a spus drăguţei sale, **fiica craiului din Baia-mare**, în ce constă toată puterea sa şi mijlocul prin care ar putea fi învins. Acest mijloc consta dintr-o încărcătură miraculoasă de puşcă, în care, între multe alte obiecte, se aflau puse şi trei sau nouă fire de **piper**, lat. Piper nigrum, germ. der Schwarze Pfeffer. Prin această încărcătură apoi, împuşcat fiind Pintea în moalea capului, a trebuit să moară.

Dar nu numai Pintea, ci şi mulţi alţi voinici din timpurile cele vechi, mai mult numai prin asemenea încărcături de puşcă, au fost nevoiţi să cadă jertfă ne-mpăcaţilor săi duşmani.

Iarăşi, cred românii, că dacă va arunca cineva **piper** în mijlocul unei adunări de oameni, aceştia îndată încep chiar din senin a se certa, a se batjocuri, a se împroşca şi împunge cu

BCU "ION CREANGĂ" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

cuvintele. Ba! de multe ori vine treaba până şi la bătaie.

De-aicea apoi, de la această datină şi credinţă se vede că vine şi zicala românească: *pare că a aruncat cineva piper între dânşii*, când doi sau mai mulţi inşi, dintr-un lucru de nimică, încep a se certa şi cu cuvintele a se împroşca.

Ba! nu numai oamenii, ci chiar şi vitele se zice că, dacă se aruncă piper între dânsele, încă încep a se bate, şi mai ales porcii.

Rămâncele cele ştiutoare, adică vrăjitoarele şi descântătoarele, întrebuinţează **piperiul** şi la unele vrăji şi descântece, dar mai cu samă la vrăji. La vrăji îl întrebuinţează ele, pe lângă multe alte plante şi diferite obiecte, cu scop ca să samene ură şi discordie între doi împricinaţi, sau pentru ca pe unul dintre aceşti doi inşi să-l nenorocească, să aducă o mulţime de boale şi bube rele asupra capului său, sau chiar să-i curme viaţa. Iară în descântece îl întrebuinţează, însă numai foarte rar, în compoziţie cu alte obiecte, spre încetarea şi vindecarea diferitelor morburi.

Cât despre una sau alta din aceste două întrebuinţări, se poate vedea mai pe larg din descrierea altor plante, unde s-a amintit şi despre **piper**.

Aice voi aminti numai aceea: ce fac rămâncele cu **piperiul**, când cred că cutare duşmancă le-a făcut vreun rău, cum **desfac** ele cu dânsul şi cum îl folosesc în contra morbului numit **cel-perit** şi în contra **vătămăturei**. Dacă pe vreo fată mare n-o joacă feciorii în joc sau n-o iubeşte cutare fecior pe care şi-a pus ea ochiul, sau dacă pe cutare nevastă n-o iubeşte bărbatul său, dacă o bate şi toate le face pe dos, cugetă că toate acestea se-ntâmplă astfel de aceea, pentru că vreo duşmancă sau altcineva le-a făcut-o aceasta.

Deci dacă ştie a desface, atunci îşi desface singură, dar de nu, apoi se duce la o vrăjitoare şi pe aceasta o roagă ca să-i **desfacă de urât**. Vrăjitoarea, fiind orişicând gata de-a întinde mână de ajutor celui ce vine la dânsa şi-o roagă pentru aceasta, ie o **covăţea**, pune într-însa un **ac**, **trei fire de piper** şi **trei cărbuni** aprinşi şi, începând a vrăji şi a desface, zice:

Covăţea, covăţea,
Tu eşti mare căţea!
Eu te-am ţinut covăţea curată,
Tu eşti căţea turbată,
Cu coada rădicată,
Cu gura căscată,
Tu ştii de toate făcăturile,
De toate adusăturile,
De toate pusăturile
Din talpa căsii
Până-n vârful căsii,
Din vârful căsii
Până-n talpa căsii.
Toate făcăturile,
Toate adusăturile
Şi toate pusăturile
Le ie în gură
Şi le du pe capul cui le-a dat
Şi le-a mânat.
Pe fereastă te vârăşte
Le pune-n sărăriţa cu sare,
În blidul cu mâncare,
În patul cu culcare.
De-s de la văduve
În faţă le şicleşte
În năframă le-nvăleşte.
De-s de la fată
În cosiţe le-nvăleşte
Şi-n faţă le şicleşte.
De-s de la bărbat
În faţă le şicleşte
În clop i le-nvăleşte![1]

[1] Această vrajă e de la o rămâncă din Sân-Giorgiu, din Transilvania.

După ce a descântat în modul acesta, obiectele din covăţică le aruncă în calea acelora pe cari i are în prepus că i-au făcut, crezând că dacă respectivul sau vinovatul va călca peste dânsele:

Toate făcăturile, *Tot datul*
Adusăturile *Şi faptul,*
Şi pusăturile,

se vor întoarce asupra capului său, iară ea n-a fi ca mai nainte urâtă, batjocurită şi bătută, ci căutată, jucată, iubită şi cinstită.

Dacă unul sau altul are **cel-perit** la nas, atunci femeile ştiutoare prind o **râmă**, o pisază bine, o amestecă cu **piper**, asemenea pisat mărunţel şi cu miere şi ung apoi cu această amestecătură pe **cel-perit**, care în urma aceasta trebuie să se vindece.

Cei ce au **vătămătură**, adică un fel de cârcei şi durere de stomac, ieu un păhar de holercă şi, amestecând-o în două cu **piper**, o beu dintr-o sorbitură şi, cum o beu, se zice că îndată le-ncetează **vătămătura**. Aceasta, adică un păhar de holercă amestecat în două cu piper, e cel dintâi şi cel mai bun mijloc pe care îl întrebuinţează românii când au **vătămătură** sau când îi **doare la inimă**, după cum se mai exprimă ei.[2]

În gura poporului, atât a celui din Bucovina, cât şi din celelalte ţări locuite de români, se află mai multe poveşti, a căror eroi poartă numele de **Piper** sau **Pipăruş**. Acest erou, după cum ne spun toate poveştile fără abatere, provine dintr-un fir de **piper**, care a sărit jos din **piperniţa** de pe masă sau din alt loc, pe când atare nevastă mătura şi deretica prin casă. Şi aşa, sărind el mai de multe ori dupăolaltă, nevasta, mâniindu-se pe dânsul că totuna-i stă în cale, totuna o supără, l-a înghiţit de ciudă, iară după aceasta a purces îngreunată şi nu peste mult timp a născut un băieţel, pe care l-a numit apoi **Piper** sau **Piperuş**, pentru că a purces grea dintr-un fir de **piper**.

Iară băietul, **Piper** sau **Pipăruş**, nevoind maica sa să-i spuie când o întreabă de a avut surori ori ba, sau cum se numeşte mireasa pe care i-a fost promis-o înainte de a se naşte, amăgeşte pe maica-sa ca să-i deie de supt pe sub talpa căsii, ori de nu, îndată se bolnăveşte şi moare. Maica sa, nici visând macar cu ce fel de cugete se poartă fiul său, se supune, i dă pe sub talpa căsii ca să sugă. **Piperuş**, atâta a dorit, lasă puţin talpa pe ea şi-o întreabă din nou, şi dacă nici de astă dată nu voieşte maica-sa să-i spuie ceea ce voieşte el să ştie, lasă talpa căsii şi mai tare pe ea, până ce maica sa, de durere mare, i spune din fir în păr tot ce a dorit să ştie. În urmă, după ce i s-au spus acuma toate de-amăruntul, se porneşte în lumea largă şi nu se lasă până ce nu omoară pe toţi **smeii** ce au răpit pe surorile sale, sau până ce n-o află şi şi-o ie de soţie pe fata ce i-a promis-o maica sa, înainte de a se naşte.

Din toate cele ce s-au arătat până aice, se vede că **piperiul** la români e simbolul **urii, certei, dezbinării, răzbunării** şi al **nefericirii**.

Şi dacă **piperiul** e considerat de români ca un simbol al urii şi răzbunării, apoi nu degeaba au numit ei **Piper** sau **Pipăruş** pe unii eroi ai poveştilor sale, căci dacă cei mai mulţi eroi de poveşti sunt totodată şi eroi cari reprezintă **soarele**, apoi ce alta poate fi **Piper** sau **Pipăruş** din poveştile amintite, care se răzbună asupra smeilor şi-i omoară, pentru că aceştia au răpit pe surorile sale, decât însuşi **soarele** care se răzbună asupra întunericului? Deci cu tot dreptul li se cuvine acestor eroi epitetul de **răzbunători**, şi cu atâta mai mult, deoarece la românii din

[2] Dictat de Z. Tuniac, românca din Crasna.

Bucovina verbul *a răzbuna* nu se ia numai în înţeles de a face cuiva rău, pentru că a avut vreo neplăcere din partea respectivului, ci şi în înţeles de *a se însenina*, *a se lumina*, precum: *ceriul se răzbună de nouri, pământul se răzbună de negură.*

Dovadă cum că **piperiul** se consideră de un simbol al urii, dispreţului şi răzbunării, avem şi următoarele versuri ce le adresează o copilă iubitului său necredincios, care a lăsat-o şi, logodindu-se cu alta, îi trămite:

Răvăşel pe lună
Ca să-i fie nună.

Iară ea, drept răspuns la această invitare neaşteptată, îi trămite un răvăşel:

Pe trei fire de piperi
Să-şi bage mândra-n videri.

În fine, **piperiul** serveşte românilor şi de asemănare. Aşa auzim nu o dată zicându-se, când unul sau altul este foarte iute, că *e iute ca piperiul*, sau *e piper, nu ceva.*

*

O cimilitură, care înseamnă **piperiul**, sună aşa:

Cimiliga, liga *Ce-i din lumea mare-adus*
Lega-ţi-s-ar limba. *Şi la mare masă pus?* (Piperiul)

*

Piper negru[3]; **piperiul**[4]; **chiperiul**[5]; **cimiliuga** = piperiul[6].

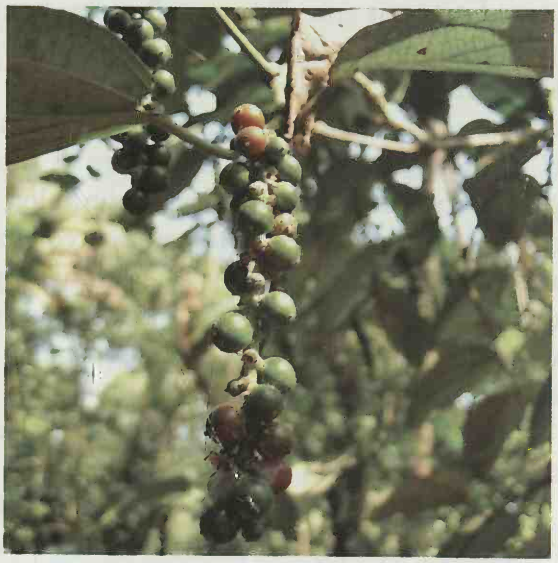

[3] Papahagi, p. 265, 290.
[4] *Şezătoarea*, I, p. 80; Tocilescu: Materialuri, I, p. II, p. 774.
[5] Tud. Pamfile, I, p. 37, 43, 44 şi 53; II, p. 1; *Şezătoarea*, VII, p. 79.
[6] *Şezătoarea*, V, p. 56.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

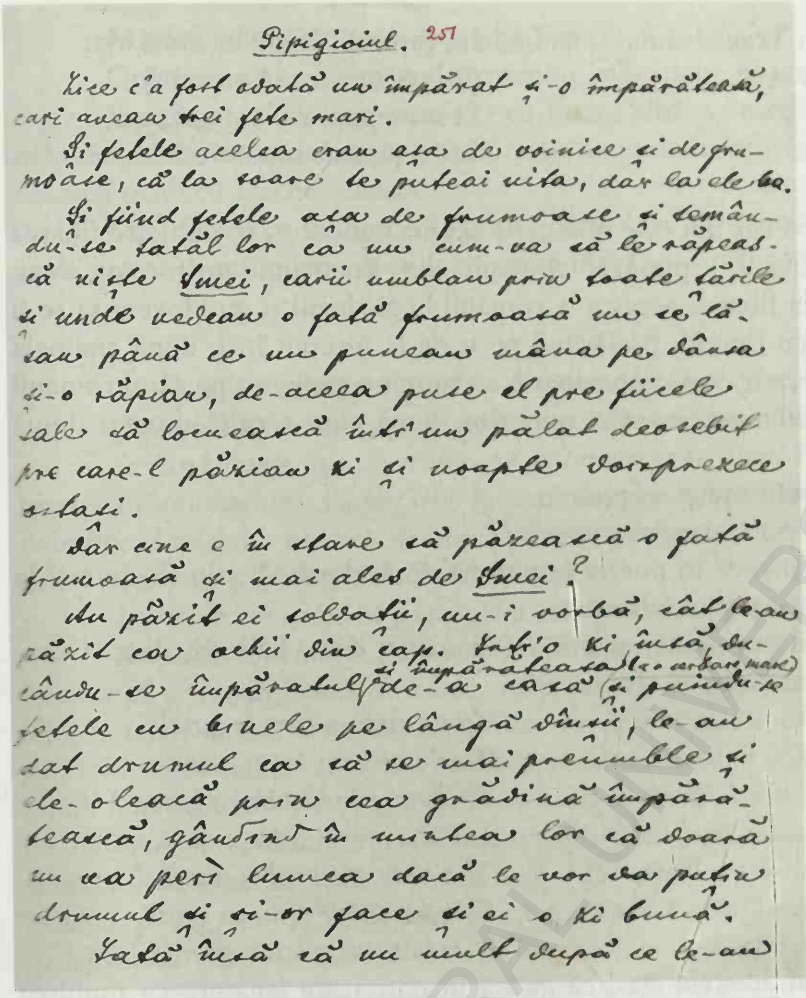

Pipigioiul. 251

Zice c'a fost odată un împărat și-o împărăteasă, cari aveau trei fete mari.

Și fetele acelea erau așa de voinice și de frumoase, că la soare te puteai uita, dar la ele ba.

Și fiind fetele așa de frumoase și temându-se tatăl lor ca nu cum-va să le răpească niște Smei, carii umblau prin toate țările și unde vedeau o fată frumoasă nu se lăsau până ce nu puneau mâna pe dânsa și-o răpiau, de-aceea puse el pre fiicele sale să locuească într'un palat deosebit pre care-l păziau zi și noapte doisprezece ostași.

Dar cine e în stare să păzească o fată frumoasă și mai ales de Smei?

Au păzit ei soldații, nu-i vorbă, cât le-au păzit cu ochii din cap. Într'o zi însă, ducându-se împăratul și împărăteasa (la o serbare mare) de-a casă (și puindu-se fetele cu bunele pe lângă dânșii, le-au dat drumul ca să se mai preumble și ele-oleacă prin cea grădină împărătească, gândind în mintea lor că doară nu va peri lumea dacă le vor da puțin drumul și s-or face și ei o zi bună.

Iată însă că nu mult după ce le-au

359. Pipigioiul
(Orobus vernus L.)

Una dintre florile care înfloreşte la începutul primăverii şi care e foarte iubită şi căutată de către tineretul român, mai ales însă de fetele cele mari, este **pipigioiul** pl. **pipigioi**, numit în Muntenia: **pupăză, pupezele, orăstică** şi **rebie**; în Oltenia: **pupăză** şi **pupăgioară**[1]; în Banat: **pupăză**[2]; iară în Transilvania: **pupăză**[3] şi **pupegioi**[4], lat. Orobus vernus L., Lathyrus vernus Wim.

Numirea cea mai răspândită a acestei plante este **pupăză**. Dovadă despre aceasta avem nu numai vorba de toate zilele, ci încă şi vreo câteva poezii poporane, cari încă o amintesc.

Aşa o doină din Oltenia, în care provine numirea aceasta, sună precum urmează:

Colo-n luncă la privită
Găsii pupăza-nflorită
Şi mândruţa mea mâhnită.
Nu ştiu pupăza s-o rup,
Ori pe mândra să mi-o pup,
Foaie verde mărgărit
Păcat c-am îmbătrânit
Şi-ncă bine n-am trăit.[5]

---

[1] Dr. Brândză: Prodrom, p. 545; Idem: *Limba bot.*, publ. în *Columna lui Traian*, an. IX, t. III, p. 227, 232 şi 430.
[2] Sim. Mangiuca: *Calend.* pe an. 1883, luna mart.
[3] Vezi poezia pop. reprodusă mai la vale.
[4] Victor Onişor: Doine şi strigături din Ardeal, Iaşi, 1896, p. 10.
[5] V. Alecsandri: *Cântece de peste Olt*, publ. în *Convorbiri lit.*, an. X, Iaşi, 1876, p. 210.

O variantă a acestei doine din **Transilvania**, şi anume din ţinutul Bârgăului, sună aşa:

Colo-n lunca cea umbrită
Găsii pupăza-nflorită
Şi mândruţa mea mâhnită.
Nu ştiu pupăza s-o rup
Ori pe mândra să mi-o pup,
Să mi-o pup, s-o mângâi tare,
Să-i treacă de supărare.[6]

În **Bucovina** şi **Moldova**, după cât îmi este mie până acuma cunoscut, se numeşte floarea aceasta numai **pipigioi.**[7] De la cuvântul **pupăză**, românii din Bucovina au format dem. **pupegioară**. Deci e foarte probabil ca floarea aceasta la românii bucovineni şi moldoveni să se fi numit dintru început **pupăzoi**, iară cu timpul, prefăcând pe **u** de la început în **i**, după analogia cuvântul **dipe** din **după**, şi pe **z** în **g**, ca-n dem. **pupegioară**, au numit-o **pipigioi**; pe când românii din unele părţi ale Transilvaniei o numesc şi astăzi **pupegioi**, după cum rezultă dintr-o doină poporană, care se-ncepe astfel:

Vină bade gioi la noi
Să-ţi fac struţ de pupegioi.[8]

Cuvântul **pipigioi** provine asemenea în poezia poporană, însă, după cât ştiu eu, numai la început, ca simbol al despărţirii de părinţi şi-al întristării.

Iată una şi dintre acele poezii poporane, auzită în Bucovina, com. Băişeşti, distr. Gura-Homorului, care se-ncepe cu floarea aceasta:

Frunzuleană pipigioi,
Azi e miercuri, mâni e gioi,
Ne-a născut maica pe doi
Şi s-a-mplut lumea de noi.
S-a luat maica prin ţară
Cu straiele subsuoară
Să ne strângă grămăgioară,
Să ne ducă-n târg la şcoală.
Dar' noi vom învăţa carte,
Spicu-n grindă când a bate,
Când a creşte grâu-n casă
Şi-a bate cu spicu-n masă,
Când a creşte grâu în tindă
Şi-a bate cu spicu-n grindă.[9]

Ce se atinge de numirea florii acesteia cred că ea stă în oareşicare legătură cu numirea pasării care la românii de pretutindene se cheamă **pupăză**, masc. **pupăzoi**, probabil din cauză că floarea aceasta înfloreşte tocmai pe timpul acela când vine la noi pasărea cu acest nume din ţările calde, sau poate că şi din acea cauză pentru că coloarea florilor sale aduce încâtva cu coloarea penelor de la **pupăză**. După o legendă din Banat, **pipigioiul** sau **pupăza** a fost dintru început feciorul **ghiocelului**, pe care maică-sa vitrigă l-a alungat dinpreună cu alţi trei fraţi şi patru surori ale sale în lume şi cari, de atunci încoace, nu se mai pot întâlni.[10]

În fine, trebuie să mai amintesc şi aceea că de familia **pipigioiului**, despre care ne-a fost până aici vorba, se mai ţin încă şi alte trei varietăţi cari li-s cunoscute românilor după nume şi acelea sunt:

Pipigioiul-alb, lat. Orobus albus L., Orobus versicolor Gmel;

---

[6] I. Dologa: *Doine şi hore din Ardeal, ţinutul Bârgăului*, publ. în *Familia*, an. XXII, p. 287.
[7] Vezi şi dr. Brândză: *Limba bot.*, publ. în *op. cit.*, p. 227.
[8] Vict. Onişor, *op. cit.*, p. 10.
[9] Com. de dl Vasile Lucan, stud. gimn.
[10] Sim. Mangiuca: *Calend. cit.*

Mălurici, lat. Orobus variegatus Ten., şi

Orăstica, mălurici, măzerica-cucului, măzăriche-neagră sau linte-neagră, Orobus niger L.[11]

Pipigioiul, şi mai cu samă cel cu floare albă, se-ntrebuinţează şi ca leac contra durerii de ochi. Se aduce de unde creşte şi înfloreşte, se pune în apă călduţă ca să mocnească şi după aceea se spală ochii cu apă de-aceasta.

Sau, dacă e cu putinţă, să se ducă cel bolnav de ochi desdemineaţă până a nu răsări soarele unde ştie că sunt pipigioi, să se spele cu rouă de pe dânşii, şi apoi îi trece.[12]

*

Zice c-a fost odată un împărat şi-o împărătească, cari aveau trei fete mari.

Şi fetele acelea erau aşa de voinice şi de frumoase, că la soare te puteai uita, dar la ele ba.

Şi fiind fetele aşa de frumoase şi temându-se tatăl lor ca nu cumva să le răpească nişte smei, cari umblau prin toate ţările şi, unde vedeau o fată frumoasă, nu se lăsau până ce nu puneau mâna pe dânsa şi-o răpeau, de-aceea puse el pe fiicele sale să locuiască într-un palat deosebit, pe care-l păzeau zi şi noapte doisprezece ostaşi.

Dar cine e în stare să păzească o fată frumoasă şi mai ales de smei?

Au păzit ei soldaţii, nu-i vorbă, cât le-au păzit, ca ochii din cap. Într-o zi însă, ducându-se împăratul şi împărăteasa de-acasă, la o serbare mare, şi punându-se fetele cu binele pe lângă dânşii, le-au dat drumul ca să se mai preumble şi ele oleacă prin cea grădină împărătească, gândind în mintea lor că doară nu va pieri lumea dacă le vor da puţin drumul şi şi-or face şi ei o zi bună. Iată însă că nu mult după ce le-au dat ei drumul, vin şi smeii şi, cum vin, le răpesc şi se duc cu dânsele pe tărâmul lor. Întorcându-se mai după aceea împăratul şi împărăteasa acasă şi spunându-li-se că au venit smeii şi le-au răpit fiicele, aşa de tare s-au supărat, că nu ştiau ce să-nceapă şi să facă de supărare. Şi-apoi, supărat şi-nfuriat cum era, împăratul porunci să se pedepsească cu moartea toţi ostaşii păzitori, pentru că i-au ieşit din cuvânt şi-au dat drumul fetelor ca să iasă din palat. Şi cum a poruncit, aşa s-a şi întâmplat.

Ce folos însă de fapta aceasta crudă, că fiicele sale tot răpite au rămas. De-aceea, prinse acuma atât împăratul, cât şi împărăteasa a se ruga lui Dumnezău ca să le dăruiască un băiat în locul fiicelor. Dumnezău, fiindu-i milă de dânşii, le ascultă rugămintele şi, împlinindu-le dorinţa, le dete un băiat, care creştea ca din apă şi, pe zi ce mergea, tot mai voinic şi mai frumos se făcea.

Când a împlinit băiatul trei ani, a rugat pe mama sa să-i spuie ori de n-a avut el alţi fraţi.

Neştiind mama sa ce voieşte, i-a spus că a avut trei surori şi că, venind nişte smei, le-au răpit şi le-au dus pe tărâmul lor.

Auzind băiatul celea ce i le spuse mă-sa, n-a zis nemică, ci s-a îmbrăcat în hainele cele mai bune ce le avea, şi-a luat bani şi mâncare de drum şi apoi, fără să ştie părinţii săi, se porni ca să caute pe surorile sale. Nu ieşi însă pe poartă, ci se duse prin grădina împărătească, de bună samă

---

[11] Dr. D. Grecescu: **Conspectul florei României**, Bucureşti, 1898, p. 193; dr. Brândză: **Prodrom**, p. 646.

[12] Dict. de Catrina Racolţa, româncă din Calafindeşti, sat în distr. Siretului; com. de dl Art. Gorovei: *Cine are dureri de ochi, să se spele cu rouă de pe pipigioi şi-i va trece.*; dr. N. Leon: ***Botanica medicală a ţăranului român***, publ. în *Arhiva*, an. X, Iaşi, 1890, p. 73: *Pipigioi, orăstică, Orobus vernus; cu rouă de pe ea se şterge la ochi.*

ca să nu-l vadă părinţii săi şi să-l oprească. Trecând el prin grădină, se întâlni cu o babă, care-l întrebă unde merge.

- După surorile mele cele răpite de smei! răspunse el.

Auzindu-i baba răspunsul, îi zise să nu meargă fără ştirea părinţilor, căci dacă va merge fără ştirea lor, n-are să fie bine de dânsul. Tânărul însă nu băgă în samă cuvintele babei, ci, întorcându-i spatele, plecă mai departe. Dar rău a făcut că n-a ascultat-o, căci de o asculta, poate că altmintrelea îi mergea. Aşa însă, după cum vom vedea îndată, nu numai că n-a dat de surorile sale, dar nici pe părinţii săi nu i-a văzut mai mult.

În călătoria sa spre împărăţia smeilor, la cari se aflau surorile sale, avea adică să treacă prin alte trei împărăţii, şi anume: împărăţia fiarelor, a paserilor şi a florilor. Şi cel ce voia să treacă prin aceste trei împărăţii n-avea nicidecum voie să se atingă de vreun locuitor, căci cum se atingea, îndată se şi prefăcea în acelaşi neam de locuitori pe care îl atingea.

Deci mergând el, cât va fi mers, după ce s-a pornit de-acasă, şi ajungând în împărăţia fiarelor, a scăpat cum a scăpat cu obraz curat. Ieşind din împărăţia fiarelor şi intrând în împărăţia paserilor, când era mai pe la sfârşitul drumului, a dat de-o pasere moartă.

El, în loc să lese paserea în pace şi să-şi caute de drum, o dă cu piciorul într-o parte.

N-a apucat însă bine a o urni cu piciorul, şi iată că se ivesc, ca din pământ, o mulţime nenumărată de paseri cu împăratul lor în frunte şi se pornesc ca o furtună asupra lui.

Tânărul, văzând mulţimea cea mare de paseri, s-a băgat în toate răcorile şi, de spaimă, a început a fugi mâncând pământul, până ce-a scăpat de urgia paserilor şi-a intrat în împărăţia florilor. Intrând în împărăţia florilor şi văzând mulţimea cea mare de flori, unele mai frumoase, mai plăcute şi mai ademenitoare decât altele, s-a apucat şi a rupt una care sămăna cu o floare de mazere. N-a apucat însă bine a rupe el floarea aceea, şi iată că o mulţime nenumărată de flori îl încunjură din toate părţile şi nu-l lasă să treacă mai departe.

Nu mult după aceasta, vine şi împăratul florilor şi-l întreabă într-un ton răstit:

- Dincotro şi unde, voinice?

- De-acasă! răspunse el. Mă duc să caut pe surorile mele, cari le-au răpit smeii!

- Şi-apoi prin alt loc n-ai avut pe unde trece, numai prin împărăţia mea?

- Pe-aice mi-e drumul mai aproape!

- Şi dacă pe-aici ţi-e drumul mai aproape, n-ai putut să treci şi să nu te atingi de niciuna din supusele mele?

- N-am ştiut, căci de ştiam, nu mă atingeam!

- Ai ştiut, ori n-ai ştiut, să ştii însă acuma că, spre pedeapsă, pentru că ai îndrăznit a călca ţinuturile mele şi a-mi rupe o floare, am să te prefac pe tine în locul ei, căci voinţa mea este să nu mi se piardă nici un singur locuitor din toată împărăţia. Şi deoarece tu până acuma ai fost, după cum te văd, mândru, tot mândru vei rămânea şi de-acum înainte, spre bucuria şi podoaba copiilor cari vor veni cu cârdul primăvara şi te vor rupe şi-apoi, ducându-te acasă, te vor ţinea cât timp vei fi verde şi frumos, iar după ce te vei usca, te vor arunca, cum ai aruncat şi tu acuma floarea ce-ai rupt-o! Şi, cum rosti împăratul florilor cuvintele acestea, îl prefăcu într-un pipigioi.

Şi de-atunci e pipigioiul în lume! [13]

[13] Din Solca, com. de Ilie Torouz, stud. gimn.

*

Dacă se strânge buruiana aceasta în ziua de **St. George**, desdemineaţă, pe roauă, se aduce acasă şi se usucă, cu tot cu roaua de pe dânsa, atunci aceasta e bună de leac de durere de ochi, fierbându-se bine şi spălându-se cu ea în vreo şapte demineţi dupăolaltă.[14]

*

Pipigioii strânşi în ziua de **Sân-Georgiu** sunt buni de **durere de ochi**, se fierb şi se spală cu zama lor. Unele femei îi duc în ziua de Paşti la biserică şi-i sfinţesc dimpreună cu pasca.[15] **Pipigioiul** e bun de **durere de ochi** dacă-l strângi la **St. George**; se fierbe şi se spală la ochi.[16] **Pipigioiul** e bun de ochi. Se fierbe floarea şi frunza şi se spală la ochi cu dânsa.[17]

*

Pipigioiul sau **pipijoiul** e o floare de care se bucură nu numai tineretul, ci şi gospodarii, pentru că el e acela care le dă de ştire când au să samene **păpuşoii**. Până nu văd ei planta aceasta, nu samănă **păpuşoii**. Când începe însă **pipijoiul** a înflori, atunci încep şi ei a-şi ara ogoarele şi a le sămăna cu **păpuşoi**. **Pipigioiul** e însă bun şi de leac, şi anume îl strâng până în St. George, aşa că pe St. George să fie acuma strâns. Apoi îl ţin peste an de leac de ochi în casă.[18]

Pupezea, art. pupezeaua = pupăză[19]; **pupezelele**[20].

[14] Din Botuşana, dict. de Paraschiva Boca, şi com. de fiul său, Ştefan Boca, stud. gimn.
[15] Com. de Domnica Iuga, din Pârteştii-de-sus.
[16] Dat. rom. din Pârteştii-de-sus, com. de Bădăluţă, stud. gimn.
[17] Dat. rom. din Gura-Sadovei, dict. de Tudora Balan.
[18] Dat. rom. din Botuşana, com. de Simeon Boca, stud. gimn.
[19] Rădulescu-Codin: **Poesii pop.**, p. 107.
[20] Bălăşel, nr. 118.

BCU IAŞI UNIVERSITATEA LIBRARY

360. Pipirigul
(Scirpus lacustris L.)

31

Pipirigul.
(Sirpus lacustris L.)

Pipirigul sau Pipirigul-mare, numit în Bucovina şi Transilvania încă şi Ţipirig, iară în alte părţi Rogoz[1], este o plantă, care creşte în formă de tufuşoară pe locurile cele băltoase şi mlăştinoase, şi ale cărei fire, ce resar de-a dreptul din rădăcină, sunt pe din afară netede şi de coloare verde, iară pe din nuntru poroase şi de coloare albie.

Despre această plantă, care n'are frunze, există la Românii din Transilvania următoarea legendă:

„Când căutau Jidovii să prindă şi să ucidă pe Domnul nostru Ys. Chr., Maica sfântă, luându-şi fiul în braţe, a alergat peste un şes mare până a ajuns la o pădure deasă.

„Ajungând ea în pădurea aceea a vrut să se ascundă în desimea frunzişului, ca acolo în linişte să-şi poată lăpta şi înfăşa copilul.

„Codrul însă, răutăcios, n'a vrut ca să-i

1. Panţu: Vocab. p. 43.

Pipirigul sau **pipirigul-mare**, numit în Bucovina şi Transilvania încă şi **ţipirig**, iară în alte părţi **rogoz**[1], este o plantă, care creşte în formă de tufuşoară pe locurile cele băltoase şi mlăştinoase şi ale cărei fire, ce răsar de-a dreptul din rădăcină, sunt pe dinafară netede şi de coloare verde, iară pe dinuntru poroase şi de coloare albie. Despre această plantă, care n-are frunze, există la românii din **Transilvania** următoarea legendă:

Când căutau jidovii să prindă şi să ucidă pe Domnul nostru Isus Christos, Maica Sfântă, luându-şi fiul în braţe, a alergat peste un şes mare, până a ajuns la o pădure deasă.

Ajungând ea în pădurea aceea, a vrut să se ascundă în desimea frunzişului, ca acolo, în linişte, să-şi poată alăpta şi înfăşa copilul.

Codrul însă, răutăcios, n-a vrut ca să-i sară Maicii în ajutor, căci, cum ajunse Maica Sfântă la dânsul, el se schimbă într-un tufiş mic, ce ajungea numai până în genunche.

Văzând Maica Sfântă răutatea codrului, îl blăstămă ca în veci aşa mic să rămâie, ca frunză în veci să nu aibă, iar la umbra lui numai şerpii să se poată umbri.

[1] Panţu: Vocab., p. 43.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Astfel, din pădurea cea mare şi frumoasă, a devenit un rât cât un tufiş pipernicit, la care i-a zis apoi **pipirig**. *De-aceea* **pipirigul** *nu are frunze.*

Şi fiindcă **pipirigul** n-are frunze, de-aceea se zice, tot în **Transilvania**, despre cei *goi ca napu*:

Ăsta-i ca un pipirig,
Că n-are pe el nemic.

Iar despre cei mici de statură se zice:

Badea-i mic *Şi se ţine că-i voinic.*[2]
Ca un pipirig

Românii din **Transilvania**, precum şi cei din **Bucovina**, întrebuinţează **pipirigul** ca leac contra **limbricilor** la viţei şi contra **durerii de măsele**, iar cei din **Moldova** îl întrebuinţează contra **sohotelor** şi a **vătămăturei**. Contra **limbricilor** se fierbe şi zama ce iesă dintr-însul se dă viţeilor de băut.[3]

Contra **durerii de măsele** se fierbe rădăcină de **pipirig** şi zama ce iesă dintr-însa se ţine în gură până ce încetează durerea.[4] Pentru **sohote** se fac scăldători dintr-însul în cari se scaldă cel bolnav de **sohote**. După ce s-a scăldat, scăldătoarea se aruncă la rădăcina unui pom, iară rămăşiţele din oala în care s-a fiert, dimpreună cu **căpuşoarele**, se duc şi se aruncă pe locul de unde s-a săpat.

E de observat aice şi aceea că **pipirigul** se sapă şi se fac scăldători dintr-însul, de regulă în zile de frupt, anume ca cel bolnav să se însănătoşeze şi să se întremeze cât mai degrabă şi să se îngraşe.[5]

Pentru **vătămătură** se face din rădăcina lui cataplasmă, care se pune la pântece, sau se fierbe cu rachiu şi se dă pătimaşului de băut demineaţa, pe inima goală.[6]

Copiii însă şi mai ales băieţii de pretutindeni, cari umblă cu vitele la păscut, cum dau de vreo tufă mai frumoasă de **pipirig**, îndată se apucă şi fac din firele sale fel de fel de obiecte, precum: căciuli ţuguiete, pălării, corfiţe sau coşărcuţe, inele, precum şi alte obiecte cu cari se joacă apoi toată ziua. Ba unii împletesc chiar şi sticle dintr-însul.[7] În fine, mai e de amintit şi aceea că de familia **pipirigului** se mai ţin încă şi alte plante, cari li-s românilor asemenea cunoscute după nume. Iară acelea sunt:

Cipirigul, numit şi **rogoz**, lat. Scirpus Holoschoenus L.

Rogozul, lat. Scirpus maritimus L.

Ciperul, numit şi **cipirig**, **pipirig** şi **ţipirig**, lat. Scirpus silvaticus L., şi

Cipirigul, numit şi **pipirig**, **pipirig-mic** şi **pipiriguţ**, lat. Scirpus palustris L. sau Heleocharis palustris R. Br.[8]

*

Când îi dor dinţii pe cei bătrâni, să ţie în gură iarba **ţipirigului** (pipirigului), că-i trece.[9]

Tipirigul.[10]

---

[2] Th. A. Bogdan: ***Pipirigul***, publ. în ***Tribuna***, an. IX, Arad, 1905, nr. 19, p. 4.

[3] Din *ms.* supus Academiei române spre premiere.

[4] Idem; şi dat. rom. din Bucovina, com. Putna, dict. de Domnica Schipor: ***Ţipirigul sau pipirigul e bun de durere de măsele. Se fierbe şi zama lui se ţine în gură cât se poate de fierbinte.***

[5] Dat. rom. din Moldova, jud. Botoşani, com. Dumbrăveni, dict. de Ileana Zătăuz.

[6] Dat. rom. din Dumbrăveni, dict. de S. Sa părintele Niculae Filip, iconom.

[7] Dat. rom. din Bucovina; a celor din Moldova; şi a celor din Transilvania.

[8] Panţu: Vocab., p. 19 şi 43; dr. Grecescu: Conspect, p. 583; şi *ms.* supus Academiei române spre premiere.

[9] Com. de S. T. Chirilean.

[10] *Şezătoarea*, IV, p. 25; Tud. Pamfile, p. 6.

361. Pirul
(Agropyrum repens P. Beauv.)

192

Pirul.

(Agropyrum repens P. Beauv.)

Toate buruenele, câte le-au lăsat Dumnezău, sunt spre folosul omului. Fie-care îi aduce acestuia un folos macar cât de mic.

Voind însă dracul să nu remâie mai prejos de cât Dumnezău, a lăsat şi el două buruiene. Şi acelea sunt Tutunul şi Pirul sau Chirul.

Şi fiind că Chirul e Iarba dracului, de aceea se'mpuieşte el chiar şi'n peatră şi resare ori unde macar să-l ţii şi'n cuptor.

Şi tot din pricina aceasta împărăgineşte el prin rădăcinile lui cele multe şi tari toate locurile, unde se'mpuieşte, astfel că numai foarte cu greu se poate stârpi.

Cu toate însă că Pirul, Pcirul, Pchirul sau Chirul, lat. Agropyrum repens P. Beauv. sau Triticum repens L. după cum se mai rosteşte numele acestei

N. com. de dl Tud. Pamfile.

Toate buruienile, câte le-a lăsat Dumnezău, sunt spre folosul omului. Fiecare îi aduce acestuia un folos macar cât de mic.

Voind însă **dracul** să nu rămâie mai prejos decât Dumnezău, a lăsat şi el două buruiene; şi acelea sunt **tutunul** şi **pirul** sau **chirul**.

Şi fiindcă **chirul** e **iarba-dracului**, de aceea se-mpuieşte el chiar şi-n piatră şi răsare oriunde, macar să-l ţii şi-n cuptor.

Şi tot din pricina aceasta împărăgineşte el prin rădăcinile lui cele multe şi tari toate locurile unde se-mpuieşte, astfel că numai foarte cu greu se poate stârpi.[1]

Cu toate însă că **pirul**, **pcirul**, **pchirul** sau **chirul**, lat. Agropyrum repens P. Beauv. sau Triticum repens L., după cum se mai rosteşte numele acestei buruiene, mai ales în **Bucovina** şi **Moldova**, e **iarba-dracului** şi ca atare dă oamenilor foarte mult de lucru, mai ales la **prăşit**, când

[1] Com. de dl Tud. Pamfile.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

se află pe **mălăine**, adică pe ogoarele sămănate cu **păpuşoi**, totuşi se-ntrebuinţează el nu numai ca nutreţ pentru vite, cari îl mănâncă cu mult gust, ci şi ca leac contra mai multor boale.

Aşa **rădăcinile de pir** sunt bune de ceai când este omul **ciumurluit**.[2]

Zama de **rădăcină de pir** o beu ţăranii în loc de apă în timpul **frigurilor**, ca să le taie setea, fiindcă dacă bei apă curată, *se preface sângele în apă şi se dă în dropică*.[3]

Cel ce pătimeşte mai adeseori peste vară de **încuniere**[4], de la Sân-Petru până la Sânt-Ilie să adune **rădăcină de pir**, să o usce şi, când are trebuinţă, tăind-o bucăţele, să o fiarbă în apă, bând încontinuu peste zi, până ce sloboade.

În acest timp însă se opreşte a bea băuturi spirtoase.[5]

În fine, merită a fi amintit şi aceea că locul unde creşte mult **pir** se numeşte loc **piros, pciros, pchiros** sau **chiros**, pl. **locuri piroase, pciroase, pchiroase** sau **chiroase**.

*

Pirul.[6]

[2] Dat. rom. din Moldova, com. de dl Art. Gorovei.
[3] Dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 59.
[4] Încuniere = încuiere.
[5] S. Liuba şi A. Iana: *Medicina pop.*, publ. în *Familia*, an. XXVIII, p. 42; cf. şi dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 59.
[6] Bălăşel, p. 119; Bartolomeu, p. 44; *Familia*, XXVIII, p. 42.

362. Pitarca
(Boletus scaber Fr.)

Pitarca pl. pitărci, numită în Bucovina încă şi pcitarcă pl. pcitărci, chitarcă, chitoarcă pl. chitoarce, pitoaşcă pl. pitoaşte şi chitoaşcă; în Moldova: chitarcă şi pitarcă; iară în Transilvania: mitarcă-grasă[1], este un burete care nu numai că se ţine de familia hribului, ci şi samănă întrucâtva cu acesta, atâta numai că pălăria ei, mai ales când e deplin dezvoltată, e cu mult mai mare şi mai lătăreaţă decât cea a hribului şi deasupra de coloare cenuşie, cafenie sau portocalie, rar când albă, iar dedesupt albie şi coada ceva mai lungă şi mai supţire.[2]

[1] Panţu: Plantele, p. 217.

[2] După spusa rom. din Mihoveni, com. de N. Popenciuc, stud. gimn.: *Pitoaştele sunt nişte bureţi cari samănă cu hribul, însă cari sunt foarte moi şi la soare se fac negre. Pe partea de dedesupt a pălăriei lor se află nişte păturele dese. Ele cresc prin păduri, mai cu samă pe la locuri băhnoase şi unele dintre dânsele rămân până toamna.*; a celor din Costâna, com. de Vasile Huţan, stud. gimn.: *Pitoaşca este un burete mohorât, care are*

Pitarca creşte atât vara, cât şi toamna prin păduri, deodată şi pe aceleaşi locuri ca şi **hribul**.[3] Ea este bună de mâncat. Nu tot atât de bună însă ca **hribul**, fiindcă carnea ei e cu mult mai moale decât a acestuia şi, cum începe a îmbătrâni, nu numai că se face şi mai moale, ci prinde a face totodată şi viermi şi atunci, fireşte, nu e mai mult bună de mâncat.[4]

O samă de romînce din Bucovina fac dintr-însa, când e tânără, **tocană**, iar altele o usucă şi-o păstrează peste iarnă, când o prepară apoi şi se folosesc de dânsa ca şi de **hrib**.

De regulă însă **pitărcile** sau **chitoaştele** cele tinere se culeg şi se uscă dimpreună cu **hribii**.

Totdeauna însă, atât când se mânâncă proaspete, cât şi atunci când se usucă, pătura cea de pe dedesuptul pălăriei se aruncă.[5]

Afară de **pitarca** sau **pitoaşca** despre care ne-a fost până aice vorba, mai sunt încă trei bureţi cari se ţin de seminţia ei şi pe cari cei mulţi români le numesc asemenea **pitărci** sau **pitoaşte**. Acelea sunt:

Chitarca-roşă, numită în Bucovina şi **chitoancă** pl. **chitoance** şi **văcuţă** pl. **văcuţe**, iară în Transilvania: **mănătarcă-ursească**, **pita-vacei**[6], lat. Boletus bovinus L., care creşte toamna în grămăgioare prin pădurile de brad şi a cărei pălărie e de coloare roşcat-cenuşie sau ruginie.[7]

---

pălărie mare şi zămoasă, coada lungă şi subţire, şi care creşte mai ales pe lângă rădăcinile copacilor.; a celor din Ilişeşti, com. de Filaret Doboş, stud. gimn.: *Pitoaşca samănă cu hribul, are însă pălărie şi coadă mai lungă.*; a celor din Cireş Opaiţ, com. de Valerian Dugan, stud. gimn.: *Chitoaşca se ţine de hrib, are însă pălărie mai mare şi coadă mai lungă, mai subţire şi aţoasă. Creşte foarte bine la mestecăniş, în marginea pădurilor.*; a celor din Stupca, com. de On. Căilean: *Pitoaşca samănă ceva cu hribul, dară se deosebeşte de acesta prin aceea că acoperişul ei e ceva mai mare, iar coada mai lungă şi mai subţire. Ea creşte prin păduri şi prin schelburi şi este bună de mâncat.*

[3] După spusa rom. din Todireşti, com. de Nic. Rădăşan, stud. gimn.: *Chitoaşca creşte odată cu hribii, adică pe la sfârşitul lui iunie, şi are coloare roşietică-neagră. Pălăria ei e lătăreaţă şi e bună de mâncat.*

[4] După spusa rom. din Stupca, com. de Ioan Luţa, stud. gimn.: *Chitoaşca este un burete bun de mâncat, care creşte prin păduri şi prin schelburi, pe sub cioate, şi care are pălărie dăbălăzată şi moale, iar coada lungă şi cam subţire. Atât pălăria cât şi coada ei sunt de coloare întunecată.*; a celor din Frătăuţul-vechi, com. de Vasile Dascăl, stud. gimn.: *Chitoaşca are coloare castanie şi este foarte bună de mâncat.*; a celor din Cupca, com. de George Bicer, stud. gimn.: *Pitoaşca are pălărie foarte lată, coadă lungă şi subţire şi e bună de mâncat.*; a celor din Măzănăieşti, com. de Victor Moldovan, stud. gimn.: *Chitoaşca este un burete bun de mâncat. Ea creşte prin păduri, are pălărie în formă unei pâni şi pe dedesupt nişte borticele în formă de faguri.*

[5] După spusa rom. din Buninţi, com. de Vas. Strachină, stud. gimn.: *Chitoaşca creşte prin păduri; ea are coadă lungă care, dacă o rupem, se ţin nişte aşchii ca la carpăn, iară pălăria ei este mare, pe deasupra netedă şi de coloare negrie-roşietică, iară pe dedesupt are nişte borticele ca şi hribul. Chitoaştele se mânâncă sau proaspete, ca tocană, sau uscate.*; a celor din Valea-Putnei, com. de Aurelian Antonovici, stud. gimn.: *Pitoaşca are forma unei pălării. Pe deasupra are o piele de coloare cafenie-întunecată, iar pe dedesupt are nişte păturele verzi, cari stau vertical în jos, şi când se prepărează, se aruncă. Ea creşte pintre mesteceni.*; a celor din Liuzii-Homorului, com. de Emilian Teutul, stud. gimn.: *Pitoaşca pl. pitoaşce e un burete care se face într-un număr foarte mare. Ea nu e aşa de bună când se culege, ci numai când e uscată.*

[6] Panţu: Plantele, p. 217.

[7] După spusa rom. din Udeşti, com. de Emanuil Cimpoieş: *Chitarca-roşă are pălărie mică, deasupra roşă, iar dedesupt albă, şi creşte pe coastele dealurilor.*; a celor din Siret, com. de I. Siretean, stud. gimn.: *Chitoanca este un burete care creşte pe coastele dealurilor şi care are pălărie mică, deasupra de coloare roşă, iar dedesupt de coloare închis albă.*

BCU Cluj / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pitoaşca sau **chitoaşca**, numită în Moldova: **pitoaşcă** şi **pitarcă**, lat. Boletus granulatus L. sau Boletus circinatus Pers.[8], care creşte vara şi toamna pe locurile ierboase de prin pădurile de brad şi care are pălărie ruginie.

Turta-vacei, lat. Boletus annulatus Pers., sau Boletus luteus L., sau Boletopsis luteus P. Henn., care creşte toamna pe pământ în păduri de conifere, şi cu deosebire în păduri de pini, şi care are pălărie galbăn-roşcată sau cafenie.[9]

Chitarca, lat. Boletus duriusculus Schulz.[10], care are pălărie cafenie sau castanie, coada alburie, şi care creşte vara prin păduri. Şi-n fine:

Chitărcuţa, numită şi **chitoşcuţă** în Bucovina; iară în Moldova: **chitarcă**, **chitărcuţă** şi **chituşcă**, lat. Boletus versipellis Fr., care creşte vara şi toamna prin păduri şi care are pălărie cărămizie. În fine, trebuie să mai amintesc încă şi aceea că toate **pitărcile** sau **chitărcile** despre cari ni-a fost până aice vorba, dar mai cu samă **pitarca** sau **chitoaşca** cea mai mare, după ce îmbătrânesc, când ploauă şi sunt umede, samănă cu nişte broaşte.

De-aceea, o samă de români din Bucovina, când sunt bătrâne şi plouate, le numesc şi **pitărci** sau **pcitărci-broşteşti**, sing. **pitarcă** sau **pcitarcă-broşteascâ**.[11]

Ce se atinge însă de numirile **pitarcă**, **pitoancă**, **pitoaşcă**, **chitarcă**, **chitoarcă**, **chitoaşcă** şi **chitărcuţă** ce li se dau acestor bureţi, cred că le vine de la pălăria lor care are asemănarea unei **pânişoare** sau **pită**, **pcită** şi **chită**, după cum numesc românii din unele părţi ale Transilvaniei coptura aceasta.

[8] Panţu: Plantele, p. 217.
[9] Panţu: Plantele, p. 311.
[10] Panţu: Plantele, nr. 58.
[11] După spusa rom. din Reuseni, com. de Vasile Pop, stud. gimn.

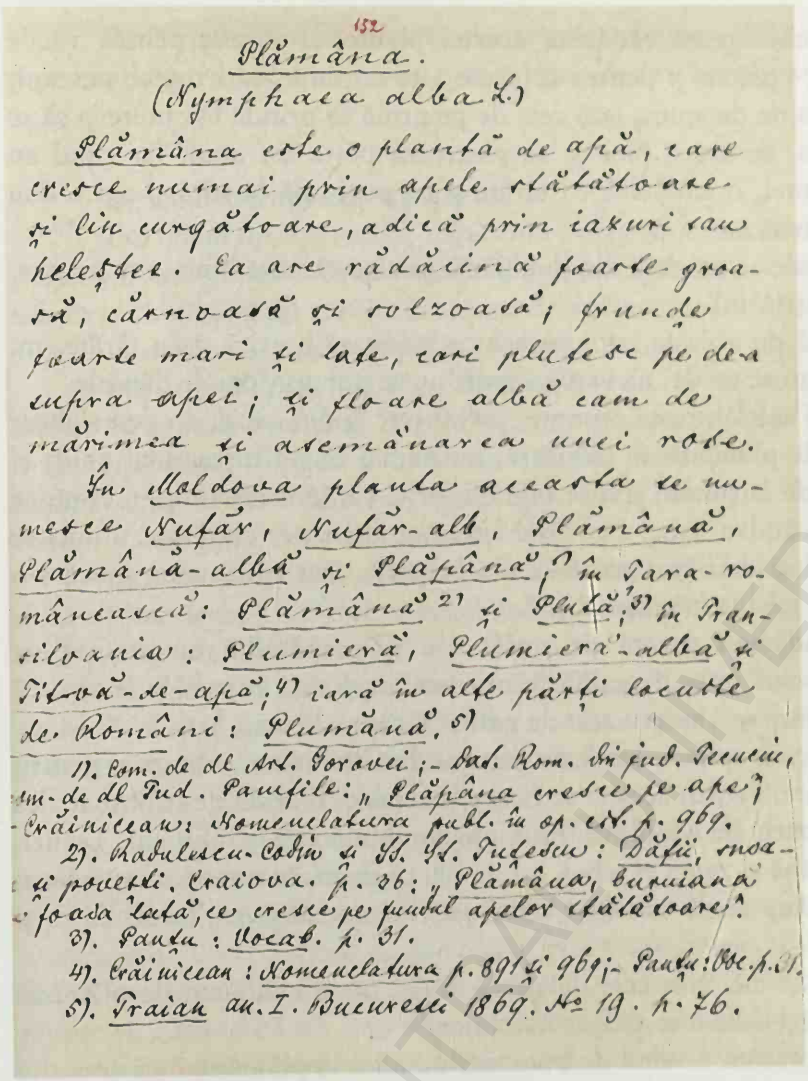

152

Plămâna.

(Nymphaea alba L.)

Plămâna este o plantă de apă, care cresce numai prin apele stătătoare şi lin curgătoare, adică prin iazuri sau heleştee. Ea are rădăcină foarte groasă, cărnoasă şi solzoasă; frunde foarte mari şi late, cari plutesc pe deasupra apei; şi floare albă cam de mărimea şi asemănarea unei rose.

În Moldova planta aceasta se numesce Nufăr, Nufăr-alb, Plămână, Plămână-albă şi Plăpână;[1] în Ţara-românească: Plămână[2] şi Plută;[3] în Transilvania: Plumieră, Plumieră-albă şi Titvă-de-apă;[4] iară în alte părţi locuite de Români: Plumănă.[5]

1). Com. de dl Art. Gorovei; - Dat. Rom. din jud. Tecucu, com. de dl Tud. Pamfile: „Plăpâna cresce pe ape"; - Crăinicean: Nomenclatura publ. în op. cit. p. 969.

2). Radulescu-Codin şi SS. St. Tuţescu: Dăfii, snoave şi poveşti. Craiova. p. 36: „Plămâna, buruiană cu foaia lată, ce cresce pe fundul apelor stătătoare".

3). Panţu: Vocab. p. 31.

4). Crăinicean: Nomenclatura p. 891 şi 969; - Panţu: Voc. p. 31.

5). Traian an. I. Bucuresci 1869. № 19. p. 76.

363. Plămâna
(Nymphaea alba L.)

Plămâna este o plantă de apă, care creşte numai prin apele stătătoare şi lin curgătoare, adică prin iazuri sau heleşteie. Ea are rădăcină foarte groasă, cărnoasă şi solzoasă; frunze foarte mari şi late, cari plutesc pe deasupra apei, şi floare albă cam de mărimea şi asemănarea unei roze.

În Moldova planta aceasta se numeşte **nufăr, nufăr-alb, plămână, plămână-albă** şi **plăpână**[1]; în Ţara-românească: **plămână**[2] şi **plută**[3]; în Transilvania: **plumieră, plumieră-albă** şi **titvă-de-apă**[4]; iară în alte părţi locuite de români: **plumănă**[5].

---

[1] Com. de dl Art. Gorovei; dat. rom. din jud. Tecuci, com. de dl Tud. Pamfile: *Plăpâna creşte pe ape.*; Crăinicean: *Nomenclatura*, publ. în *op. cit.*, p. 969.

[2] Rădulescu-Codin; şi Şt. Şt. Tuţescu: Dăfii, snoave şi poveşti, Craiova, p. 36: *Plămâna, buruiană cu foaia lată, ce creşte pe fundul apelor stătătoare.*

[3] Panţu: Vocab., p. 31.

[4] Crăinicean: *Nomenclatura*, p. 891 şi 969; Panţu: Vocab., p. 31.

[5] *Traian*, an. I, Bucureşti, 1869, nr. 19, p. 76.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Românii din **Bucovina** întrebuinţează **rădăcina** acestei plante ca nutreţ pentru vacile mulgătoare, cari nu dau bine lapte, precum şi pentru celelalte vite cornute, cari tuşesc sau sunt slabe; anume ca cele dintâi să deie lapte de ajuns, iară cele de pe urmă să prindă la putere şi să se îngraşe. Rădăcina se culege toamna, se usucă bine şi se păstrează peste tot anul. Iar când au trebuinţă de dânsa, o dumică mărunţel, o amestecă cu tărâţe şi cu **pucioasă bortită** şi aşa o dau apoi vacilor când le mulg, ca s-o mânânce.

Pucioasa cea bortită însă, când se cumpără din dughiană, se zice că nu e bine a te negoţa, ci să dai pe dânsa atâta cât cere neguţitoriul.

Vacile cari mânâncă rădăcină de aceasta, amestecată cu pucioasă bortită şi cu tărâţe, nu numai că dau mult lapte, ci, după cum se crede, nici vrăjitoarele nu se pot apropia de dânsele.

Vacile mulgătoare, precum şi celelalte vite cornute, cari **tuşesc** şi din cauza aceasta slăbesc foarte tare, cum li se dă **rădăcină de plămână** de mâncare, nu numai că nu tuşesc mai mult, ci încep pe-ncetul a se înciripa, a prinde la putere şi a se îngrăşa astfel că, în scurt timp, nici nu se mai cunosc că au tuşit ori că au fost cândva slabe. Nevrând vitele s-o mânânce cu tărâţe, atunci se zice că e bine de dumicat mărunţel şi de băgat cu de-a sila în gură, căci apoi, cum apucă s-o mânânce, îndată se vindecă şi capătă gust la mâncare.[6]

O samă de români dau **rădăcină uscată de nufăr** sau **plămână-albă** amestecată cu funingine şi cu sare, în rachiu, oilor cari sufăr de **galbază**, precum şi celor ce tuşesc. Şi se zice că oile ce beu această băutură în scurt timp se vindecă atât de **gălbază**, cât şi de tusă.[7]

Rădăcina de plămână, după cum spun o samă de români din **Bucovina**, e bună şi pentru oamenii ale căror plămâie sunt stricate. Pentru aceştia se fierbe şi zama ei li se dă de băut mai ales pe inima goală.[8] Românii din unele părţi ale **Moldovei** însă, precum bunăoară cei din jud. Tecuci, spun că dacă fierbi **rădăcină de plăpână** şi zama ei o bei, nu numai că prinzi la putere, ci şi trăieşti mai mult.[9] Pe **frunze uscate de plămână** unele romînce din **Bucovina** coc **alivenci**, întocmai ca şi pe cele de **curechi**.[10]

Iar romîncele din **Moldova**, şi mai ales cele de pe la oraşe, fac din floarea de **plămână** dulceţuri şi siropuri, cari au proprietăţi calmante şi uşor narcotice.[11]

În fine, mai e de amintit şi aceea că o samă de botanişti numără la **plămână** încă şi o altă plantă, care însă, după alţi botanişti, se ţine cu totul de altă familie. Aceea este: **nufărul**, **nufărul-galbăn**, numit astfel în Bucovina şi Moldova; în Ţara-românească însă: **plută** şi **plută-galbănă**; în Transilvania: **plumună-galbănă**[12]; iară în alte părţi locuite de români: **manufăr** şi **nanufăr**, lat. Nymphaea lutea Cz. sau Nuphar luteum Smith.[13]

---

[6] Dat. rom. din Poieni, distr. Siretului, dict. de Safta Roşca; a celor din Oprişeni, tot din distr. Siretului, dict. de Natalia Bileţchi, şi com. de Ioan Bileţchi, stud. gimn.; şi a celor din Ciudei, dict. de M. Popescu.

[7] Lupaşcu: **Medicina babelor**, p. 101.

[8] Dat. rom. din Fundul-Moldovei, dict. de Costan Raţiu.

[9] Com. de dl Tudor Pamfile.

[10] Dat. rom. din Poieni, dict. de Safta Roşca.

[11] Panţu: **Vocab.**, p. 31.

[12] Panţu: **Vocab.**, p. 31.

[13] Crăiniceanu: *Nomenclatura*, publ. în *op. cit.*, p. 885 şi 891.

Rădăcina şi floarea acestei plante se-ntrebuinţează la ţară contra **vătămăturei**, iar dulceţul şi şerbetul cari se fac din floarea ei sunt bune pentru cei ofticoşi.[14]

*

De când are **nufărul-alb** floare:

Era odată un om văduv, după cum vedeţi dumneavoastră în ziua de astăzi. El avea un băiet şi o copilă. El era un om foarte sărac şi trebuia să lucre pe unde putea spre a aduna hrană copiilor săi. Deci ca să aibă un sprijin, se însură de a doua oară. Maştia dar, după cum se numeşte o mamă de a doua oară, începu a-i asupri în tot feliul.

Într-o zi îi spuse nevasta bărbatului ei că, de nu va duce undeva pe copii ca să-i piardă, atunci nu trăieşte mai mult cu el. Deci, într-o demineaţă luă el pe copii şi-i duse într-o pădure. El îi lăsă şi se duse, spuindu-le că se duce să taie nişte lemne. Dară să ştiţi că înainte de a-i duce în pădure, auzi băiatul despre aceasta. Când i-au luat tatăl lor ca să-i ducă, a luat băiatul nişte cenuşă şi, mergând, tot presura înapoia lui.

Acuma să ne întoarcem la ceea dinainte. Copiii rămaseră acolo, iară tatăl lor, în loc să se ducă să taie lemne, s-a dus acasă. Văzând copiii că tatăl lor nu mai vine, se întoarseră acasă, pe unde a presurat băiatul cenuşă.

Venind ei acasă, se ascunseră după uşă. Maştia făcuse tocmai atunci nişte plăcinte şi din întâmplare căzu una în cenuşă. Atunci zise ea: De-ar fi şi copiii acasă, cât de cu plăcere ar mânca şi ei. Atunci săriră copiii de după uşă şi merseră în casă.

Maştia zise atunci bărbatului:

- Unde i-ai dus, de au venit iarăşi? Încă o dată de nu-i duce şi-i pierde, să ştii că nici o minută nu mai stau cu tine.

Bietul om îi luă iarăşi şi-i duse în pădure şi făcu ca mai înainte, iară acuma anină el o scândură de un copac, ca să gândească ei că taie lemne. De astă dată, băiatul luă tărâţe, iară o vulpe, mergând înapoia lui, linse tărâţele. Auzind ei bătând scândura, socotiră că tatăl lor taie lemne şi, văzând că nu mai vine, se întoarseră acasă, dar acuma nu mai putură, fiindcă vulpea linse tărâţele. Rătăcind ei drumul, merseră, tot merseră prin pădure, fără să deie de capăt. În fine, atât de oboseală, cât şi de căldură, însetară foarte tare. Mergând prin pădure, deteră de o urmă de bou în care era puţină apă. Băiatul, însetat, voi să bea, dară copila îl rugă să nu beie, zicând că se va face bou şi o va împunge, iară băiatul nu bău.

Merseră ei mai departe şi deteră de o urmă de lup cu puţină apă. El voi să beie, dară copila îl rugă să nu beie, că se va face lup şi o va mânca, iară băiatul se lăsă şi de astă dată. În urmă, deteră ei în calea lor de o urmă de cerb. Acum nu folosiră rugămintele copilei, căci, însetat cum era, nu se mai putu să se reţie. Bând ei apă din urma cerbului, se făcu un cerb cu nişte coarne din aur cum n-a mai fost altul. Copila, văzând aceasta, făcu o funicică, legă pe cerb şi merse prin pădure, până ce ajunse într-o poiană cu fel de fel de flori mirositoare. Ea se puse jos, în marginea poienii, sub un copac, ca să doarmă, iară pe cerb, ţinându-l de funie, i-a dat drumul să pască.

Deodată, veniră acolo nişte vânători şi se minunară de frumuseţea lui. După aceea, îl prinseră de funie şi merseră după ea, să vadă încotro unde duce funia.

[14] Dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 53; Panţu: Vocab., p. 31.

Văzând ei fata cea frumoasă, o întrebară că de unde a venit ea aici, iară ea le istorisi toată întâmplarea, după cum v-am istorisit mai înainte. Iar unul dintre vânători, care era însuşi craiul acelei ţări, o chemă la curtea sa, spuindu-i că pe ea o va face crăiasa lui, iară de cerb va îngriji cât se poate de bine. Mergând la curte, ea se făcu crăiasă, iară la cerb îi dădu drumul. Deci nu trecu mult timp şi craiul avea să meargă de acasă. Pe la curtea aceea era o ţigancă şi voia ca să se facă ea crăiasă. Ea îi arătă crăiesei toate odoarele ei şi o duse în grădină, ca să-i arate lacul. Şi când era pe puntea din mijlocul lacului, legă ţiganca o piatră de moară de capul crăiesei şi deodată pică în apă şi se duse tocmai în fundul lacului. Ţiganca luă straiele crăiesei şi se îmbrăcă ea cu ele.

Venind craiul acasă, se culcă ţiganca, se făcu că-i bolnavă şi ceru de la crai să-i deie să mânânce carnea cerbului, pentru că sora sa din apă tot îl striga să vie să-i ajute; el însă nu putea, fiindcă era legat. Craiul zise că acela e fratele ei şi cum poate să mânânce carne din el? Ţiganca însă întruna se văieta, cerând carne. Auzind craiul acestea, se duse mai aproape şi văzu el că nu-i crăiasa lui, ci-i ţiganca. Craiul o sili să-i spuie toată întâmplarea. Ea îi spuse că se jucă pe lac cu luntrea şi se cufundă.

- Eu n-am voit să-ţi spun, crezând că mă voi putea face crăiasă, zise ţiganca.

Craiul puse să se dezlege cerbul, iară acesta merse la lac şi scoase cu coarnele pe soru-sa din fundul lacului. Cât timp a stat crăiasa acolo, neputând ieşi afară, pentru că era legată de grumazul ei piatra cea de moară, tot a plâns necontenit şi lacrimile ei, ieşind din fundul lacului, ieşeau ca bulbucii afară printre nuferi, de cari erau acolo o mulţime, şi din aceste lacrimi se iscară florile nufărului, care până atunci n-avea floare.

Fata a fost făcută iarăşi crăiasă, iară ţiganca a fost chinuită în modul cel mai crâncen.[15]

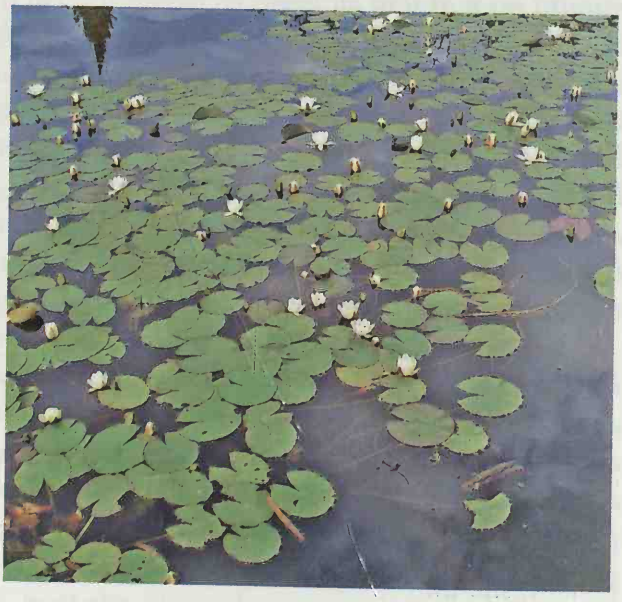

[15] Dict. de Obadă Ioachim, cl. a III-a.

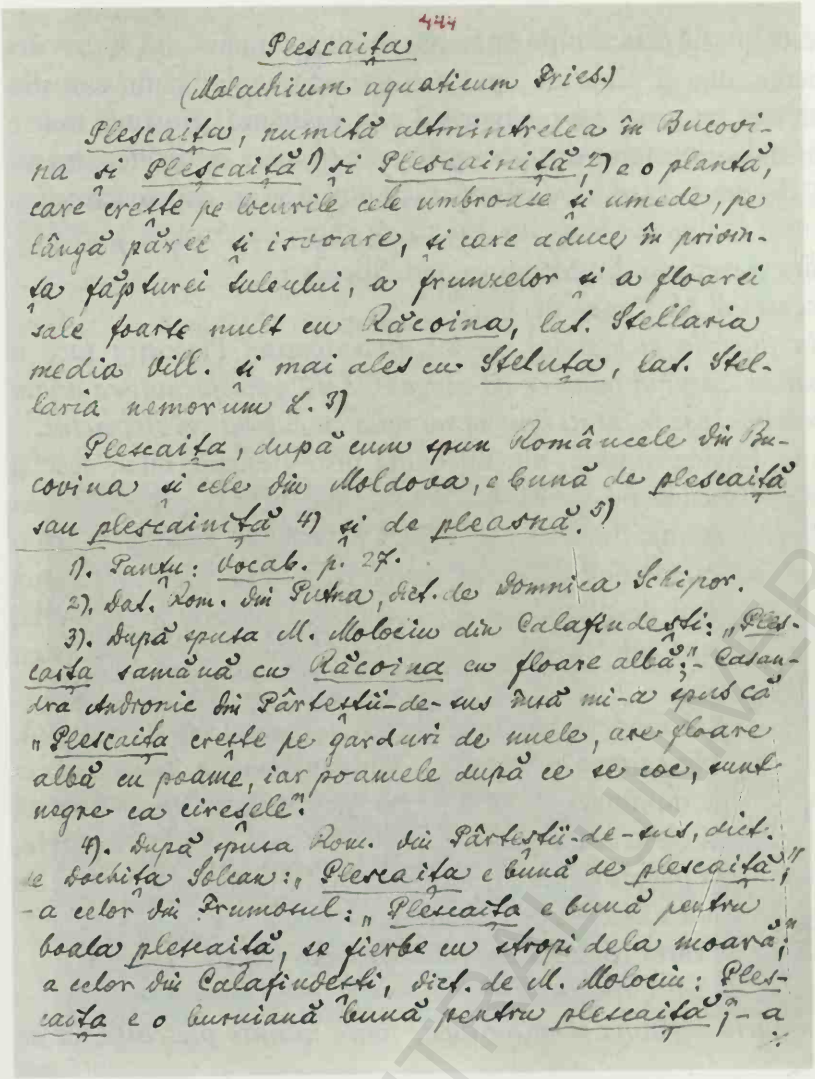

444

Plescaiţa

(Malachium aquaticum Fries.)

Plescaiţa, numită altmintrelea în Bucovina şi Pleşcaiţă 1) şi Plescainiţă 2) e o plantă, care creşte pe locurile cele umbroase şi umede, pe lângă păreie şi izvoare, şi care aduce în privinţa făpturei tuleului, a frunzelor şi a floarei sale foarte mult cu Răcoina, lat. Stellaria media Vill. şi mai ales cu Steluţa, lat. Stellaria nemorum L. 3)

Plescaiţa, după cum spun Româncele din Bucovina şi cele din Moldova, e bună de plescaiţă sau plescainiţă 4) şi de pleasnă. 5)

1). Panţu: Vocab. p. 27.

2). Dat. Rom. din Putna, dict. de Domnica Schipor.

3). După spusa M. Molociu din Calafindeşti: „Plescaiţa samănă cu Răcoina cu floare albă;" - Casandra Andronic din Pârteştii-de-sus însă mi-a spus că „Plescaiţa creşte pe garduri de nuele, are floare albă cu poame, iar poamele după ce se coc, sunt negre ca cireşele".

4). După spusa Rom. din Pârteştii-de-sus, dict. de Dochiţa Solcan: „Plescaiţa e bună de plescaiţă;" - a celor din Frumosul: „Plescaiţa e bună pentru boala plescaiţă, se fierbe cu stropi dela moară;" a celor din Calafindeşti, dict. de M. Molociu: Plescaiţa e o buruiană bună pentru plescaiţă;" - a

364. Plescaiţa
(Malachium aquaticum Fries.)

Plescaiţa, numită altmintrelea în Bucovina şi pleşcaiţă[1] şi plescainiţă[2], e o plantă care creşte pe locurile cele umbroase şi umede, pe lângă păreie şi izvoare, şi care aduce în privinţa făpturii tuleului, a frunzelor şi a floarei sale foarte mult cu răcoina, lat. Stellaria media Vill., şi mai ales cu steluţa, lat. Stellaria nemorum L.[3]

Plescaiţa, după cum spun româncele din Bucovina şi cele din Moldova, e bună de plescaiţă sau plescainiţă[4] şi de pleasnă[5].

---

[1] Panţu: Vocab., p. 27.

[2] Dat. rom. din Putna, dict. de Domnica Schipor.

[3] După spusa M. Molociu din Calafindeşti: *Plescaiţa samănă cu răcoina cu floare albă.*; Casandra Andronic din Pârteştii-de-sus însă mi-a spus că: *Plescaiţa creşte pe garduri de nuiele, are floare albă cu poame, iar poamele, după ce se coc, sunt negre ca cireşele.*

[4] După spusa rom. din Pârteştii-de-sus, dict. de Dochiţa Solcan: *Plescaiţa e bună de plescaiţă.*; a celor din Frumosul: *Plescaiţa e bună pentru boala plescaiţă, se fierbe cu stropi de la moară.*; a celor din Calafindeşti,

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Sub cuvântul **plescaiţă** pl. **plescăiţi** sau **plescainiţă** ca boală, înţeleg românii din Bucovina nişte bubuţe roşii, la mijloc cu beşicuţe albe şi pline de apă, cari se fac sau din sănin sau din scărpinătură pe corpul omenesc, dar mai cu samă pe picioare, şi cari mânâncă şi ustură foarte tare. Fiind durerea cu foc şi usturimea foarte mare, din bubuţele acestea, cari se ţin necontenit umede, dacă nu se vindecă degrabă, ci se tot scarpină, se fac mai pe urmă răni, cari mânâncă şi ustură şi mai tare.[6]

Tot cam aşa zic că este **plescaiţa** şi românii din Moldova, jud. Suceava.

Iată ce ne spune în privinţa aceasta dl M. Lupescu:

Plescaiţa se face de obicei la fluierile picioarelor, la locuri acoperite. Plescaiţa face o mâncărime omului atât de mare, încât se scarpină până ce dă sânge. Odată rana făcută, ea doare şi ustură cumplit şi-ţi produce o mâncărime, aşa încât îţi vine să tai rana cu cuţitul ori cu briciul.[7]

Sub cuvântul **pleasnă** pl. **plesne**, înţeleg românii din **Bucovina** nişte beşicuţe mici, dese şi albe cari se fac numai pe limbă şi mai cu samă pe buzele şi ginginile băieţilor sugători, şi cari ustură aşa de tare, că băietul ce o are nu poate nicidecum să sugă ţâţă. **Pleasna** aceasta se zice că o capătă băieţii mai ales atunci când umblă cu pieptenele cel de pieptănat capul prin gură sau atunci când maicele lor le dau de supt ţâţă cu capul despletit. De aceea, amăsurat credinţei acesteia, niciodată nu e bine de-a da băieţilor de supt când se lau, nici a-i lăsa vreodată să umble cu pieptenele prin gură.[8]

Româncele din **Bucovina**, cari voiesc să vindece bubuţele numite **plescaiţă** sau **plescainiţă**, culeg planta numită asemenea **plescaiţă** sau **plescainiţă**, în orişice zi, numai duminica nu, căci nici o buruiană nu e bună de leac dacă se culege duminica, o fierb într-o ulcică mică, cu apă curată ne-ncepută sau cu stropi de la moară şi, după ce se astâmpără, spală cu apă de-aceasta **plescaiţele**, iară după ce le spală, le oblojesc, adică leagă părţile pline de **plescaiţă** cu bulihăul şi frunzele de **plescaiţă**. Făcând-o aceasta, durerile şi usturimea înceată şi **plescaiţa** se vindecă.[9]

Tot cam aşa se vindecă **plescaiţa** şi de cătră românii din **Moldova**.

Iată ce ne spune în privinţa aceasta dl M. Lupescu:

*De **plescaiţă** scapi dacă faci oblojele cu zama unei buruiene fierte numite **plescaiţă**, ce se găseşte cam cu greu.*[10]

Iar D. P. Lupaşcu scrie:

*Pentru **plescaiţe** să se caute buruiana **plescaiţă**, ce este pe câmp, o strângi mănunche, o pui într-o oală cu apă, o fierbi până ce va scădea a treia parte din apă, apoi o iei de la foc, o laşi de se*

---

dict. de M. Molociu: *Plescaiţa e o buruiană bună pentru plescaiţă.*; a celor din Poiana-Ştampii, com. de P. Spânul; şi a celor din Putna, dict. de Domnica Schipor: *Plescainiţa se vindecă cu buruiana numită plescainiţă.*

[5] După spusa rom. din Pârteştii-de-sus, dict. de Casandra Andronic şi Saveta Fierariu: *Plescainiţa e bună când fac băieţii plesne în gură.*; tot de acolo, dict. de Domnica Iuga: *Plescaiţa e bună de pleasnă; se fierbe, cu zama ei se spală gura şi pleasna apoi se trece.*

[6] După spusa rom. din Putna, dict. de Domnica Schipor şi a celor din Poiana-Ştampii, com. de P. Spânul.

[7] M. Lupescu: *Medicina populară*, publ. în *Şezătoarea*, vol. III, p. 12; cf. şi dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 144.

[8] După spusa rom. din cele mai multe părţi ale Bucovinei.

[9] Dat. rom. din Poiana-Ştampii, com. de P. Spânul; a celor din Frumosul; a celor din Calafindeşti, dict. de M. Molociu; şi a celor din Putna, dict. de Domnica Schipor.

[10] *Medicina populară*, publ. în *Şezătoarea*, vol. III, p. 12.

răcoreşte pe cât poţi suferi de oblojeşti bubele zise plescăiţi; repetezi aceasta în toată ziua, câte de două ori, până se vor vindeca.[11]

În fine, româncele din **Bucovina**, cari voiesc să vindece **pleasna** sau **plesniţa**, după cum se numeşte boala aceasta în alte părţi locuite de români[12], fierb **plescaiţă** cu apă curată ne-ncepută şi zama ei, după ce se astâmpără puţin, se dă celor ce au **plesne** ca să-şi spele gura cu dânsa. Făcându-se aceasta mai de multe ori, **plesnele** se vindecă şi mai mult nu se arată.[13]

[11] Medicina babelor, p. 56.

[12] Dr. N. Leon: Med. pop. rom., p. 142: *Plesniţa este o afecţiune specială a gurii, caracterizată prin producţiunea unei substanţe albicioase, compuse din elementele unui parazit vegetal (Oidium albicans) şi o proliferaţiune epitelială, a cărei dezvoltare este supusă unor condiţiuni particulare.* În Ţara-românească se numesc **plesne**, iară în Transilvania, **plesne** şi **pogană**, după cum ne spune dr. N. Leon, *loc. cit.* Şi ceea ce numesc românii din Bucovina şi Moldova **puşchea** pl. **puşchele**, adică un fel de beşicuţe ce se fac numai pe vârvul limbii, mai ales la copii, dacă au mâncat un lucru pe care au umblat şoarecii.

[13] Dat. rom. din Pârteştii-de-sus, dict. de Saveta Fierariu şi Casandra Andronic.

365. Pliscariţa
(Geranium phaeum L.)

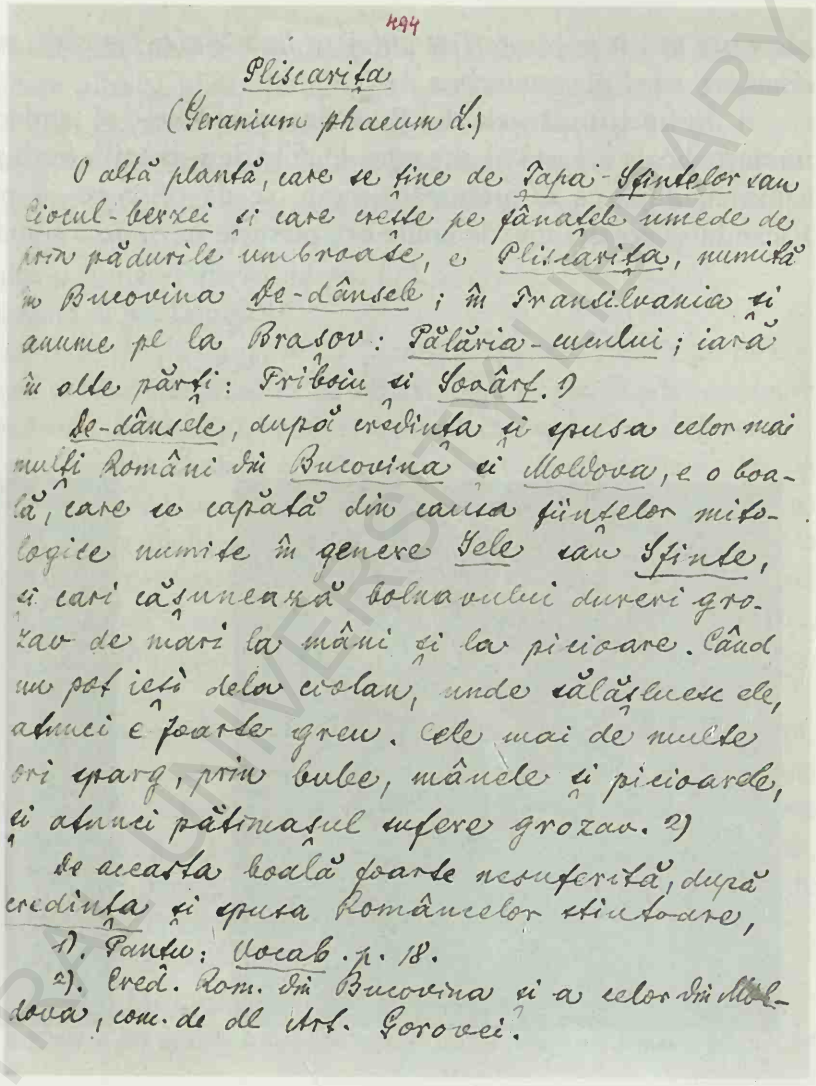

494

Pliscariţa
(Geranium phaeum L.)

O altă plantă, care se ţine de Ţapa-Sfintelor sau Ciocul-berzei şi care creşte pe fânaţele umede de prin pădurile umbroase, e Pliscariţa, numită în Bucovina De-dânsele; în Transilvania şi anume pe la Braşov: Pălăria-cucului; iară în alte părţi: Priboiu şi Sovârf. 1)

De-dânsele, după credinţa şi spusa celor mai mulţi Români din Bucovina şi Moldova, e o boală, care se capătă din cauza fiinţelor mitologice numite în genere Iele sau Sfinte, şi cari căşunează bolnavului dureri grozav de mari la mâni şi la picioare. Când nu pot ieşi dela ciolan, unde sălăşluesc ele, atunci e foarte greu. Cele mai de multe ori sparg, prin bube, mânele şi picioarele, şi atunci pătimaşul sufere grozav. 2)

De aceasta boală foarte nesuferită, după credinţa şi spusa Româncelor stiutoare,

1). Panţu: Vocab. p. 18.
2). Cred. Rom. din Bucovina şi a celor din Moldova, com. de dl Art. Gorovei.

O altă plantă, care se ţine de **ţapa-sfintelor** sau **ciocul-berzei** şi care creşte pe fânaţele umede de prin pădurile umbroase, e **pliscariţa**, numită în Bucovina **de-dânsele**; în Transilvania, şi anume pe la Braşov: **pălăria-cucului**; iară în alte părţi: **priboi** şi **sovârf**.[1]

De dânsele, după credinţa şi spusa celor mai mulţi români din **Bucovina** şi **Moldova**, e o boală care se capătă din cauza fiinţelor mitologice numite în genere **iele** sau **sfinte** şi cari căşunează bolnavului dureri grozav de mari la mâni şi la picioare. Când nu pot ieşi de la ciolan, unde sălăşluiesc ele, atunci e foarte greu. Cele mai de multe ori sparg, prin bube, mâinile şi picioarele, şi atunci pătimaşul suferă grozav.[2]

[1] Panţu: Vocab., p. 18.
[2] Cred. rom. din Bucovina şi a celor din Moldova, com. de dl Art. Gorovei.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

De această boală foarte nesuferită, după credinţa şi spusa româncelor ştiutoare din Bucovina, se poate scăpa numai prin anumite descântece sau cu ajutoriul plantei numite asemenea de-dânsele sau pliscariţă.[3]

Fac adică din planta aceasta scăldători, cu cari scaldă apoi pe cel bolnav de mai multe ori, până ce-i trece.

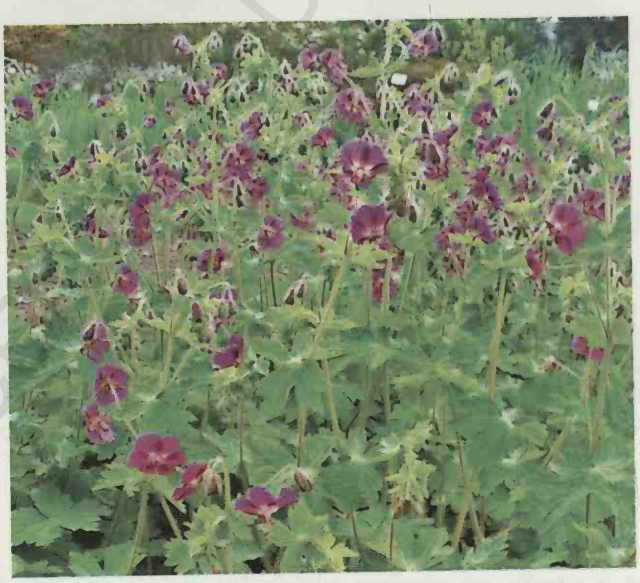

[3] Panţu: Vocab., p. 18: *Poporul român din Bucovina zice că această plantă este bună pentru boala numită de-dânsele.*

366. Plopencuţa
[?]

Plopencuţa pl. plopencuţe este un burete care samănă foarte bine cu titarca şi creşte pe lângă plopi şi căciula este roşietică şi este bună de mâncat.[1]

*

Plopanca (pl. plopence) creşte mai ales în păduri de plop, are pălărie ovală. Este vânjoasă şi bună de mâncat.[2]

*

Plopeanul are coadă lungă pe care se află o pălărie nu prea mare, care este pe dinuntru bine încrestată, iară pe deasupra albie. El se numeşte plopean, pentru că creşte printre plopi.[3]

*

Hulughiţa începe a creşte pe vremea prăşitului şi creşte mai ales pintre plopi, şi care creşte pintre plopi se numeşte plopencuţă pl. plopenci şi este de coloare vânătă deschisă, şi sunt

[1] Din Reuseni, com. de Vasile Pop, stud. gimn.
[2] Din Volovăţ, com. de Ilie Buliga, stud. gimn.
[3] Din Udeşti, com. de Emanuil Cimpoieş, stud. gimn.

unele roşe, albe, galbene, şi acoperământul are formă de pălărie şi de căciulă. Este bună de mâncat.[4]

*

Hulubiţa creşte mai ales pintre plopi şi este roşă mohorâtă şi se numeşte altfel **plopenchiu.**[5]

*

Plopencuţa sau **buretele-de-plop** are coloare vânătă; el samănă cu hribul, însă, dacă îl rupem, sloboade un suc vânăt. El creşte pe lângă plopi.[6]

[4] Din Udeşti, com. de Gavril Rotariu, stud. gimn.
[5] Din Todireşti, com. de Niculai Rădăşan, stud. gimn.
[6] Din Ilişeşti, com. de Vasile Botezat şi Filaret Doboş, stud. gimn.

BCU IAŞI UNIVERSITY LIBRARY

367. Plopul
(Populus alba L.)

Plopul.

Colindă.

Doi boeri de mari
Ca şi doi drumari
Vin din Rusalim
La Viflăim ţin.
Dară cine sunt?
E Iosif cel sfânt
Şi Maria sfântă,
Care-aşa cuvênta:
— Iosife mi-i greu
De drumul cest reu
Vin' să odihnim
Şi să ne umbrim."
De un plop dĕdură
Şi aci stătură
Ne-a se recori
Şi-apoi a porni.
Plopul se clătia,
Umbra şi-o trăgea
Soarele ardea.
— Plop afurisit!
Să nu fii rodit,
Să cresci tot în sus,
Căci umbra mi-ai dus!...
După aceasta plecară mai departe.
Frâncu: Moţii p. 194.

Poporul nostru cunoaşte mai multe feliuri de plopi şi anume: **plop-înalt** (lat. Populus pyramidalis Roz.; P. dilatata Ait.; germ. die Pyramidenpapel), **plop-alb** (lat. Populus alba L., germ. die Silberpapel), **plop-tremurător** (lat. Populus tremula L., germ. die Zitterpapel), **plop-de-pădure** sau **plop-negru** (lat. Populus nigra L., germ. Schwarzpapel) şi **plop-slab** ...

Plopul-înalt creşte cu crengile şi cu frunzele drept în sus; el a fost afurisit în împregiurările următoare. După cum istoriseşte poporul, Maica Domnului, îmblând odată trudită şi supărată pentru că nu putea afla pe Isus Christos, în timpul patimei sale, a voit să se odihnească sub un plop. Acesta, de bucurie mare, şi-a tras crengile în sus. Maica Domnului se supără văzând arborele aşa de voios, pe când dânsa era sfâşiată de durere, şi pentru că plopul, în loc s-o umbrească de soare şi prin aceasta să-i aline năcazul, îşi trăsese crengile în sus, dânsa îl blăstămă, zicând:

Fire-ai plop afurisit,
Totdeauna nerodit,
Nerodit şi fără floare,
Că nu mi-ai lăsat răcoare,
Că tu 'n sus crengile-ai tras
Şi umbră nu mi-a rămas
Şi de soare eu m-am ars.
Eu sunt foarte supărată
Supărată şi-ntristată,
Iară tu-mi eşti prea voios

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Şi te-arăţi prea curajos,
De-aceea să nu-nfloreşti
Nici în veci să nu rodeşti! [1]

Într-o colindă poporală se află tot despre acest plop următoarele: mergând Sânta-Măria cu Iosif din Ierusalim spre Vifleem şi fiind foarte ostenită de drum, zise către Iosif:

Iosife! mi-i greu
De drumul cest rău,
Vin să odihnim
Şi să ne umbrim!

După aceste cuvinte, mai merseră o bucată de drum, până ce:

De un plop dădură
Şi aici stătură
De-a se răcori ...

Însă în zadar i-a fost toată aşteptarea şi bucuria, căci:

Plopul se clăti,
Umbra şi-o trăgea,
Soarele-i ardea.

Sântă-Măria se mânie pe arbore şi-l blăstămă, zicându-i:

Plop afurisit
Să nu fii rodit!
Să creşti tu în sus,
Căci umbra mi-ai dus! [2]

Plopul-tremurător îşi are numele de la legenda următoare:

Stând odată Maica Domnului sub un astfel de plop, frunzele acestuia murmurau necontenit şi nu-i dădeau pace să se odihnească. Sântă-Măria, văzând aceasta, îl înveleci şi-i zise că-n veci să-i tot tremure frunzele. Blăstămul s-a împlinit, căci frunzele acestui arbore tremură necontenit, chiar şi când nu suflă vântul deloc.[3]

Cu acest soi de plop îşi fac fetele pe **dragoste**.

Fata care voieşte să fie iubită de feciorul preferat de dânsa, care voieşte să-l facă să tremure după dânsa cum tremură frunza acestui plop, fură o viţă de păr din capul alesului său, sau chiotoarea de la cămaşa acestuia, şi se duce să o lege de **plopul-tremurător**. Apoi zice: *Cum nu stă frunza plopului, aşa să nu stea nici N., ci să îmble ne-ncetat după mine!...* Astfel crede fata că a fărmecat pe alesul ei, care desigur o va iubi numai pe dânsa. La altă fată n-are să se mai uite.[4]

Plopul-alb are frunza cam ascuţită, pe din dos albă şi strălucitoare ca argintul. Cu **plopul-de-pădure** încă îşi fac fetele pe **dragoste**. Într-o sâmbătă, însă mai ales în **Sâmbăta Duminicii mari**, fata, care voieşte să-şi facă pe dragoste, se scoală de dimineaţă şi, luând cu sine pâne şi sare, se duce unde ştie că se află acest soi de plop. Aici, pune pânea şi sarea la tulpina lui şi zice:

Cum se bate frunza-n plop
Fără vânt şi fără ploaie,
Aşa să cate norodul
Şi tineretul la mine!

---

[1] Cred. rom. din Cândreni, com. de P. Ursul.
[2] At. M. Marienescu: Colinde, Pesta, 1859, p. 1-2
[3] Dictat de V. Ungurean, din Ilişeşti.
[4] Dictat de Z. Tuniac, din Crasna.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Apoi rupe o creangă de plop cu frunze cu tot, o duce acasă şi o pune într-un cui înfipt deasupra uşii dinlăuntrul casei. În sâmbăta următoare, aceeaşi fată face lăutoare din această creangă şi se spală cu dânsa; acum crede ea că va fi îndrăgită şi iubită de toţi oamenii, însă mai ales de feciori. Dacă pe timpul când aduce această creangă de plop fata întâlneşte vreun fecior care o întreabă ce aduce, atunci ea crede că va scăpa cu greu de-acel fecior, şi desigur îi va fi nevastă. Lăutoarea de plop cu care se spală fata o aruncă apoi între vite, pentru că vitele sunt aşa de curate ca şi capul.[5]

Plopul-slab se numeşte aşa, pentru că e mai fraged şi mai slab decât oricare alt lemn.

Din **plopi**, mai ales din cei ce cresc prin păduri, fac românii, şi cu deosebire ţiganii conlocuitori cu românii, **troci, coveţi, linguri, piuie** de pisat sare şi **cărbuni**. Mai fac şi **picioare** la **cosiile** coaselor, pentru că acest lemn e moale la mână. Bine uscat, se întrebuinţează pe unele locuri şi la clădiri de case, şi-ndeosebi la **coteţe** pentru porci. Verde însă nu se întrebuinţează la clădiri niciodată, pentru că, fiind foarte slab, nu durează mai nimic.[6]

*

Plopul e copac părăsit, că el nu face poame.

Plopul nu e bun de pus la casă, că în el se opreşte **dracul** şi-l detună.[7]

Plopul, înainte de venirea Mântuitorului, era frumos şi tare. Când a venit Christos pe pământ, s-a suit într-un plop să predice şi plopul s-a rupt. Domnul l-a blăstămat şi a zis: *Frunza ta în veci să se tot mişte şi să fii mai urât de cum ai fost.*[8]

*

Plopul creşte înalt şi frumos, deci spălându-te pe cap cu apă în care ai fiert **frunze de plop**, îţi creşte părul; iar **frunza plopului** tremură mereu, deci ca să facă fetele să tremure după ele inima flăcăilor, fac descântece cu **muguri de plop** şi la horă merg cu o frunză de plop în mână.[9]

*

Plopul, pentru dragoste şi despărţit: când bate vântul din partea unde şede cine ţi-e drag, spre casa dumitale, să iei din vârful plopului frunze şi să zici: *Eu nu iau frunzele, dar îl iau pe cutare, îi iau gândul lui, inima lui, trupul lui; cum bate vântul de repede, aşa să vie el.* Frunzele le pui sub cap şi la trei zile vine. Atunci îl presuri şi-i dai în mâncare şi vine la fată ca vântul.

Tot aşa se aduce şi ursitorul, dacă îţi spune vrăjitoarea din care parte stă el.

Iar ca să desparţi pe doi, te sui în plop când e vântul din toate părţile şi, luând frunze din vârf, zici: *Cum e de departe vârful plopului de la pământ, aşa depărtaţi să fie cutare, şi cum bate vântul din sus în jos şi din jos în sus şi înapoi nu se mai întoarce, ci se duce neoprit în toată lumea, astfel să se împrăştie şi să se bată dragostea lor şi înapoi să nu se mai întoarcă.* Frunzele le pui să stea câteva zile în straiele lor, apoi le usuci sau le arzi şi-l presuri pe unul din ei.[10]

---

[5] Dictat de S. P. Roşca din Poieni.
[6] După spusa d-lor P. Ursul, V. Ungurean şi S. P. Roşca.
[7] Din Botoşani, com. de dna El. Nic. Voronca.
[8] Din Varviz, dict. de L. Mureşan, cl. a IV-a.
[9] G. Coşbuc: *Analogia în medicină*, publ. în *Albina*, an. VIII, p. 232.
[10] Dat. rom din Văculeşti, com. de dna El. Nic. Voronca.

Colindă:

Doi boieri de mari
Ca şi doi drumari
Vin din Rusalim
La Viflăim ţin.
Dară cine sunt?
E Iosif cel sfânt
Şi Maria sfântă,
Care-aşa cuvântă:
- Iosife, mi-i greu
De drumul cest rău
Vin' să odihnim
Şi să ne umbrim.
De un plop dădură
Şi aci stătură
De-a se răcori
Şi-apoi a porni.
Plopul se clătia,
Umbra şi-o trăgea
Soarele ardea.
- Plop afurisit!
Să nu fii rodit,
Să creşti tot în sus,
Căci umbra mi-ai dus!...

După aceasta, plecară mai departe.[11]

*

Despre **plopul-tremurător**, vezi o legendă în *Copii de găsit*[12]; despre **plop**, legenda plopului[13]; **plop-argintiu**, Populus alba L., uzitat în Moldova[14]; **pliuţa** pl. **pliuţi**, lat. Populus pyramidalis[15]; **plopul**[16].

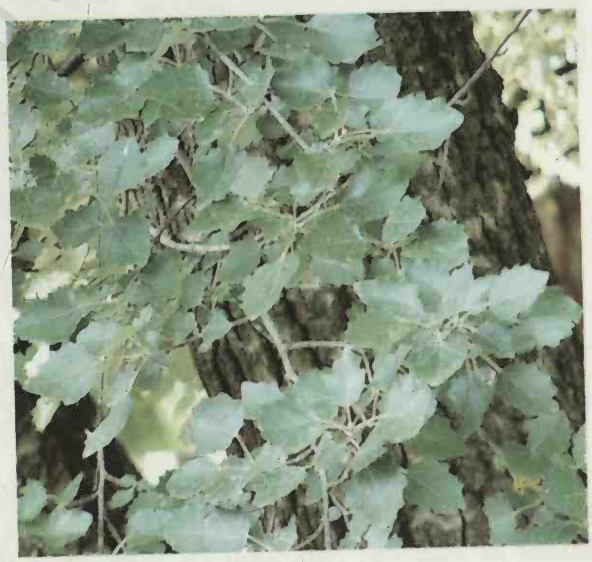

[11] Frâncu: Moţii, p. 194.
[12] G. Crăciunescu, p. 24; vezi între cărţile din biblioteca mea.
[13] Vezi *Legenda plopului*, publ. în *Familia*, an. XXX, Oradea-mare, 1894, nr. 47, p. 560.
[14] Com. de Otto Petrino.
[15] Com. de S. Sa păr. Aurel Iana. Vezi opul său: Maidanul.
[16] Bartolomeu, p. 47; *Familia*, 1894, p. 560; Tud. Pamfile, I, p. 50 şi 53; II, p. 1; III, p. 2; IV, p. 2; Teodorescu, p. 354.

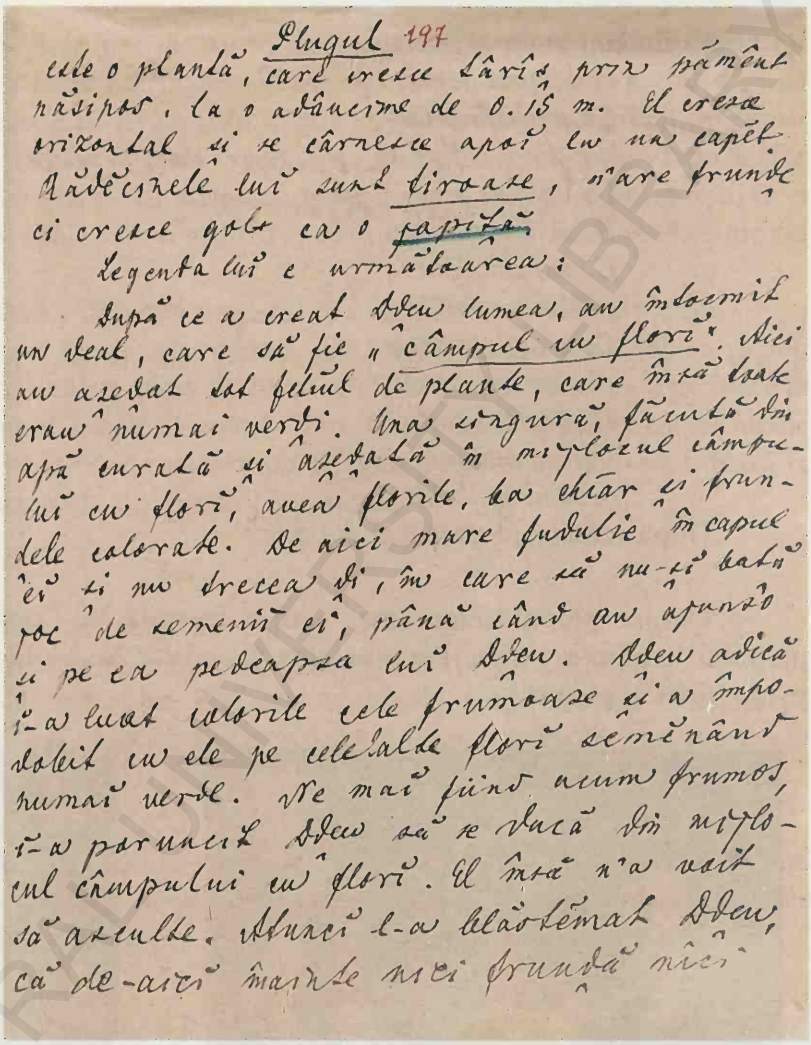
Plugul 197
este o plantă, care creşte târâş prin pământ
năsipos, la o adâncime de 0.15 m. El creşte
orizontal şi se cârneşte apoi la un capăt.
Rădăcinele lui sunt firoase, n'are frunze
ci creşte gol ca o papiţă.
Legenda lui e următoarea:
După ce a creat Dumnezeu lumea, au întocmit
un deal, care să fie „câmpul cu flori". Aici
au aşezat tot feliul de plante, care însă toate
erau numai verzi. Una singură, făcută din
apă curată şi aşezată în mijlocul câmpu-
lui cu flori, avea florile, ba chiar şi frun-
dele colorate. De aici mare fudulie în capul
ei şi nu trecea zi, în care să nu-şi bată
joc de semenii ei, până când au ajuns-o
şi pe ea pedeapsa lui Dumnezeu. Dumnezeu adică
i-a luat colorile cele frumoase şi a împo-
dobit cu ele pe celelalte flori rămânând
numai verde. Ne mai fiind acum frumos,
i-a poruncit Dumnezeu să se ducă din mijlo-
cul câmpului cu flori. El însă n'a voit
să asculte. Atunci l-a blăstămat Dumnezeu,
că de-aici înainte nici frunză, nici flori să nu mai aibă, ci să crească târâş prin cele năsipuri de
lângă râuri, şi aşa s-a întâmplat.

368. Plugul

[?]

Este o plantă care creşte târâş prin pământ năsipos, la o adâncime de 0,15 m. El creşte orizontal şi se cârneşte apoi la un capăt. Rădăcinile lui sunt firoase, n-are frunze şi creşte gol, ca o papiţă. Legenda lui e următoarea:

După ce a creat Dumnezeu lumea, a întocmit un deal, care să fie câmpul cu flori. Aici a aşezat tot feliul de plante, care însă toate erau numai verzi. Una singură, făcută din apă curată şi aşezată în mijlocul câmpului cu flori, avea florile, ba chiar şi frunzele colorate. De aici, mare fudulie în capul ei şi nu trecea zi în care să nu-şi bată joc de semenii ei, până când a ajuns-o şi pe ea pedeapsa lui Dumnezeu. Dumnezeu adică i-a luat colorile cele frumoase şi a împodobit cu ele pe celelalte flori, rămânând numai verde. Nemaifiind acum frumos, i-a poruncit Dumnezeu să se ducă din mijlocul câmpului cu flori. El însă n-a voit să asculte. Atunci l-a blăstămat Dumnezeu, că de-aici înainte nici frunză, nici flori să nu mai aibă, ci să crească târâş prin cele năsipuri de lângă râuri, şi aşa s-a întâmplat.[1]

[1] Dict. de Eva P. Şandru, din Viştea inferioară, comitatul Făgăraş.

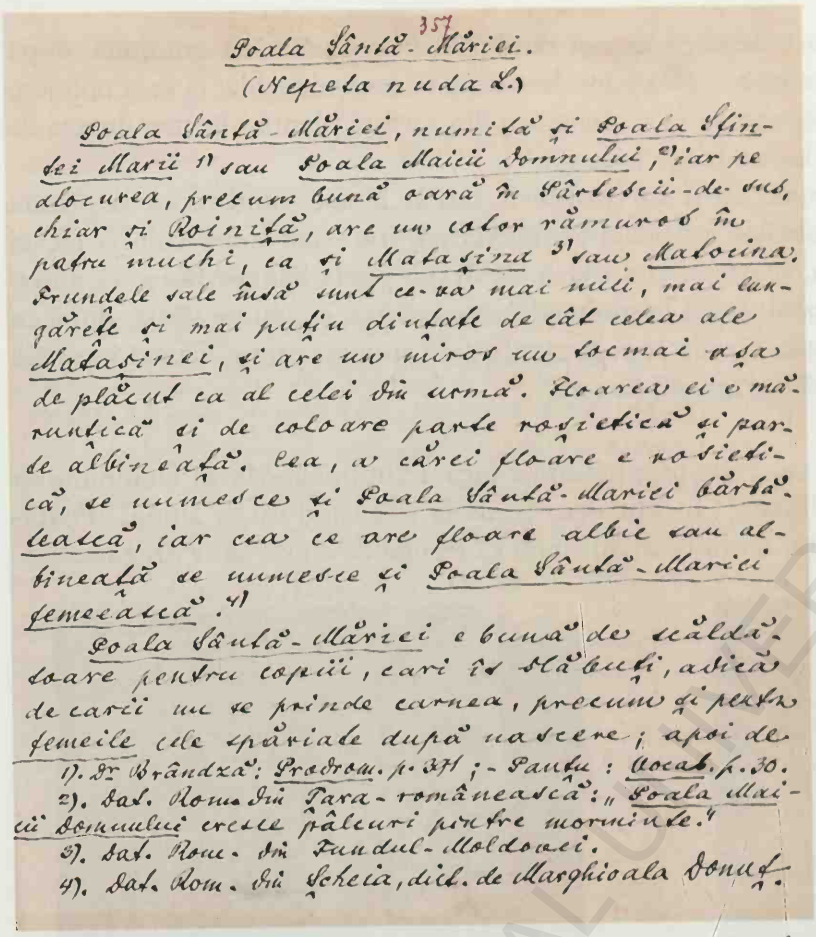

357

Poala Sântă-Măriei.
(Nepeta nuda L.)

Poala Sântă-Măriei, numită şi Poala Sfintei Marii 1) sau Poala Maicii Domnului, 2) iar pe alocurea, precum bună oară în Pârteştii-de-sus, chiar şi Roiniţă, are un cotor rămuros în patru muchi, ca şi Mataşina 3) sau Matocina. Frunzele sale însă sunt ce-va mai mici, mai lungăreţe şi mai puţin dinţate de cât celea ale Mataşinei, şi are un miros nu tocmai aşa de plăcut ca al celei din urmă. Floarea ei e mărunţică şi de coloare parte roşietică şi parte albineaţă. Cea, a cărei floare e roşietică, se numesce şi Poala Sântă-Mariei bărbătească, iar cea ce are floare albie sau albineaţă se numesce şi Poala Sântă-Mariei femeească. 4)

Poala Sântă-Măriei e bună de scăldătoare pentru copiii, cari îs slăbuţi, adică de carii nu se prinde carnea, precum şi pentru femeile cele spăriate după nascere; apoi de

1). Dr Brândză: Prodrom. p. 391; - Panţu: Vocab. p. 30.
2). Dat. Rom. din Ţara-românească: „Poala Maicii Domnului cresce pâlcuri pintre morminte."
3). Dat. Rom. din Fundul-Moldovei.
4). Dat. Rom. din Şcheia, dict. de Marghioala Donuţ.

369. Poala-Sântă-Măriei

(Nepeta nuda L.)

Poala-Sântă-Măriei, numită şi poala-Sfintei-Marii[1] sau poala-Maicii Domnului[2], iar pe alocurea, precum bunăoară în Pârteştii-de-sus, chiar şi roiniţă, are un cotor rămuros în patru muchii, ca şi mataşina[3] sau matocina. Frunzele sale însă sunt ceva mai mici, mai lungăreţe şi mai puţin dinţate decât cele ale mataşinei, şi are un miros nu tocmai aşa de plăcut ca al celei din urmă. Floarea ei e mărunţică şi de coloare parte roşietică şi parte albineaţă. Cea a cărei floare e roşietică se numeşte şi poala-Sântă-Mariei-bărbătească, iar cea ce are floare albie sau albineaţă se numeşte şi poala-Sântă-Mariei-femeiască.[4]

Poala-Sântă-Măriei e bună de scăldătoare pentru copiii cari îs slăbuţi, adică de cari nu se prinde carnea, precum şi pentru femeile cele spăriate după naştere; apoi de lăutoare pentru durere de cap, când zace cineva troinic.

Pentru copiii cari sunt slăbuţi se face mai întâi un fel de ceai dintr-însa şi ceaiul acesta li se dă de curăţenie, iar după aceea se face scăldătoare şi se scaldă într-însa.[5] Pentru femeile spăriate

[1] Dr. Brândză: Prodrom, p. 391; Panţu: Vocab., p. 30.
[2] Dat. rom. din Ţara-românească: *Poala-Maicii Domnului creşte pâlcuri pintre morminte.*
[3] Dat. rom. din Fundul-Moldovei.
[4] Dat. rom. din Şcheia, dict. de Marghioala Donuţ.
[5] Dat. rom. din Marginea, dict. de Ileana Boicu; a celor din Dorna, com. de P. Ursul: *Poala-Sântă-Mariei e bună de scăldat copiii într-însa pentru orişice boală.*; a celor din Crasna, com. de Victor Percec, stud. gimn.: *Poala-*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

după naştere, cărora, din cauza aceasta le vin adeseori **rândurile**, la o săptămână sau două, după ce s-au sculat după copil, se face nu numai scăldătoare dintr-însa în care se scaldă, ci se şi oblojesc cu ea la şele şi li se dă şi ceai de băut, care se face asemenea din această plantă.[6] Pentru **durere de cap** se fierbe şi cu floarea ei se leagă la frunte sau la ceafă.[7]

Mulţi români, atât din **Bucovina**, cât şi din **Moldova**, cari au albine, când voiesc să prindă vreun roi, au datină de-a unge ştiubeiele cu **poala-Sântă-Măriei**, întocmai după cum o fac ei aceasta şi cu **mataşina** sau **matocina**, şi anume din cauză că, având **poala-Sântă-Măriei** au miros ce le place albinelor, acestea trag mai degrabă la ştiubeiul uns cu dânsa, şi mai pe urmă, după ce se prind, le merge foarte bine.[8] De aice îi vine apoi şi numirea de **roiniţă**, care e uzitată în unele părţi ale **Bucovinei**, precum bunăoară în Pârteştii-de-sus.[9]

*

Buruiana păserească cea roşă ce creşte prin grădini e făcută din **poala-Maicii Domnului**: a picurat o picătură şi s-a făcut acea floare.[10] În Mihalcea se dă la vite când nu se alungă. **Poala-Maicii Domnului** se numeşte şi **roiniţă**; iar în Botoşani spun că e bună de cinste şi de dragoste.[11]

Sfintei Mării e bună de orişice leac.; a celor din Moldova, jud. Suceava, com. de dl Art. Gorovei: *Cu poala-Sfintei Marii se fac scăldători copiilor bolnavi şi slabi.*

[6] Dat. rom. din Straja, dict. de Maria Păsăilă; a celor din Şcheia, dict. de Marghioala Donuţ.

[7] Dat. rom. din Fundul-Moldovei, dict. de Costan Raţiu; a celor din Pârteştii-de-sus, dict. de Domnica Iuga.

[8] Dat. rom. din Fundul-Moldovei, dict. de Costan Raţiu; a celor din Sadova: *Cu poala-Sântă-Măriei se ung ştiubeiele când roiesc albinele.*; a celor din Oprişeni, distr. Siretului, dict. de Natalia Bileţchi, com. de Ioan Bileţchi, stud. gimn.: *Poala-Sântei-Mării are trupină pătrată; floarea ei e ca a liliacului, şi cu această plantă binemirositoare se freacă ştiubeiele de la albine, ca să le placă ştiubeiul.*; a celor din Calafindeşti, dict. de M. Molociu: *Poala-Sântă-Măriei e bună pentru albine; se pune pe ştiubeie, şi se zice că din pricina aceasta albinele umblă tare bine.*; vezi şi I. Creangă: Scrierile, vol. I, p. 238.

[9] Dict. de Saveta Fierariu: *Poala-Sântă-Măriei se numeşte şi roiniţă. Ea amiroasă foarte frumos. De-aceea se freacă ştiubeiele cu dânsa, pentru că gâzele (albinele) trag la mirosul ei.*

[10] Dict. de Palaghia Bahrin, din Broscăuţi.

[11] Com. de dna El. Nic. Voronca.

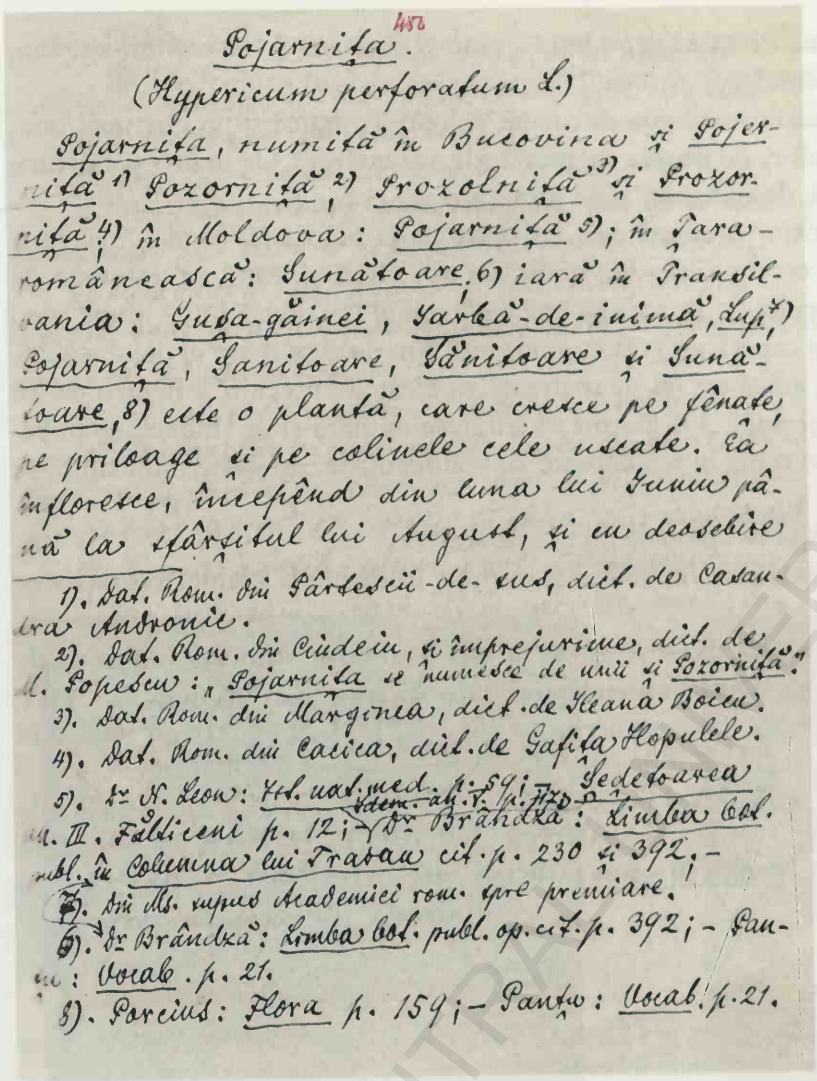

Pojarniţa.
(Hypericum perforatum L.)

Pojarniţa, numită în Bucovina şi Pojerniţă 1) Pozorniţă 2) Prozolniţă 3) şi Prozorniţă 4) în Moldova: Pojarniţă 5); în Ţara-românească: Sunătoare 6) iară în Transilvania: Guşa-găinei, Iarbă-de-inimă, Lup 7) Pojarniţă, Sanitoare, Sănitoare şi Sunătoare, 8) este o plantă, care cresce pe fânaţe, pe priloage şi pe colinele cele uscate. Ea înfloresce, începênd din luna lui Iuniu până la sfârşitul lui August, şi cu deosebire

1). Dat. Rom. din Pârtescii-de-sus, dict. de Casandra Andronic.
2). Dat. Rom. din Ciudeiu, şi împrejurime, dict. de M. Popescu: „Pojarniţa se numesce de unii şi Pozorniţă".
3). Dat. Rom. din Marginea, dict. de Ileana Boicu.
4). Dat. Rom. din Cacica, dict. de Gafiţa Hopulele.
5). Dr N. Leon: Ist. nat. med. p. 59; Şeţetoarea an. III. Fălticeni p. 12; Idem. an. V. p. 117; Dr Brândză: Limba bot. publ. în Columna lui Traian cit. p. 230 şi 392; –
7). Din Ms. supus Academiei rom. spre premiare.
6). Dr Brândză: Limba bot. publ. op. cit. p. 392; – Panţu: Vocab. p. 21.
8). Porcius: Flora p. 159; – Panţu: Vocab. p. 21.

370. Pojarniţa
(Hypericum perforatum L.)

Pojarniţa, numită în Bucovina şi pojerniţă[1], pozorniţă[2], prozolniţă[3] şi prozorniţă[4]; în Moldova: pojarniţă[5]; în Ţara-românească: sunătoare[6]; iară în Transilvania: guşa-găinei, iarbă-de-inimă, lup[7], pojarniţă, sanitoare, sănitoare şi sunătoare[8], este o plantă care creşte pe fânaţe, pe priloage şi pe colinele cele uscate. Ea înfloreşte începând din luna lui iunie până la sfârşitul lui

[1] Dat. rom. din Pârteştii-de-sus, dict. de Casandra Andronic.
[2] Dat. rom. din Ciudei şi împrejurime, dict. de M. Popescu: *Pojarniţa se numeşte de unii şi pozorniţă.*
[3] Dat. rom. din Marginea, dict. de Ileana Boicu.
[4] Dat. rom. din Cacica, dict. de Gafiţa Hopulele.
[5] Dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 59; *Şezătoarea*, an. III, Fălticeni, p. 12; Idem, an. V, p. 117; dr. Brândză: *Limba bot.*, publ. în *Columna lui Traian*, *cit.* p. 230 şi 392.
[6] Dr. Brândză: *Limba bot.*, publ. în *op. cit.*, p. 392; Panţu: Vocab., p. 21.
[7] Din *ms.* supus Academiei rom. spre premiere.
[8] Porcius: Flora, p. 159; Panţu: Vocab., p. 21.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

august, şi cu deosebire pe la **Sânziene**, de unde se vede că-i vine şi numirea de **iarba-lui-Sânt-Ion**, care i-o dau o samă de botanişti români.[9]

Pojarniţa e bună de pus în rachiu ca acesta să capete coloare roşietică şi un gust mai bun, apoi de **hâră**, de **bube-n cap**, de **chelbe**, de **durere de inimă**, de **vătămătură**, de **arsuri** şi **tăieturi**, de **pântecare** sau **treapăd**, de **spleavă**, de **plescaiţă** şi de **tusă**.

Cei ce voiesc s-o puie în rachiu, o adună mai cu samă pe la **Sânziene**, când e mai bine dezvoltată şi înflorită, o aduc acasă, o pun undeva la umbră ca să se usce şi, când au trebuinţă de dânsa, pun părţile superioare dimpreună cu floarea în rachiu. Rachiul în care se pune, după vreo câteva oare, se face roşu ca **pojarul** şi capătă un gust cu mult mai bun de cum îl are el de obicei.[10]

Pentru cei ce au **hâră în cap**, adică un fel de mătreaţă ca tărâţele, precum şi pentru cei ce au **bube-n cap**, se pune în lăutoare şi după 3-4 lăutori se curăţesc de hâră şi se vindecă de bube. Iară pentru cei ce au bube pe trup, se pune în scăldătoare şi, scăldându-se, nu peste mult timp, se curăţesc de bube.[11]

Pentru **chelbe** se fierbe **pojarniţă** în apă şi se face lăutoare.[12]

Pentru cei ce au **durere de inimă** sau **vătămătură**, se pune în rachiu şi rachiul respectiv se dă apoi de băut pe inima deşartă.[13]

Din **floarea de pojarniţă**, care e de coloare galbănă, se face un fel de unt, numit **unt de pojarniţă**. Cu untul acesta, amestecându-se cu untdelemn, se ung cei ce au **arsuri** şi **tăieturi**.[14]

Pentru cei ce au **pântecare** sau **treapăd**, se fierbe în borş sau în rachiu şi, după ce borşul sau rachiul respectiv se răceşte puţin, se dă celor ce pătimesc de boala susnumită, de băut.[15]

Dacă o femeie capătă **spleavă**, adică dacă i se scurge sângele, pune **pojarniţă** şi rădăcină de **spleavă** într-o oală ca să fiarbă. După ce a fiert de ajuns, bea zamă de aceasta, iară dacă n-o poate bea goală, pune într-însa şi puţin zahar. Iară după ce a băut, trebuie să se lege la pântece cu un ştergar muiat în oţet şi apoi îi trece.[16]

---

[9] Dr. Brândză: **Prodrom**, p. 157; Grecescu: **Conspect**, p. 132; numirea **iarba-lui-Sânt-Ion**, după părerea mea, nu e poporală, ci mai degrabă o traducere din germ **Iohanniskraut**.

[10] Pretutindene în Bucovina.

[11] Dat. rom. din Pârteştii-de-sus, dict. de Casandra Andronic, precum şi a altor români din Bucovina.

[12] Dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 60.

[13] Dat. rom. din Putna, dict. de Domnica Schipor; a celor din Pârteştii-de-sus, dict. de Casandra Andronic; a celor din Moldova, jud. Suceava, com. de dl Art. Gorovei.

[14] M. Lupescu: *Medicina populară*, publ. în *Şezătoarea*, an. III, p. 12: *Pojarniţa e o buruiană cu floare galbănă, ce creşte prin pârloage; din ale ei boabe se face untul-de-pojarniţă, bun pentru orice fel de tăieturi.*; dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 59: *Untul de lemn în care se pune floare de pojarniţă şi se lasă să stea la căldură este cunoscut sub numele de unt de pojarniţă şi se-ntrebuinţează ca unsoare pentru tăieturi, arsuri, răni şi strivituri, pliscăiţă, chelbe.*; Panţu: **Vocab.**, p. 21: *Floarea pojarniţei, plămădită în rachiu, este bună pentru răni şi pentru diaree, iar pusă în untdelemn este bună pentru arsuri şi alte răni.*

[15] Dat. rom. din Calafindeşti, dict. de Catrina Racolţa; a celor din Marginea, dict. de Ileana Boicu: *Prozolniţa e bună de pântecare; se fierbe şi se dă puţină zămuşoară de băut.*; dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 60: *Pojarniţa se bea pentru treapăd cu sânge. Aceeaşi întrebuinţare are şi rachiul de floare de pojarniţă.*; Idem, [...]: *Floarea de pojarniţă pusă în rachiu este bună pentru tăieturi şi de băut pentru treapăd.*

[16] Dat. rom. din Ciudei, dict. de M. Popescu.

BCU CENTRALA UNIVERSITARA

De plescaiţă scapi dacă te ungi cu unt de pojarniţă.[17]
În fine, pentru tusă, se face ceai din floare de sunătoare.[18]

*

Pojarniţa şi lemnul-Domnului sunt bune de buba cea rea.[19]

*

Amaiţa = pojarniţa, e bună de băut. Se face herbată dintr-însa orişicând.[20]

*

Pojarniţa.[21]

[17] M. Lupescu: *Medicina pop.*, publ. în *Şezătoarea*, an. III, p. 12.
[18] Dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 60.
[19] Com. de dna El. Nic. Voronca.
[20] Dat. rom. din Cacica, dict. de Dochiţa Vasiliniuc.
[21] Bartolomeu, p. 53.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

371. Popenchiul
(Coprinus atramentarius Fr.)

266

Popenchiul.

(Coprinus atramentarius Fr.)

Sub numirea Popenchiu pl. Popenchi înţeleg Românii din Bucovina precum şi cei din Moldova două feliuri de bureţi, cari se ţin de una şi aceea-şi familie şi cari cresc atât vara cât şi toamna.

Cel dintâiu dintre aceşti bureţi se numeşte în Bucovina: Popenchiu pl. Popenchi, Popenciu pl. Popenci, şi Popleancă pl. Poplence, iară în Moldova: Popenchiu şi Popenchiu-alb, lat. Coprinus atramentarius Fr.

Iar cel de-al doilea se numeşte atât în Bucovina cât şi-n Moldova numai Popenchiu, lat. Coprinus comatus Fr.

Cel dintâiu creşte în grămăgioare prin grădini, pe fânaţe şi pe lângă drumuri; are pălărie puţin cărnoasă, la început oval globuloasă, iară mai pe urmă lătăreaţă, de coloare albă-cenuşie, apoi cenuşiu-gălbie sau roşcat-roşietică şi la vârv cu pete mici roşietice sau cafenii;

1). Panţu: Plantele p. 223; – Sevastos: Călătorii p. 88: „Popenchii-albi de toamnă îi găseşti pe câmpi pe fânaţe".

Sub numirea **popenchiu** pl. **popenchi** înţeleg românii din **Bucovina**, precum şi cei din **Moldova**, două feliuri de bureţi, cari se ţin de una şi aceeaşi familie şi cari cresc atât vara, cât şi toamna.

Cel dintâi dintre aceşti bureţi se numeşte în Bucovina: **popenchiu** pl. **popenchi**, **popenciu** pl. **popenci** şi **popleancă** pl. **poplence**, iară în Moldova: **popenchiu** şi **popenchiu-alb**, lat. Coprinus atramentarius Fr.[1]

Iar cel de-al doilea se numeşte atât în Bucovina, cât şi-n Moldova numai **popenchiu**, lat. Coprinus comatus Fr.

Cel dintâi creşte în grămăgioare prin grădini, pe fânaţe şi pe lângă drumuri; are pălărie puţin cărnoasă, la început oval globuloasă, iară mai pe urmă lătăreaţă, de coloare albă-cenuşie, apoi cenuşiu-gălbie sau roşcat-roşietică şi la vârv cu pete mici roşietice sau cafenii, şi coadă

[1] Panţu: Plantele, p. 223; Sevastos: Călătorii, p. 88: *Popenchii-albi de toamnă îi găseşti pe câmpi pe fânaţe.*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

netedă, albă şi deşartă înuntru.[2]

Al doilea creşte în grămăgioare sau singuratic pe pământ gras şi umed; are pălărie puţin cărnoasă, alburie, la început cilindrică, iar mai târziu întinsă şi acoperită c-un fel de solzişori, şi coadă cilindrică, albă, bătând în roşiu sau liliachiu şi deşartă înuntru.

Popenchii cari cresc vara se mai numesc şi **popenchi-de-vară**, iară cei ce cresc toamna se numesc şi **popenchi-de-toamnă**. Amândouă feliurile acestea de **popenchi**, când sunt tinere, sunt bune de mâncat[3]; după ce-mbătrânesc, nu-s mai mult bune.[4]

Afară de aceşti doi bureţi, se mai află încă vreo câţiva, cari se ţin de familia lor şi cari li-s românilor asemenea cunoscuţi după nume, şi aceia sunt:

Buretele-calului, numit în Bucovina: **burete-broştesc**, lat. Coprinus fimetarius Fr. sau Agaricus fimetarius L.[5]

Buretele-de-roauă, pl. **bureţi-de-roauă**, lat. Coprinus micaceus Fr. sau Agaricus micaceus Bull., numit astfel atât în Bucovina, cât şi-n Moldova.[6]

Buretele-de-roauă, lat. Coprinus nycthemerus Fr. (Vaill.).[7]

Căciula-şerpelui, cuşma-şerpelui şi **cuşma-cânelui**, numit astfel în Bucovina, iară în Moldova, jud. Iaşi şi Vaslui, **pălăria-şerpelui**, lat. Coprinus picaceus Fr.[8]

Buretele-de-rouă, lat. Coprinus plicatilis Fr.[9]

Buretele-de-roauă, lat. Coprinus radiatus Fr.[10]

Buretele-de-roauă, lat. Coprinus stercorarius Fr.[11]

---

[2] După spusa rom. din Cupca, com. de Temistocle Preliciu, stud. gimn.: *Popenchii sunt de coloare cafenie şi au coadă lungă. Ei cresc prin păduri după ploi.*; a celor din Crasna, com. de Vasile Iliuţ: *Popleanca pl. poplence creşte pe fânaţe la umbră după ce se coseşte iarba. Ea are deasupra coloare întunecat albă şi pe dedesupt vânătă. Când îi iei coada, rămâne o bortă în pălărie.*

[3] După spusa rom. din Bălăceana, com. de M. Buliga, stud. gimn.: *Popenchii sunt de coloare albă-închisă şi-s buni de mâncat.*; a celor din Sucevita, dict. de Prea Cuv. Sa Silvestru Tonigariu, sincel: *Popenciul, pl. popencii, e bun de mâncat.*

[4] După spusa mai multor rom. din Bucovina şi-ndeosebi a celor din Todireşti, com. de Nic. Rădăşan, stud. gimn.: *Popenchiul, pl. popenchii, are coloare galbănă-albă şi nu e bun de mâncat.*

[5] După spusa rom. din Tişăuţ, com. de Alexandru Ieşan, stud. gimn.: *Sunt un fel de bureţi cu cozi lungi şi cu pălării căplăuge, cari se numesc bureţi-broşteşti şi cari nu-s buni de mâncat.*; a celor din Crasna-Ilschi, com. de Vas. Iliuţ: *Buretele-broştesc creşte pe lângă păreie şi răchiţi; are coloare vânătă, mică şi ascuţită şi aşa de fragedă, că numai o atingi şi pică jos.*; cf. şi Panţu: Plantele, p. 34.

[6] Panţu: Plantele, p. 32 şi 35.

[7] Dat. rom. din Suceava, com. de P. Subcinschi, stud. gimn.: *Buretele-de-roauă creşte pe toloacă în grămăgioară şi nu este bun de mâncat.*; Panţu: Plantele, p. 32.

[8] Dat. rom. din Bălăceana, com. de M. Buliga, stud. gimn.: *Cuşma-cânelui e de coloare cenuşie.*; a celor din Cupca, com. de Temistocles Prelici, stud. gimn.: *Cuşma-cânelui creşte pe gunoi, coloarea lui e vânătă.*; Panţu: Plantele, p. 201.

[9] Dat. rom. din Todireşti, com. de Nic. Rădăşan, stud. gimn.: *Buretele-de-roauă creşte prin iarbă umedă şi pe locuri grase şi are coadă cam lungă. Acoperământul lui samănă cu un globuşor.*; Panţu: Plantele, p. 32.

[10] Dat. rom. din Stupca, com. de Ioan Luţa, stud. gimn.: *Buretele-de-roauă creşte pe sub garduri şi pe gunoi. Pălăria lui e vânătă şi ascuţită, iar coada lungă şi vânătă.*; Panţu: Plantele, p. 32.

[11] Panţu: Plantele, p. 32.

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

372. Popivnicul
(Asarum europaeum L.)

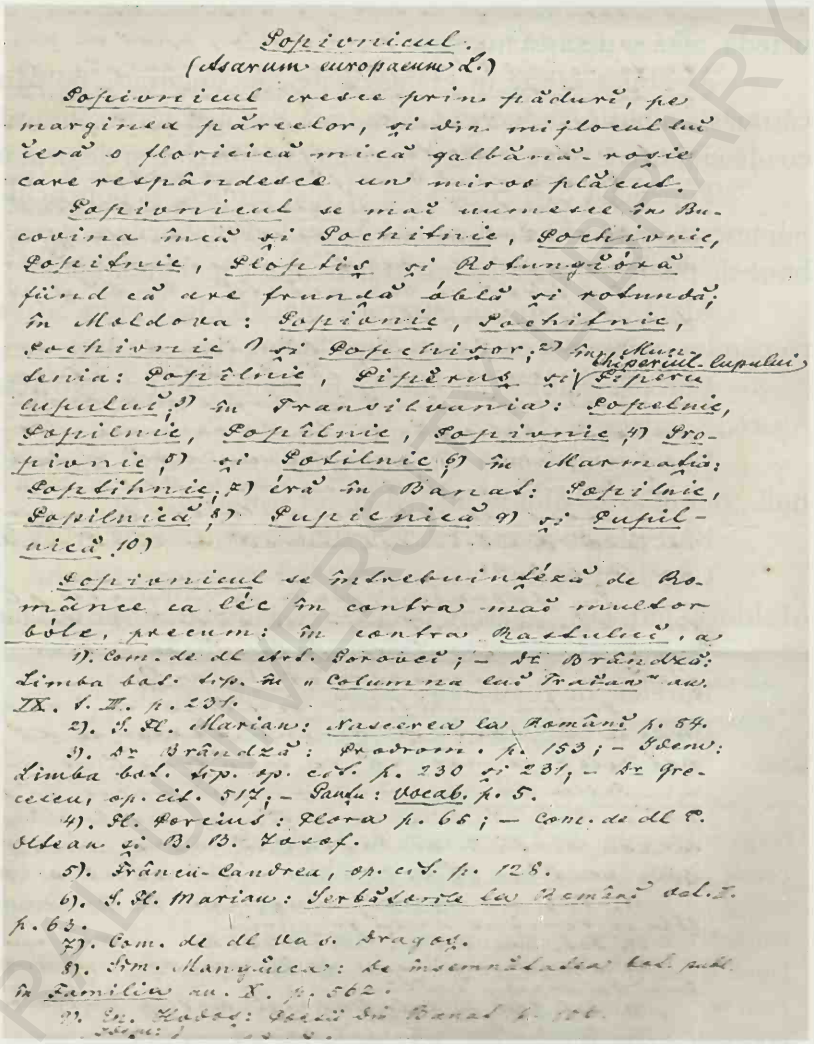

Popivnicul (Asarum europaeum L.)

Popivnicul creşte prin păduri, pe marginea părăelor, şi din mijlocul lui iesă o floricică mică galbănă-roşie care răspândeşte un miros plăcut.

Popivnicul se mai numeşte în Bucovina încă şi pochitnic, pochivnic, popitnic, ploptiş şi rotungioară, fiindcă are frunză oablă şi rotundă; în Moldova: popivnic, pochitnic, pochivnic[1] şi popchişor[2]; în Muntenia: popâlnic, pipăruş, chiperiul-lupului şi piperul-lupului[3]; în Transilvania: popelnic, popilnic, popâlnic, popivnic[4], propivnic[5] şi potilnic[6]; în Marmaţia: poptihnic[7]; iară în

[1] Com. de dl Art. Gorovei; dr. Brândză: *Limba bot.*, tip. în *Columna lui Traian*, an. IX, t. III, p. 231.
[2] S. Fl. Marian: Naşterea la români, p. 84.
[3] Dr. Brândză: Prodrom, p. 153; Idem: *Limba bot.*, tip. în *op. cit.*, p. 230 şi 231; dr. Grecescu, *op. cit.*, p. 517; Panţu: Vocab., p. 5.
[4] Fl. Porcius: Flora, p. 65; com. de dl P. Oltean şi B. B. Iosof.
[5] Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 128.
[6] S. Fl. Marian: Sărbătorile la români, vol. II, p. 63.
[7] Com. de dl Vas. Dragoş.

Banat: **popilnic, popilnică**[8], **pupicnică**[9] şi **pupilnică**[10].

Popivnicul se întrebuinţează de rômânce ca leac în contra mai multor boale, precum: în contra **rastului**, a **tusei**, a **secării puterilor trupeşti**, a **durerii de stomac** şi **de cap**, a **vătămăturii**, a **scrofulelor** şi de **curăţenie**, apoi ca **lăutoare** şi **scăldătoare**, spre creşterea părului şi depărtarea urii, şi-n urmă, ca un mijloc de apărare în contra **ciumei** şi ca nutreţ pentru vacile mulgătoare.

Pentru **rast**[11] se fierbe şi se bea cu bere.[12] Pentru **tusă** şi **secarea puterilor trupeşti** se fierb rădăcinile acestei plante şi se fac din ele un fel de **cocut** şi acesta apoi se bea.

Tot fiartă se bea această plantă şi pentru **dureri de stomac**.[13] Pentru cei ce au vătămătură, împreună **cu durere de cap**, căci **vătămătura** are rădăcină până în vârful capului, se pune în holercă şi holerca aceea se bea sau se fierbe la un loc cu apă şi după aceasta cei ce pătimesc de vătămătură şi durere de cap se oblojesc cu mursa ce iesă dintr-însul, adică se leagă cu dânsa la cap.[14] În **Dobrogea**, unde se numeşte planta aceasta, mai ales de către rutenii din Sulina, **iarbă-scrofuloasă**, se întrebuinţează şi în contra **scrofulelor**.[15]

Pentru **curăţenie** se fierbe sau se mocneşte în borş şi borşul acela se dă apoi celor ce vor să se curăţească de băut.[16]

Fetele din **Bucovina**, cari voiesc să fie plăcute şi iubite de toţi, se duc în sâmbăta cea dintâi a postului mare, adică în ziua de **Sân-Toader** demineaţă, până a nu răsări soarele, unde ştiu că creşte **rotungioară** şi, luând-o, o aduc acasă, o pun la foc cu apă ne-ncepută şi, după ce fierbe, se lau cu zama ei şi se spală peste tot trupul, iară câtă lăutoare mai rămâne, o aruncă spre răsăritul soarelui. Ele se lau şi se spală cu zama acestei plante mai ales **de ură**, ca să nu se prindă nemică de dânsele, şi dacă se spală, cred şi spun că se curăţesc de toate relele, că sunt dragi lumii şi nime n-are ură pe dânsele.[17]

Fetele din unele părţi ale **Transilvaniei**, precum bunăoară cele din Haţeg, comitatul Hunedoarei, iau în sara spre **Sân-Toader** pâne şi sare, se duc în pădure unde ştiu că creşte **popâlnicul**, îl caută pe sub frunze şi, după ce-l află, pun sarea şi pânea adusă lângă dânsul, rostind următoarele cuvinte:

Pâlnice
Popâlnice!
Eu îţi dau pită şi sare
Tu să-mi dai cosiţă mare,
Eu îţi dau pită de grâu
Tu să-mi dai din sucul tău
Cosiţă până în brâu!

---

[8] Sim. Mangiuca: *De însemnătatea bot.*, publ. în *Familia*, an. X, p. 562.
[9] En. Hodoş: **Poezii din Banat**, p. 106.
[10] Idem: **Cântece bănăţene**, p. 68.
[11] Sub cuvântul **rast** se-nţelege în Bucovina boala ce rămâne după **friguri**.
[12] Dat. rom. din Ciudei, dict. de M. Popescu.
[13] Sim. Mangiuca: *De însemnătatea bot.*, publ. în *Familia*, an. X, p. 562.
[14] Dat. rom. din Calafindeşti, dict. de M. Molociu.
[15] Dr. N. Leon, *op. cit.*, p. [...].
[16] Dat. rom. din Siret, dict. de I. Lipaş.
[17] Dat. rom. din Calafindeşti, dict. de M. Molociu.

După rostirea acestor cuvinte, îl iau de pe locul unde se află, se-ntorc acasă, fac a doua zi desdemineaţă, adică în ziua de Sân-Toader, leşie-lăutoare dintr-însul şi din rug, şi cu leşia aceasta se spală, se lau apoi pe cap, anume ca să le crească părul lung şi frumos.[18]

Fetele de la 14 ani în sus din Munţii apuseni ai Transilvaniei, spălându-se în sara de Sân-Toader spre acelaşi scop ca şi cele din comitatul Hunedoarei, pe cap cu leşie făcută din popivnic sau părlanginã şi iederă, îşi desfac chica dinainte, care era trasă pe frunte, şi, împreunând-o cu chica dindărăt, se piaptănă cu cărare, în semn că de aici înainte e fată de măritat. Tot cu aceeaşi leşie şi în acelaşi timp se mai spală şi membrii familiei, ca Sân-Toaderul să-i găsească pe toţi lăuţi, iar mamele, spălând pe cap fetele, acestea trebuie să rostească de trei ori următoarele cuvinte:

Sân-Toadere
Sân-Toadere!
Creşti cosiţa fetelor
Cât coadele iepelor![19]

Fetele din alte părţi ale Transilvaniei, precum celea din Mureş-Sâncraiu, aduc în demineaţa de Sân-Toader din pădure potilnic şi iederă, şi se leşie cu apa în care s-au fiert acestea, înainte de răsăritul soarelui, anume ca să nu le rîncheze calul lui Sân-Toader.[20]

Romîncele din unele părţi ale Moldovei, precum bunăoară celea din judeţul Suceava, pun în prima scăldătură a unui copil nounăscut, pe lângă multe alte plante, precum: lemnie, sdrăvăţ, cătuşnică, cânepă, încă şi popchişor, anume ca copilul care se scaldă într-însa să fie vârtoşel.[21]

Românii din Marmaţia, comuna Moisei, spun că în contra ciumei numai singur poptihnicul şi cu bobohnicul întind adevărata medicină, pentru că însăşi ciuma le-a recomandat-o aceasta, după cum prea lesne se poate vedea din următoarea tradiţie:

În Ciuma cea mare a ieşit un om din sat cu familia sa, cu două vaci şi cu doi câni ce-i avea. Acest om nu şedea nicicând timp mai îndelungat într-un loc, ci unde şedea ziua, acolo nu nopta, şi unde nopta, acolo nu şedea ziua. Odată, fiind o sară lină, luminată de lună plină, a venit la coliba lui o fată mică de statură şi a zis către el ca s-o ungă pe picioare cu unt, căci ustură foarte de umbleta cea multă. Omul, cum a văzut-o, îndată a cunoscut-o că aceea nu e fată ca toate fetele, ci e Surata[22]*. De-aceea, pe loc i-a şi împlinit cererea, căci îi era frică să nu-i omoare familia.*

Această temere a omului a observat-o şi Surata şi de-aceea i-a zis:

- Nu te teme, Ştefane! – aşa se numea omul, că tu nu vei avea nici o bântuială, pentru că eu din zece oameni omor numai pe unul, ci slăbănoagele, cari îmblă după mine, fac între oameni acel omor mare; dară tu nu te teme, ci vină acuma de mă du în sat şi mă pune lângă fântâna lui Tămaş[23]*. Omul, în temere şi cutremur, a luat-o în spate şi a dus-o la locul poftit de ea, iară acolo,*

[18] Com. de dl P. Oltean, învăţător în Haţeg.
[19] Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 128.
[20] S. Fl. Marian: Sărbătorile la români, vol. II, p. 63.
[21] S. Fl. Marian: Naşterea la români, p. 84.
[22] Sub cuvântul surată înţeleg românii din Moisei ciuma, tot aşa precum numesc ei pe diavol ucigă-l, pomenească-se-n pietri etc.
[23] Aşa se numeşte o fântână de pe teritoriul Moiseiului, care se află lângă drumul satului şi care e vestită pentru apa ei cea bună.

puind-o jos, s-a tras de o lature, aşteptând să vadă ce se va întâmpla. Iată că nu peste mult timp vede o căruţă venind foarte repede, ba, zicând mai bine, zburând, căci ieşea foc din roatele căruţei şi din potcoavele cailor, şi chiar caii ţipau foc pe nări.

Iară când a ajuns căruţa lângă fântână, a stat în loc ca să se suie Surata într-însa. Şi Surata, cum a sosit căruţa, s-a şi suit într-însa şi apoi a prins a cânta:

Mor voinicii săracii,
Că nu ştiu ce li-i leacu,
Şi leacu-i poptihnicu
Şi încă bobohnicu!

Şi, după aceasta, s-a făcut nevăzută, cu căruţă cu tot.

De-atunci, poporul din Moisei şi împrejurime crede că numai cu aceste două plante se poate mântui de ciumă, şi anume dacă le fierb şi apoi această apă o beu şi se spală cu ea.[24]

Dacă **popivnicul** se uscă şi se dă în nutreţ vacilor mulgătoare, se zice că laptele vacilor respective e mai gros, mai gustos şi dă mai multă smântână. Din cauza aceasta apoi româncele din **Marmaţia**, comuna amintită mai sus, îmblă primăvara cu zilele întregi câte după un fir de **poptihnic**, până ce-l află. Iară după ce l-au aflat, îl aduc acasă şi-l sădesc în grădină, anume ca să-l aibă totdeauna dindămână.[25]

Românii din **Banat** îl taie mărunţel şi-l dau în ovăs cailor cari au **suspini**.[26]

În poezia poporană, **popivnicul**, după cum am putut constata până acuma, însemnează necredinţă din partea unui ibovnic faţă de iubita sa.

Iată ce ne spune în privinţa aceasta o doină din **Bucovina**:

- Frunză verde rotungioară,
Fa, leliţă, Mărioară,
Ibovnicul ţi se-nsoară!
- Însoară-se sănătos,
Mânce-l ţapa mincinos,
Că de când m-am rădicat
Tot cu minciuni m-a purtat! [27]

Alta, din **Transilvania**, ţinutul Săliştii:

A-nflorit popelnicu,
M-a urât ibovnicu.
Vâd bine că m-a urât,
C-am cătat posomorât,
Se-ngrădeşte duşmăneşte
Ca să nu-i mai trag nădejde ...
Fie rău şi-apoi mai bine,
Oh, inimă, vai de mine,
Că-ţi va fi, neică, păcat,
M-ai iubit şi m-ai lăsat! ...
- Socoteşte, mândră, bine,
Că te-ai jurat cătră mine,
Că n-ai pe altul pe lume
Fără singurel pe mine! ...
- Iară mă rog cu credinţă,
Fie-ţi milă, neiculiţă,

[24] Com. de dl Vas. Dragoş.
[25] Com. de dl Vas. Dragoş.
[26] Sim. Mangiuca: *De însemn. bot.*, publ. în *Familia*, an. X, p. 562.
[27] Din Calafindeşti, dict. de M. Molociu.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

Să te şi milostiveşti
Dragostea să mi-o primeşti!...
C-ai oftat şi am oftat
Şi vei căpăta păcat
Pentru zile triste, rele,
Ce le petreci cu durere.
Când te văd mă ruminesc
Şi mă mir ce să grăiesc.
Frunză verde solzi de peşte,
Vino, dragă, mă iubeşte,
Da nu, şi nu, şi nu,
Sărută-mă şi te du!...[28]

A treia doină, din **Muntenia**:

- Verde foaie popâlnic,
Ce caţi, mândro, pe colnic?
- O vacă şi-un viţel mic
Şi-un pustiu de ibovnic! [29]

A patra, din **Banat**, comuna Verciorova:

Dragă mi-i calea dincoace
Şi n-am pentru cine-o face,
C-a-nflorit pupilnica,
M-a urât ibovnica.
Văd bine că m-a urât,
Că-mi cată posomorât
Şi-mi grăieşte duşmăneşte
Ca să nu-i mai trag nădejde.[30]

A cincea şi cea din urmă, tot din **Banat**, comuna Prilipeţ:

Dincolo de Slatina
A-nflorit pupicnica,
A-nflorit, s-a scuturat,
Dragostea ni s-a stricat.[31]

În fine, e de observat şi aceea că, după o legendă din **Banat**, **popilnica** a omorât pe **aluna**, naşa ei, şi pentru aceea este ea afurisită a creşte tot sub **aluni** şi menită ca **alunul** să călărească pe dânsa.[32]

*

Frunză verde popitnic,
Când eram fecior mai mic
Aveam semne de voinic,
Dar' acum mă făcui mare
M-a-nvăţat a'mbla călare,
Cu doi harmasari furaţi
Eu ştiu drumul la Galaţi.[33]

*

Pochitnicul e de mare dragoste. Iai pâne, zahar, smochine, turtă dulce şi mergi în pădure şi cauţi care a fir sta cu frunzele drept una în faţa alteia, îl presuri cu toate şi, scoţându-l, zici:

---

[28] Com. de dl B. B. Iosof.
[29] G. Dem. Teodorescu: **Poezii pop.**, p. 340.
[30] En. Hodoş: **Cântece bănăţene**, p. 68.
[31] En. Hodoş: **Poezii din Banat**, p. 106.
[32] Sim. Mangiuca: ***De însemn. bot.***, publ. în ***Familia***, an. X, p. 562.
[33] Din Moldova, com. Socea-Cândeşti, jud. Neamţ, publ. de Alexandru A. Naum, în ***Albina***, an. VIII, Bucureşti, 1904, p. 333.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pochitnicule
Cinstitule!
Cu cinste şi dragoste am venit
Cinstită şi dragă lui N. să fiu
Dulce ca mierea
Şi ca pânea.
Cum nu poate trăi
Fără pâne şi fără sare,
Aşa să nu poată trăi fără mine.

Dacă vrei, mai adaugi descântecul:

Pân' la mine n-a gândi
Să socoată c-a pocni.[34]

*

Pochitnicul cu borş e bun de **hrănitură**. Când dau cuiva în mâncare broaşte sau şerpi, bând **pochitnic**, varsă tot.[35] **Popâlnicul** îl fierbi cu vin sau oţet şi îl bei pentru **stricăciune** şi **bântuieli** şi te speli şi pe cap cu zama, când te doare.[36]

Popitnicul e o buruiană de primăvară şi răsare deodată cu viorelele cu tot cu floare, care e albastră roşietică şi are formă ca la ghiocel, frunza e rotundă ca rubla şi creşte pe sub poalele pădurii şi prin poieni. Se întrebuinţează ca leac pentru copiii cei mici, cari-s bolnavi de **rofii**. Bolnavii se scaldă de trei ori pe zi, cu scaldă curată şi în vase curate.[37]

*

Popâlnicul[38], **potivnic**[39], **pochivnicul**[40], **pupilnica**[41].

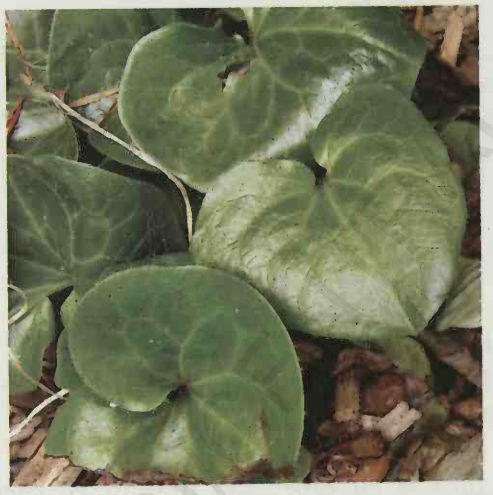

[34] Dict. de Aniţa Smolenciuc, din Horecea, şi com. de dna El. Nic. Voronca.
[35] Com. de dna El. Nic. Voronca.
[36] Com. de S. Sa păr. T. Bălăşel.
[37] Com. de I. Dugan, stud. gimn.
[38] Vezi *Lumina pentru toţi*, an. VII, Bucureşti, 1892, p. 619; *Şezătoarea*, VIII, p. 151; Gligor, nr. 57.
[39] Ca şi-n alte părţi.
[40] Bartolomeu, p. 45; Tud. Pamfile, IV, p. 2.
[41] Hodoş: Cântece bănăţene, p. 68.

BABEŞ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

373. Poriul
(Allium Porrum L.)

Poriul sau purul e un fel de ceapă, care creşte ca cepoiul şi care se numeşte în Bucovina: praj; în Moldova: praj şi pur[1]; în Ţara-românească: praz; în Transilvania, ţinutul Năsăudului: ceapă-blândă; iară în alte părţi, tot din Transilvania: poriu[2].

Poriul sau prajul e bun atât de mâncat, cât şi de leac.

El se mânâncă sau simplu, ca ceapa, cu mămăligă şi cu sare[3], sau umplut cu carne ca sărmalele[4]. Iar ca leac se întrebuinţează mai ales contra durerii de urechi şi contra trânjilor.

---

[1] Dat. rom. din Moldova, jud. Tecuci, com. de dl Tud. Pamfile: *Purul e de două feliuri: de vie şi de poieni, şi cel de baltă. Cel din urmă e mare, cărnos şi se mânâncă cu sare şi cu oţet de oamenii cei sărmani.*

[2] Panţu: Vocab., p. 2.

[3] Dat. rom. din Moldova, jud. Tecuci, com. de dl Tud. Pamfile; M. Lupescu: *Bucătăria ţăranului*, publ. în *Şezătoarea*, vol. VIII, p. 36: *Prajii se cumpără din târg ori de la bulgari. Ei au aceeaşi întrebuinţare ca ceapa. Prajii se mânâncă cu mămăligă şi sare.*

[4] Dat. rom. mai avuţi din Bucovina.

Pentru **durere de urechi** (năjit) se coace şi zama călduţă se stoarce în urechi.[5]

Pentru **trânji** se fierb **praji** şi cu zama ce iesă dintr-înşii se fac mai adeseori oblojele la şezut. Apoi se ia alifie galbănă de la spiţărie şi, ungându-se cei ce pătimesc de această boală, sara, când se culcă, se folosesc.[6]

Cu toate că **prajul** sau **prazul** e o plantă de rând, totuşi nu o dată figurează el şi-n fruntea unor doine poporane, parte ca un semn de dragoste, după cum se vede din următoarea doină din Moldova, com. Hârlău:

Frunză verde foi de praj,
Dacă eşti un om viteaz
Fă-ţi grădină cu pârleaz,
Şi-n grădină o fântânî
Sî sî numeasc'apî bunî
Sî vii puica pi lună ...
Din fântânî curge-o gârlî
Supţirica spală lânî,
Din gârlî curge-un părâu
Supţirica spală grâu
Cu poalili puse-n brâu,
Cu bariz cărănidziu,
Chicioarili rumioari,
Când o vedi neica moari.[7]

Sau ca un semn de-nstrăinare şi părere de rău, după cum se vede din următoarea doină din Ţara-românească, jud. Teleorman, com. Roşiorii-de-Vede:

Foaie verde foi de praz,
Cât mi-este munţii de-nalţi
Rău le şade făr' de brazi
Ca străinul făr' de fraţi;
Rău le şade făr' de piatră
Ca străinu făr' de tată;
Rău le şade făr' de brumă
Ca străinu fără mumă;
Fără mumă, fără tată
Crescut pân străinătate!
Of! amar străinătate,
Tot de tine avui parte,
Colind ţările toate
Fără mumă, fără tată,
Fără fraţi, fără surori,
Ca grădina fără flori! [8]

Sau, în sfârşit, ca un semn de nehotărâre, după cum ni-arată o doină mai lungă haiducească, tot din Ţara-românească, ce se începe astfel:

Foaie verde foi de praz,

---

[5] Dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 60; Panţu: Vocab., p. 2: *Pentru durere de urechi, poporul coace praz şi stoarce zama în urechi.*

[6] Lupaşcu: Medicina babelor, p. 59; dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 60: *Cu zamă de praji fierţi se oblojeşte pentru trânji.*

[7] M. Canianu: Doine, p. 62.

[8] Gr. G. Tocilescu: Materialuri, vol. I, p. II, p. 880.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Mor, murgule, de năcaz,
Că nu ştiu cui să te las!...[9]

Iar o zicală din **Moldova**, jud. Tecuci, sună: *Adio şi-un praj verde!* adică: puţin îmi pasă de tine, să te văd când mi-oi vedea ceafa.[10]

În fine, trebuie să mai amintim şi aceea că de familia **poriului** sau **prajului** despre care ni-a fost până aice vorba, se mai ţin şi alte plante, cari li-s românilor asemenea cunoscute după nume. Iară acelea sunt:

Aiul-sălbatic sau **purul**, lat. Allium ochroleucum W. et Kit.

Aiul sau **purul**, numit astfel în Moldova, iară în Bucovina: **usturoi-ţigănesc**, lat. Allium rotundum L.[11], şi

Aiul-şerpelui, numit astfel în Transilvania, iară în alte părţi: **prazul-iepurelui** şi **pur**, lat. Allium Scorodoprasum L.[12]

Purul-sălbatic, adică Allium rotundum L., se strânge şi se mânâncă de către oamenii cei săraci din Moldova ca şi cel cultivat, cu mămăligă rece, prin posturi şi în zile de sec.[13]

În Bucovina însă îl mânâncă numai ţiganii, din care cauză se şi numeşte el apoi usturoi-ţigănesc.

*

Prazul.[14]

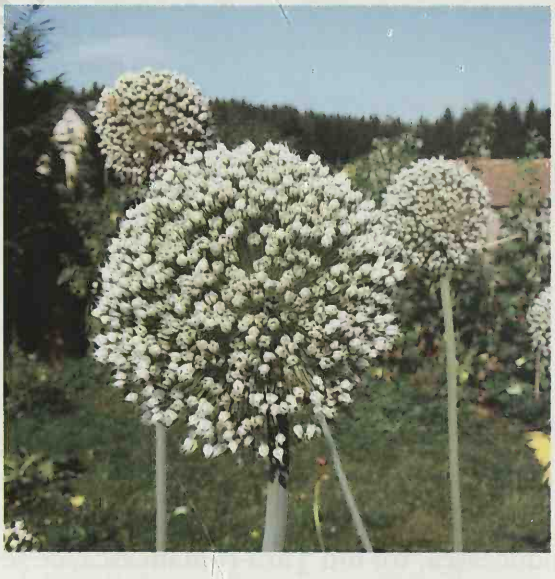

[9] G. Dem. Teodorescu: Poezii pop., p. 351.
[10] Com. de dl Tud. Pamfile.
[11] Panţu: Vocab., p. 2; M. Lupescu: *Bucătăria ţăranului*, publ. în *Şezătoarea*, vol. VIII, p. 36: *Purul e un fel de ceapă sălbatică, ce creşte pe la locurile văroase şi năsipoase.*; şi com. de dl Tud. Pamfile.
[12] Panţu: Vocab., p. 3.
[13] M. Lupescu: *Bucătăria ţăranului*, *op.* şi *loc. cit.*; şi com. de dl Tud. Pamfile.
[14] *Şezătoarea*, VIII, p. 152; Papahagi, p. 294; Tocilescu, I, p. 701.

22

Portocalul.

(Citrus aurantium L.)

Portocalul, ca şi Alămâiul, de a cărui familie se ţine, nu e cunoscut Românilor din vedere, ci numai după nume, căci el nu creşte prin părţile noastre, ci numai prin ţerile cele calde. Fructele sale însă, numite Portocale sing. portocală sau Protocale sing. protocală şi Naramze sing. naramză[1] sau Naranze sing. Naranză[2] sunt foarte bine cunoscute, căci ele se află mai pretutindene nu numai prin oraşe, ci în timpul mai din urmă chiar şi prin unele sate mai mari de vânzare.

Portocalele, având un gust dulciu şi un miros aromatic şi foarte plăcut, sunt cu mult mai iubite şi căutate de Români de cât Alămâele. Cu toate acestea însă ele nu se folosesc la nemică alta, de cât numai spre mâncare.

Cu deosebire însă în ziua de Paşti în multe părţi, mai ales din Moldova, au ele foarte

1). Panţu: Vocab. p. 11 şi com. de dl Art. Gorovei.
2). Cf Zanne: Proverbele Românilor Vol. I. p. 289.

374. Portocalul
(Citrus Aurantium L.)

Portocalul, ca şi **alămâiul**, de a cărui familie se ţine, nu e cunoscut românilor din vedere, ci numai după nume, căci el nu creşte prin părţile noastre, ci numai prin ţările cele calde. Fructele sale însă, numite **portocale** sing. **portocală** sau **protocale** sing. **protocală** şi **naramze** sing. **naramză**[1] sau **naranze** sing. **naranză**[2], sunt foarte bine cunoscute, căci ele se află mai pretutindene, nu numai prin oraşe, ci, în timpul mai din urmă, chiar şi prin unele sate mai mari, de vânzare.

Portocalele, având un gust dulciu şi un miros aromatic şi foarte plăcut, sunt cu mult mai iubite şi căutate de români decât **alămâiele**. Cu toate acestea însă ele nu se folosesc la nemică alta, decât numai spre mâncare.

[1] Panţu: Vocab., p. 11, şi com. de dl Art. Gorovei.
[2] Cf. Zanne: Proverbele românilor, vol. I, p. 289.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cu deosebire însă în ziua de Paşti, în multe părţi, mai ales din Moldova, au ele foarte mare căutare. Mai nici un copil nu-l vezi în ziua aceasta, care să n-aibă în mână o portocală cu care să se joace şi mai pe urmă, fireşte, ca s-o mânânce.[3]

În poezia poporană însă le întâlnim mai adeseori.

Aşa o formulă de eliminare dintr-un joc de copii din Ţara-românească, în care figurează portocala, sună precum urmează:

Ala,
Bala,
Portocala;
Cioc,
Boc,
Treci la loc;
O găină şi-un boboc
Şi c-o raţă făr' de cioc!

Altă formulă, tot din Ţara-românească:

Una
Alta
Portocala
Şi bobica
Măzărica;
Două mere
Două pere;
M-a trimis mama
C-un car de mere,
Cioc,
Boc
Treci la loc! [4]

Iară o doină din com. Gugeşti, jud. Fălciu, sună astfel:

Foaie verde lemn uscat,
Când eram holtei în sat
Aveam cal de-ncălecat
Şi trei ibovnice-n sat:
Cea din deal ca un păhar
Cu guriţa de zahar,
Cea din vale ca o floare
Cu guriţa de migdale,
Cu miros de portocale.
Dar Ileana de pe coastă
Şede şi ea ca o proastă,

[3] Com. de dl Tud. Pamfile.
[4] G. Dem. Teodorescu: Poezii pop., p. 194.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

I-am dat batista s-o coasă,
Nici n-o coasă, nici n-o lasă,
Nici n-o dă s-o iau acasă
S-o dau la alta s-o coasă
Tot cu fir şi cu mătasă.[5]

În fine, mai e de amintit şi aceea că de familia **portocalului** se mai ţine încă un pom, anume **chitrul**, lat. Citrus medica L.

Fructele acestui pom însă, numite **chitre** sing. **chitră**, din cari fac o samă de romînce dulceaţă, sunt cunoscute numai romîncelor de pe la satele cele mai mari.

[5] *Şezătoarea*, an. I, Fălticeni, p. 75.

BCU IAŞI / UNIVERSITY LIBRARY

375. Porumbrelul
(Prunus spinosa L.)

414

Porumbrelul.
(Prunus spinosa L.)

Porumbrelul sau Coţobrelul e un ciritel spinos, care creşte de regulă pe locurile cele necultivate, adică pe coline, pe coaste râpoase, pe lângă căi, prin rediuri şi pe sub poalele pădurilor, şi care face floare albă.

În Moldova se numeşte acest ciritel Porumbel 1) şi Porumbrel 2); în Ţara-românească: Mărăcine, Porombar, Porumbar, Porumbariu, Scorombar, Scorumbar şi Târn 3); în Transilvania: Amărăciune, 4) Mărăcină, 5) Mărăcine 6) Coţobrel, Porumbel şi Spin 7); în Ungaria: Porumbel şi Spin 8);

1). Dr. N. Leon: Ist. nat. med. p. 60; - Tocilescu: Materialuri folklor. vol. I. Partea II. p. 789.
2). Şezătoarea an. III. Fălticeni. p. 13.
3). Grecescu: Conspect. p. 195; - dr. Brândză: Prodrom. p. 68 şi 540; - Panţu: Vocab. p. 38.
4). V. B. Muntenescu: Doine din popor publ. în Şezătoarea an. VIII. p. 104.
5). Familia an. XX. p. 215 şi an. XXIV. p. 523.
6). Vezi poesiile pop. reproduse mai la vale.
7). Porcius: Flora p. 193; - Panţu: Vocab. p. 38.
8). Familia an. VIII. p. 461.

Porumbrelul sau coţobrelul e un ciritel spinos care creşte de regulă pe locurile cele necultivate, adică pe coline, pe coaste râpoase, pe lângă căi, prin rediuri şi pe sub poalele pădurilor, şi care face floare albă.

În Moldova se numeşte acest ciritel porumbel[1] şi porumbrel[2]; în Ţara-românească: mărăcine, porombar, porumbar, porumbariu, scorombar, scorumbar şi târn[3]; în Transilvania: amărăciune[4], mărăcină[5], mărăcine[6], coţobrel, porumbel şi spin[7]; în Ungaria: porumbel şi spin[8];

[1] Dr. N. Leon: Ist. nat. med., p. 60; Tocilescu: Materialuri folkloristice, vol. I, partea II, p. 789.
[2] *Şezătoarea*, an. III, Fălticeni, p. 13.
[3] Grecescu: Conspect, p. 195; dr. Brândză: Prodrom, p. 68 şi 540; Panţu: Vocab., p. 38.
[4] V. B. Muntenescu: *Doine din popor*, publ. în *Şezătoarea*, an. VIII, p. 104.
[5] *Familia*, an. XX, p. 215 şi an. XXIV, p. 523.
[6] Vezi poeziile pop. reproduse mai la vale.
[7] Porcius: Flora, p. 193; Panţu: Vocab., p. 38.
[8] *Familia*, an. VIII, p. 461.

iară în Banat: **porumbel şi mărăciune**[9].

O legendă din **Transilvania**, com. Spring, ne spune în privinţa originii acestui ciritel următoarele:

Zice c-a fost odată în vremile mai de demult un împărat. Şi împăratul acela a avut o fată atât de rea, de arţăgoasă şi de rânzoasă, că nimene nu cuteza să-i zică vreun cuvânt, căci, cum îndrăznea a-i zice cineva ceva, îndată îi şi sărea în faţă şi-l zgăria mai rău decât o pisică. Iar dacă venea vreun sărac şi cerea să-i deie ceva de pomană, ea îl batjocurea mai întâi cum îi venea la gură, iară după aceea îl amuţa cu câinii.

Văzând împăratul de la o vreme că nu e chip să-şi îmblânzească odorul de fată şi s-o facă a se purta mai bine cu oamenii, căci cum îi spunea ceva, îndată îşi aprindea paie în cap, n-a lăsat-o să petreacă mai mult slobodă, ci a închis-o într-o căsulie şi acolo îi ducea şi-i da de mâncare ca unei făcătoare de rele. Într-o zi însă, nu ştiu cum şi-n ce fel s-a întâmplat, destul atâta că împăratul i-a dat drumul să iasă din căsulia sa afară şi să se mai preumble.

Iată însă că tocmai atuncea, când a ieşit fata din căsulia sa şi se preumbla încolo şi-ncoace pe lângă curtea împărătească, trece din întâmplare pe lângă dânsa **Dumnezău** *şi cu* **Sân-Petru** *în chip de cerşitori şi, voind a-i cerca bunătatea inimii, cerură să le deie ceva de pomană, zicând că sunt oameni sărmani. Fata, cum a auzit că cerşesc, îndată a şi sărit în faţa cea sfântă şi curată a lui Dumnezău şi aşa de tare l-a zgăriat, că l-a făcut numai un sânge.*

Dumnezău, văzând-o cât e de rea, de arţăgoasă şi de rânzoasă, a blăstămat-o să se prefacă într-un mărăcine. Şi cum a zis, aşa s-a şi întâmplat. Fata de-mpărat pe loc s-a şi prefăcut într-un mărăcine ghimpos. Şi de-atunci a rămas în lume mărăcinele, care şi-n ziua de astăzi se-ntinde după oameni ca să-i zgărie, şi cum numai s-apropie cineva de dânsul, îl şi zgărie.[10]

Fiindcă **porumbrelul** e spinos, de aceea ciobanii nu se apropie bucuroşi cu oile de **porumbrişuri**, adică de locurile unde sunt mulţi **porumbrei**, ca să nu li se smulgă lâna şi să nu se împungă în spinii acestora, căci o gâcitoare din **Transilvania**, care însamnă **porumbrelul**, zice:

Ciută mare
Stă-n cărare
Şi aşteaptă carne moale.

Iară o variantă din **Ţara-românească** a acestei cimilituri sună aşa:

Ciută mare şede-n cale
Şi aşteaptă carne moale.[11]

Tot din cauza spinilor săi, nu umblă nici alţi oameni bucuroşi prin apropierea lui, căci un proverb din **Ţara-românească** zice: ***Cine s-atinge de mărăcini, nevătămat nu scapă.***[12] Din contră, unde îl află, îl taie şi-l pun pe streşinile gardurilor, ca făcătorii de rele, din cauza spinilor săi, să nu poată sări peste acestea.

Fructul sau poama **porumbrelului** se numeşte în Bucovina: **coţobrea** pl. **coţobrele**, **porumbrea** pl. **porumbrele** şi **porumbrică** pl. **porumbrici**; în Moldova: **porumbea** pl. **porumbele**

[9] En. Hodoş: **Poezii pop.**, p. 189.
[10] Dict. de Florea Marcu, şi com. de [...] Colbazi, stud. gimn. în Blaj.
[11] Art. Gorovei: **Cimiliturile românilor**, p. 222.
[12] Zanne: **Proverbele românilor**, vol. I, p. 209.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

şi porumbrea[13] pl. porumbrele; în Transilvania şi Ungaria: coroabă pl. coroabe, corobaţă pl. corobeţe, corubaţă pl. corubeţe şi porumbea pl. porumbele[14]; iară în Ţara-românească: porumbă[15] pl. porumbe, porumbea[16], porumbă-neagră, poroambă pl. poroambe, scorumbă pl. scorumbe şi scoroambă pl. scoroambe.[17]

Cum că unele dintre numirile porumbrelului şi ale fructului său, câte s-au înşirat aice, sunt foarte răspândite şi uzitate, ne putem convinge, pe lângă vorba de toate zilele, încă şi dintr-o mulţime de poezii, precum şi din câteva proverbe poporale.

Aşa o doină din Transilvania, din care provine atât numele fructelor, cât şi ale ciritelului despre care ni-i vorba, sună precum urmează:

Porumbel cu porumbele — *Să rămână numai spinu,*
Negrişoare, mititele, — *Să mă iubesc cu vecinu,*
Cadă-ţi porumbelele, — *Vecinu de-a treia casă,*
Uste-ţi-se frunzele — *Dară măicuţa mă lasă?*[18]

Altă doină, tot din Transilvania, ţinutul Săliştii, care ni-arată cum petrece un fecior pintre străini, sună aşa:

Săraca străinătate — *Tot în străini am trăit.*
Mult avui de tine parte, — *Şi mă aflu-ntre străini*
Că de mic am pribegit, — *Ca-ntre nişte mărăcini!*[19]

A treia doină, asemenea din Transilvania, în care se plânge o fată sau nevastă cum e pintre străini, sună astfel:

Rău e, vai, între străini,
Ca desculţă-n mărăcini.
Rău e, vai, între guri rele,
Ca desculţă-n pietricele.[20]

A patra doină, aşişderea din Transilvania, sună precum urmează:

Frunză verde foaie lată, — *Înflorită, rourată;*
Dragostea dintâia dată — *Dragostea de-a doua oară*
Ca garofa lângă baltă, — *Mărăcină din ogoară.*[21]

În fine, a cincea doină, din Satmare în Ungaria, cântată de-o nevastă care a fost silită de maica sa ca să se mărite după un fecior străin, sună aşa:

Cungiurată-s de străini
Ca spinul de rădăcini,

[13] *Şezătoarea*, an. III, Fălticeni, p. 13; Tocilescu: Materialuri folkloristice, vol. I, partea II, p. 801.
[14] Vezi poeziile pop. ce se reproduc mai la vale şi M. Pompiliu: *Graiul românesc din Biharia*, publ. în *Convorbiri literare*, an. XX, p. 1008: *Corobeţe = porumbele, se zice însă şi porumbrele.*
[15] Zanne: Proverbele românilor, vol. II, p. 643 şi 902: *Porumbă, prunelle (fruit de prunenellier).*
[16] *Idem de eadem*, vol. I, p. 266.
[17] Grecescu: Conspect, p. 195; Panţu: Vocab., p. 38.
[18] Iarnik-Bârsan, *op. cit.*, p. 59; vezi şi p. 172.
[19] Com. de dl B. B. Iosof.
[20] Tomul liric, p. 35.
[21] Laura Veturia Mureşan: *Doine din Ardeal*, publ. în *Familia*, an. XX, p. 215.

Cungiurată-s de guri rele
Ca spinul de porumbele.[22]

Ce se atinge de proverbe, înşirăm aice următoarele:

Râde dracul de porumbrele,
Nu vede singur că e ca ele[23],

adică: râzi de altul şi nu vezi că şi tu eşti aşa!

Porumbeii fac strugurei
Dar sar ochii de ei[24],

adică: roadele muncii sau ale învăţăturii nu se asamănă la toţi.[25]

Fă bine
Şi-l aruncă-n mărăcine,

adică: dacă voieşti a fi scutit de nerecunoştinţa cuiva, binele ce ai fi dispus a i-l face aruncă-l mai bine-n mărăcini.

Mărăcinele, şi rodul lui ca el,

adică: din rău, rău, şi din prost, prost.[26]

Porumbrelele sunt mici, cam de mărimea unei alune, rotunde, de coloare vineţie şi, chiar după ce s-au copt, aşa de acre că, după cum spune poporul, *ţi se face gura pungă când le mânânci.*[27]

De-aicea apoi şi următoarea doină din Transilvania, comitatul Turda-Arieş:

Mândrele, care-s măreţe,
Nu se ţin cu corobeţe[28]
Făr' se ţin cu buze moi
Şi cu pere din altoi ...[29]

Alta, tot din Transilvania:

Fetele, cari îs măreţe,
Nu se ţin cu corobeţe,
Ci se ţin cu miez de mac
Şi cu buze de diac.
Fetele, cari îs frumoase,
Nu se ţin cu prune-grase
Ci cu prune-culcuduţe
Şi cu vin din donicuţe.[30]

A treia, asemenea din Transilvania:

Fetele, care-s măreţe,
Nu se ţin cu corubeţe,
Făr' cu turte şi cu mac
Şi cu gură de diac.[31]

Porumbrelul, sau mai bine zis lemnul său, e bun, după cum spun românce le din Bucovina şi cele din Moldova, pentru cei ce zac de ursită şi pentru durere de dinţi, iară fructele sale, adică porumbrelele, sunt bune de tusă şi de pântecare sau pântecărie, mai ales la copii.

---

[22] *Familia*, an. VIII, p. 461.
[23] În Bucovina şi Moldova, com. de dl Art. Gorovei.
[24] Hinţescu: Proverbe, p. 151.
[25] Zanne: Proverbele românilor, vol. I, p. 266.
[26] *Idem de eadem*, p. 209.
[27] În Bucovina şi Moldova, vezi *Şezătoarea*, an. III, Fălticeni, p. 13: *Porumbrelul face porumbrele, nişte roade negre ca alunile de mari şi care, când le mânânci, îţi fac gura pungă, fiind astrigente.*
[28] În comitatul Turda-Arieş, sub corobeţe se-nţeleg şi mere sau prune uscate.
[29] Culegere de doine, p. 270.
[30] Iarnik-Bârsan, *op. cit.*, p. 432.
[31] Al. Fodor: *Doine de pe Mureş*, publ. în *Familia*, an. XXV, p. 379.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Femeile, cari voiesc să vindece pe cei ce **zac de ursită**, ard lemn de **porumbrel**, stâng cărbunii şi cu apă de aceasta spală apoi pe cel bolnav, iară apa câtă mai rămâne o aruncă pe o **proptea**.[32] Pentru **durere de dinţi** se fierb: coajă de rădăcină de **porumbel** şi coajă de rădăcină de **stejar** şi se ţine călduţă în gură.[33]

În contra **tusei** se fierb **porumbrele** orişicând, în orişice zi şi zama ce iesă dintr-însele se bea.[34] În contra **pântecăriei** sau **pântecarei** la băieţi, se fierb **porumbrele** şi zama lor, amestecându-se cu puţin zahar, se dă celor ce pătimesc de pântecare, de băut. Dacă băieţii bolnavi pricep a mânca, atunci li se dă şi **porumbrele** fierte de mâncat.[35]

Dar nu numai copiilor, ci chiar şi oamenilor celor bătrâni, cari au **pântecărie**, încă li se dă **porumbrele** fierte de mâncat şi zama acestora de băut.[36]

Porumbele crude şi fierte dau o zamă bună pentru deschiderea poftei de mâncare. Uscate şi puse-n bostan fiert şi frământat în apă, dau aceea ce se numeşte **gorgoliciu**, care-i foarte bun şi care se face mai cu samă iarna.[37]

Românii din cele mai multe părţi ale **Moldovei** şi **Transilvaniei** culeg **porumbrelele**, după ce se coc, le uscă în cuptor şi iarna, fierbându-le, le mânâncă, constituind o mâncare gustoasă pentru dânşii, sau înăcresc **zămurile** cu ele, ori le bagă în oţăt ca să-l înăcrească.[38]

Numirile **porumbrelului**, şi cu deosebire numirea **mărăcină** sau **mărăcine**, care de altmintrelea înseamnă şi alte plante ghimpoase, nu numai **porumbrelul**, provine foarte adeseori în fruntea poeziilor poporale, însă niciodată ca un semn bun, îmbucurător, ci totdeauna ca un simbol de neplăcere, despărţire, înstrăinare, întristare, nefericire şi chiar nenorocire.

Din mulţimea poeziilor poporale, cari ni-o dovedesc aceasta, reproducem aice numai vreo câteva, spicuite de prin toate ţările locuite de români.

Iată una din **Transilvania**:

Frunză verde-amărăciune,
Urâtul unde se pune
Cuprinde-un dărab de lume;
Urâtul unde se lasă
Cuprinde-un dărab de casă,
Cuprinde-o inimă arsă.[39]

Alta, tot din **Transilvania**:

Frunză verde mărăcină,
Am drăguţ ca şi-o lumină,
Umblă două să mi-l ieie
Dumnezău să nu li-l deie;
Umblă două să-l sărute
Dumnezău să nu le-ajute![40]

---

[32] Dat. rom. din Calafindeşti, dict. de M. Molociu.
[33] Dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 60.
[34] Dat. rom. din Siret, dict. de I. Lipaş.
[35] Dat. rom. din Frătăuţul-vechi, dict. de Alexandra Ivănuţă şi Zamf. Ignătoaei.
[36] Dat. rom. din Frătăuţul-vechi, dict. de Zamf. Ignătoaei; dr. N. Leon: *Botanica med.*, publ. în *Arhiva*, an. X, p. 73: *Porumbele mold., scorumbe munt., Prunus spinosa; fructele pisate cu sâmburi cu tot se fierb şi zama se dă pentru treapăd.*; Idem: **Ist. nat. med.**, p. 60; *Şezătoarea*, an. III, p. 13: *Multora le trece pântecăria, dacă beu zamă de porumbrele ce le strâng toamna, când sunt coapte.*
[37] Dat. rom. din Moldova, jud. Tecuci, com. Ţepu, com. de dl Tud. Pamfile.
[38] Com. de dl Art. Gorovei.
[39] V. B. Muntenescu: *Doine din popor*, publ. în *Şezătoarea*, an. VIII, p. 104.
[40] A. C. Domşa: *Doine de pe Mureş*, publ. în *Familia*, an. XXIV, p. 523.

A treia, ostăşească, asemenea din **Transilvania:**

Foaie verde mărăcine,
Cum nu-i dorul mare câne,
Că de la Oşorhei vine
Şi mă-ntreabă de curele:
Poţi-le purta de grele?
- De curele
Cât de grele,
Tot m-oi lupta cu ele,
Dar mi-i jele, Doamne, jele
De doruţu mândrei mele! [41]

A patra, de peste Olt:

Frunză verde mărăcine,
N-a lăsat Dumnezău bine.
Frumosul fuge de mine
Şi urâtul calea-mi ţine.

A cincea, tot de peste Olt:

Frunză verde mărăcine,
S-a dus neica, nu mai vine,
Tuturor le pare bine,
Numai mie-mi pare rău,
C-a fost puişorul meu! [42]

A şasea, din **Ţara-românească:**

Frunzuliţă mărăcine,
Şi-am auzit, mândro, bine
Precum că te laşi de mine.
Vorba, să-ţi fie de bine,
Nu mai ai nemic cu mine,
Nici eu, mândruţo, cu tine!

A şeptea, tot din **Ţara-românească:**

Frunzuliţă mărăcine,
Şi-am auzit şi ştiu bine,
Că te-nsori, mă laşi pe mine.
'nsoară-te, cu Dumnezău,
Că mie nu-mi pare rău;
Nici aşa bine nu-mi pare,
Numai inima mă doare.[43]

În fine, a opta, din **Banat:**

Frunză verde mărăcine,
Fie-te focul de june,
Ai rămas neînsurat
Ca gardul nestreşinat!
Frunză verde foaie lată,
Fie-te focul de fată
Rămăseşi nemăritată
Ca salca netuşinată!
- Cine te cată pe tine,
Că eşti bătrân ca şi mine?...
- Ba pe tine toţi te cată,
Că te ştiu, că eşti barbată! [44]

În fine, e de-nsemnat şi aceea că atunci când înfloresc **porumbreii** primăvara, atunci, după spusa românilor din **Moldova**, e timpul cel mai bun de sămănat **păpuşoii.**[45]

*

Se fierbe vin alb. Când clocoteşte, se pune înuntru o bucăţică de rădăcină de **porumbrel** şi se lasă puţin înuntru până ce se răceşte vinul, ca să-l poţi ţinea în gură. Ţii apoi vinul acesta în gură, şi apoi **durerea de măsele** îţi trece.[46]

---

[41] Iarnik-Bârsan, *op. cit.*, p. 304.
[42] V. Alecsandri: *Cântece de peste Olt*, publ. în *Convorbiri lit.*, an. X, p. 210 şi 211.
[43] Gh. Popescu-Ghica: *Culegeri de poezii populare*, publ. în *Gazeta săteanului*, an. X, R. Sărat, 1893, p. 405.
[44] En. Hodoş: **Poezii pop.**, p. 189.
[45] *Şezătoarea*, an. III, p. 13.
[46] Dat. rom. din Bucovina.

BUNIVIC CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

*

Porumbelul = porumbrel

Fie-ţi ţie, mamă, raiul,
Precum mi-a fost mie traiul;
Cungiurată-s de străini,
Ca spinul de rădăcini;
Cungiurată-s de guri rele
Ca spinii de porumbele.[47]

*

Cu zama de rădăcină fiartă de la **porumbrel** se spală tragănul la boi. Porumbrelele fierte se beu pentru pântecărie.[48]

*

Porumbarul[49], **porumbrelul**[50], **porumbica** (fruct)[51].

[47] Laura Veturia Mureşan: *Doine din Ardeal*, publ. în *Familia*, an. XX, Oradea-mare, 1884, p. 191.
[48] Dict. de S. Sa păr. Nicolae Filip, iconom în Dumbrăveni.
[49] Bălăşel, nr. 120 şi 189.
[50] *Şezătoarea*, III, p. 13, VIII, p. 151, IX, p. 29; *Buletinul*, p. 249.
[51] *Familia*, XXVIII, p. 330.

UNIVERSITY LIBRARY

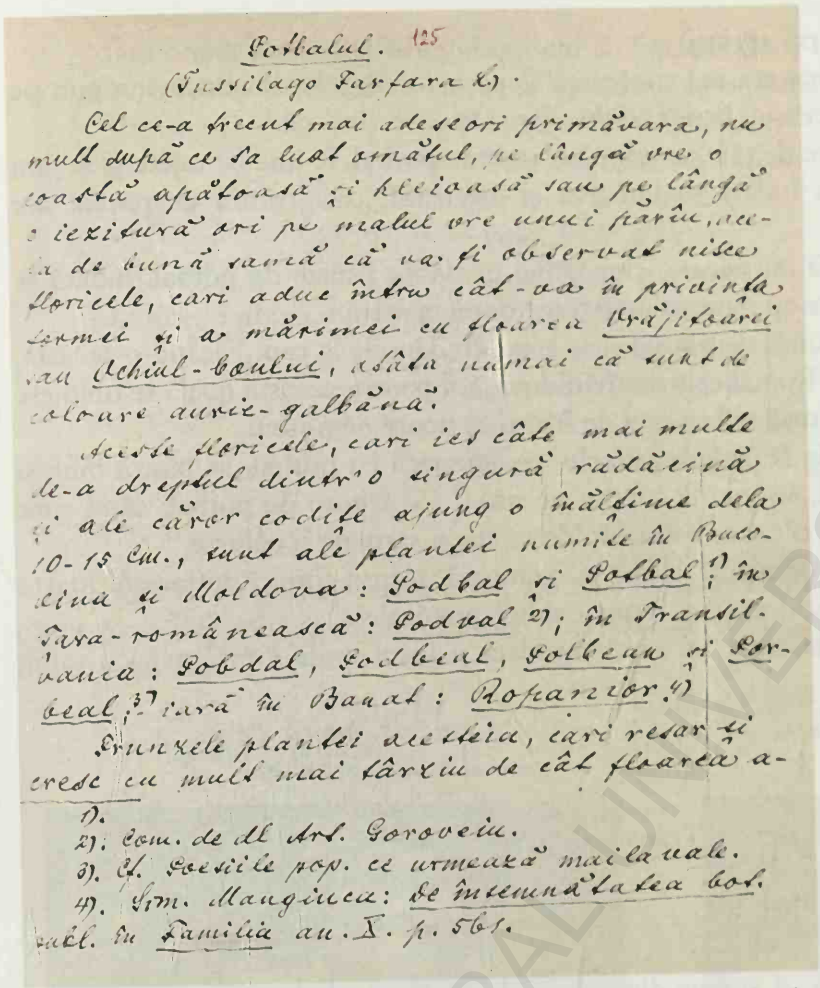

Potbalul. 125
(Tussilago Farfara L.).

Cel ce-a trecut mai adeseori primăvara, nu mult după ce sa luat omătul, pe lângă vre o coastă apătoasă şi hleioasă sau pe lângă o iezitură ori pe malul vreunui părâu, acela de bună samă că va fi observat nişte floricele, cari aduc întrucâtva în privinţa formei şi a mărimii cu floarea vrăjitoarei sau ochiul-boului, atâta numai că sunt de coloare aurie-galbănă.

Aceste floricele, cari ies câte mai multe de-a dreptul dintr'o singură rădăcină şi ale căror codiţe ajung o înălţime dela 10-15 cm., sunt ale plantei numite în Bucovina şi Moldova: Podbal şi Potbal 1); în Ţara-românească: Podval 2); în Transilvania: Pobdal, Podbeal, Polbean şi Porbeal 3); iară în Banat: Ropanior. 4)

Frunzele plantei acesteia, cari resar şi cresc cu mult mai târziu de cât floarea a-

1).
2). Com. de dl Art. Gorovei.
3). Cf. poeziile pop. ce urmează mai la vale.
4). Sim. Mangiuca: De însemnătatea bot. publ. în Familia an. X. p. 561.

376. Potbalul
(Tussilago Farfara L.)

Cel ce-a trecut mai adeseori primăvara, nu mult după ce s-a luat omătul, pe lângă vreo coastă apătoasă şi hleioasă sau pe lângă o iezitură ori pe malul vreunui părâu, acela de bună samă că va fi observat nişte floricele, cari aduc întrucâtva în privinţa formei şi a mărimii cu floarea vrăjitoarei sau ochiul-boului, atâta numai că sunt de coloare aurie-galbănă.

Aceste floricele, cari ies câte mai multe de-a dreptul dintr-o singură rădăcină şi ale căror codiţe ajung o înălţime de la 10-15 cm, sunt ale plantei numite în Bucovina şi Moldova: podbal şi potbal[1]; în Ţara-românească: podval[2]; în Transilvania: pobdal, podbeal, polbean şi porbeal[3]; iară în Banat: ropanior[4].

Frunzele plantei acesteia, cari răsar şi cresc cu mult mai târziu decât floarea, asemenea de-a dreptul din rădăcină, şi cari sunt pe partea dedesupt provăzute c-un fel de pufuşor cenuşiu, iar pe partea deasupra de coloare verde, sunt bune, după cum spun romăncele ştiutoare din Bucovina, precum şi cele din Moldova, de beşica cea rea, de durerea ţâţelor la femei, de orbalţ,

[1] [...].
[2] Com. de dl Art. Gorovei.
[3] Cf. poeziile pop. ce urmează mai la vale.
[4] Sim. Mangiuca: *De însemnătatea bot.*, publ. în *Familia*, an. X, p. 561.

de **umflătură**, de **tusă** şi pentru **caii cei aprinşi**.

Aşa, când a avut cineva **beşica cea rea** şi aceasta a spart, românce le din **Bucovina** pun pe dânsa frunză de **potbal**. Făcând-o aceasta, beşica se sbiceşte şi apoi se vindecă.[5]

Când unele neveste au **durere de ţâţe**, iau două frunze de **potbal**, le ung cu miere şi le pun pe ţâţe. Făcând-o aceasta, durerea îndată se întoarce şi încetează, căci frunza de potbal are puterea de-a alina durerea.[6]

Când cineva are o **umflătură** oareşicare, cum pune pe dânsa frunze de **potbal**, îndată se dezumflă, căci frunzele acestei plante au puterea de-a trage durerea afară.[7]

Când cineva are **orbalţ**, ia frunze de **potbal** şi se leagă cu dânsele la cap. Făcând-o aceasta, **orbalţul** se dezumflă şi se întoarce.[8] Românce le din **Moldova**, tot pentru această boală se oblojesc cu frunze opărite de potbal. Pentru **tusă** se bea ceai de frunze şi floare de **potbal**.[9]

Când un cal este aprins, se ia frunză de **curechi**, se amestecă cu **potbal**, se pisază bine şi apoi, scurgându-se zama dintr-însul, se toarnă calului pe nas.[10] Cu **frunze de potbal**, când sunt tinere, atât românce le din Bucovina, cât şi cele din Moldova, fac şi **sarmale** şi **găluşte**.[11]

Potbalul, deşi nu e cine ştie ce plantă aleasă şi frumoasă, totuşi, fiindcă înfloreşte foarte timpuriu primăvara, figurează foarte adeseori şi-n unele doine poporale.

Aşa o doină din **Transilvania**, care ne arată totodată şi locul unde creşte mai cu samă **potbalul**, sună precum urmează:

Nu mă da, maică, la deal,
Că se face grâul rar
Şi iarba numai podbeal,
Ci mă dă, maică, pe şes,
Că se face grâul des
Şi iarba numai ovăs.[12]

Iară o variantă a acestei doine, tot din **Transilvania**, sună astfel:

Nu mă da, mamă, la deal,
Că se face grâul rar
Şi iarba fără pobdal
Da mă dă, mamă, la şes,
Că se face grâul des
Şi iarba tot cu ovăs![13]

O altă doină din **Transilvania**, şi anume din Solnocul interior, în fruntea căreia figurează **potbalul** ca un semn de despărţire, sună aşa:

Frunză verde de porbeal,
Rămâi sănătos Ardeal;
Frunză verde de săcară,
Rămas bun duioasă ţară,
Io acum te las de tot,
Dorul tău în sân îl port.
Inimuţa mea cea dreaptă
N-ar voi să se despartă;
Plânsul meu pe faţă-n jos
Spune că nu merg voios![14]

[5] Dat. rom. din Calafindeşti, dict. de M. Molociu.
[6] Dat. rom. din Poieni, dict. de Safta Roşca.
[7] Dat. rom. din Cacica, dict. de Măriuca Hopulele.
[8] Dat. rom. din Siret, dict. de Ioana Lipaş.
[9] Dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 59.
[10] Lupaşcu: **Medicina babelor**, p. 108.
[11] Com. de dl Art. Gorovei; cf. şi dr. N. Leon: **Ist. nat. med.**, p. 59.
[12] Iarnik-Bârsan, *op. cit.*, p. 273.
[13] Ioan Poruţ: ***Doine şi hore pop. din Ardeal***, publ. în ***Familia***, an. XIX, p. 20.
[14] Petru Mureşan: ***Doine şi hore pop.***, publ. în ***Familia***, an. IX, p. 425.

Iară o altă doină din Munţii apuseni ai Transilvaniei, în care o fată se plânge că iubitul ei s-a dus la Ardeal şi n-are cal cu care să se întoarcă înapoi, sună astfel:

Frunză verde de podbeal,
Mi s-a dus badea-n Ardeal
Şi-ar veni şi n-are cal.
- Vino, bade şi pe jos,
Că eşti tânăr şi frumos![15]

În fine, o doină din comitatul Făgăraşului zice:

Frunză verde de polbean,
Am o mândruliţă-n deal,
Ochii-i joacă, gura-i râde,
Când o văz, inima-mi plânge![16]

*

Frunza de potbal, numai până atunci e bună de făcut găluşte cu dânsa, până când încep a cânta broaştele sau cel mult până ce tună întâiaşi dată. După ce tună, nu e mai mult bună, devenind aţoasă.[17]

*

Podbealul[18], **potbalul**[19].

[15] I. Pop Reteganul: Trandafiri şi viorele, p. 151.
[16] Gr. G. Tocilescu: Materialuri, vol. I, partea II, p. 1007.
[17] Cred. rom. din Bucovina.
[18] *Şezătoarea*, IX, p. 125.
[19] Bartolomeu, p. 48.

BCU IAŞI UNIVERSITY LIBRARY

377. Potroaca
(Erythraea Centaurium Pers.)

Potroaca. 337
(Erythraea Centaurium Pers.)

Una dintre plantele, care e mai tot atât de amară ca şi Fierea-pământului, e Potroaca, numită în Bucovina şi Potrocuţă; 1) în Moldova: Potroacă; 2) în Transilvania: Floare-de-friguri şi Ţântaură; 3) iară în alte părţi locuite de Români: Centaură, Centaură-mărunţă, Centaură-râioasă, Cintaulă, Cintaură, Cintoare, Fierea-pământului, Frigor, Frigore, Frigurică şi Ţintaulă. 4)

Potroaca creşce pe fânaţe şi prin poienile cele umede şi ajunge la o înălţime de 30-45 Cm. Ea înfloreşce începând din luna lui Iuniu şi până la finea lui Augustu şi are floare roşietică.

1. Dat. Rom. din Cireş, com. de Ilie Dugan, stud. gimn.; — Pantu: Vocab. p. 16.
2). Dr Brândză: Limba bot. publ. în Columna lui Traian cit. p. 231; — Pantu: Vocab. p. 16.
3). Pantu: Vocab. p. 16.
4). Dr Brândză: Prodrom p. 160; — G. Crăinicean: Nomenclatura publ. în Convorbiri lit. p. 511 şi 513; — Grecescu: Conspect. p. 401; — Pantu: Vocab. p. 16.

Una dintre plantele, care e mai tot atât de amară ca şi fierea-pământului, e potroaca, numită în Bucovina şi potrocuţă[1]; în Moldova: potroacă[2]; în Transilvania: floare-de-friguri şi ţântaură[3]; iară în alte părţi locuite de români: centaură, centaură-mărunţă, centaură-râioasă, cintaulă, cintaură, cintoare, fierea-pământului, frigor, frigore, frigurică şi ţintaulă[4].

Potroaca creşte pe fânaţe şi prin poienile cele umede şi ajunge la o înălţime de 30-45 cm. Ea înfloreşte începând din luna lui iunie şi până la finea lui august şi are floare roşietică.

Românii întrebuinţează planta aceasta spre mai multe scopuri, şi anume: pentru durere de inimă, durere de pântece, durere de piept, vătămătură, cârcei de stomac, friguri şi pentru ca să capete gust la mâncare. Pentru durere de inimă se pune în holercă şi se bea câte un păhărel demineaţa pe inima goală. Celui ce face aceasta nu numai că durerea de inimă îi încetează, ci i se

[1] Dat. rom. din Cireş, com. de Ilie Dugan, stud. gimn.; Panţu: Vocab., p. 16.
[2] Dr. Brândză: *Limba bot.*, publ. în *Columna lui Traian*, *cit.* p. 231; Panţu: Vocab., p. 16.
[3] Panţu: Vocab., p. 16.
[4] Dr. Brândză: Prodrom, p. 160; G. Crăinicean: *Nomenclatura*, publ. în *Convorbiri lit.*, p. 511 şi 513; Grecescu: Conspect, p. 401; Panţu: Vocab., p. 16.

deschide totodată şi gustul la mâncare.[5]

Pentru cei ce au **durere de pântece** şi din cauza aceasta nu pot mânca, se pune în holercă şi se dă de băut, sau se fierbe mocnit într-o ulcică cu apă şi apă de aceasta se dă apoi bolnavului de băut.[6] Pentru cei ce au **durere de piept** ori **vătămătură** sau altă **durere înuntru**, se pune în holercă şi holercă de-aceasta o beu. Iar dacă unii nu o pot bea cu holercă, atunci se fierbe la un loc cu apă ne-ncepută şi, după ce se fierbe şi se scurge, se pune într-însa **miere** şi aşa se dă apoi celui bolnav de băut. Şi bolnavului care o bea astfel îndată-i trece durerea ce-o are şi i se face bine.[7]

Pentru **cârcei de stomac**, se face herbată.[8]

Pentru **friguri**, se fierbe în apă ne-ncepută şi zama ce iesă dintr-însa, lăsându-se să se răcorească, se dă celui bolnav de băut, nemijlocit înainte de ce prind frigurile a-l scutura.[9]

În fine, pentru cei ce n-au gust la mâncare, se sfarmă până ce se face ca muşdeiul, se pune în holercă şi holercă de aceasta apoi, care capătă o coloare roşietică şi un gust foarte bun, se bea câte un păhărel de trei ori pe zi, şi anume: demineaţa, la amiaz şi sara.

Cine bea holercă sau rachiu de-acesta îndată capătă gust la mâncare.[10]

*

Buruiana-frigurilor e o plantă ce creşte pe prundişul văilor, e cam de 20-30 de cm înaltă, cu frunzele lungureţe şi înguste, iar floarea roşie deschisă.

Cel ce voieşte să scape de friguri, o adună şi o bagă în o sticlă cu vinars şi o lasă aşa cam două oare, până ce se colorează puţin, şi apoi îl bea.[11]

Potroaca e cea întâi plantă pentru stomac.[12]

Cintoarea[13], **ţintoria**[14].

---

[5] Dat. rom. din Putna, dict. de Domnica Schipor; a celor din Frătăuţul-vechi, dict. de Zamfira Ignătoaei: *Potroaca e bună de durere de inimă, precum şi de alte răutăţi înuntru; se pune în holercă şi i se bea zama.*

[6] Dat. rom. din Crasna, dict. de Zamfira Tuniac.

[7] Dat. rom. din Calafindeşti, dict. de M. Molociu.

[8] Dat. rom. din Cireş, com. de Ilie Dugan: *Potrocuţa e o buruiană de vară şi de toamnă, care creşte pe priloage. Ea are frunze mărunţele, floricică roşietică şi foarte amară. Ea se-ntrebuinţează în herbată pentru cârceii de stomac.*

[9] Dat. rom. din Botuşana, com. de Ştef. Boca, stud. gimn.; dr. Crăinicean: *De ale higienei poporale*, publ. în *Familia*, an. XXIX, p. 247: *Trei dramuri revent, 5 dramuri ţintaulă, una oca vin alb, plămădite la soare, bea demineaţa câte o ceşcuţă, vindecă frigurile.*; M. Lupescu: *Medicina populară*, publ. în *Şezătoarea*, an. I, Fălticeni, p. 81: *Mijloacele de a scăpa de friguri sunt foarte variate: unii scapă scăldându-se în apă rece, când îi apucă fiorile; unii bând vin mult cu pelin; altora li se dă albuş de ou zbătut în rachiu, după care să îmble mult; altora li se dă să beie zamă de potroacă. Zama de potroacă se capătă fierbând cu apă potroacă ce creşte prin unele fânaţe şi care are o floricică roşietică. Se bea câte un păhar înainte de mâncare; zama de potroacă e foarte amară.*

[10] Dat. rom. din cele mai multe părţi ale Bucovinei, îndeosebi însă a celor din Poieni, distr. Siretului, dict. de Safta Roşca; a celor din Pârteştii-de-sus, dict. de Domnica Iuga; a celor din Botuşana, com. de Ştef. Boca; şi a celor din Moldova, jud. Suceava, com. de dl Art. Gorovei: *Potroaca se pune şi în rachiu şi-i dă a coloare roşietică. Acest rachiu, băut demineaţa, face gust de mâncare.*

[11] Com. de Maria Raţiu, din Teiuş.

[12] Com. de dna El. Nic. Voronca.

[13] Uzitat în Ciudei, com. de M. Popescu.

[14] Sala, coala I, p. 1; IV, p. 1.

378. Pristolnicul
(Abutilon
Avicennae Gaertn.)

570

Pristolnicul
(Abutilon Avicennae Gaertn.)

Prin vii și păduri precum și prin alte locuri, lucrate și nelucrate, crește un fel de plantă, ca la 1½ M. de înaltă, care înflorește în luna lui Iulie și August și a cărei floare e galbănă, frunzele în formă de inimă și păroase, iar fructele în forma unei cruciță.

Această plantă se numește Crucea-pânei, Floarea-crucei și Pristolnic, lat. Abutilon Avicennae Gaertn. sau Sida Abutilon L.

Cu fructele acestei plante îndătinează românele din Țara-românească a însemna prescurile.[1]

Tot în Țara-românească există despre planta aceasta și-o cimilitură, care ne-arată pe unde crește și spre ce scop se întrebuințează.

Iată și cimilitura respectivă:

Mă dusei în pădure
Și tăiai un retevei

1) Pantu: Plantele p. 227.

Prin vii şi păduri, precum şi prin alte locuri, lucrate şi nelucrate, creşte un fel de plantă, ca la 1½ m de înaltă, care înfloreşte în luna lui iulie şi august şi a cărei floare e galbănă, frunzele în formă de inimă şi păroase, iar fructele în forma unei cruciţe.

Această plantă se numeşte **crucea-pânei, floarea-crucei** şi **pristolnic**, lat. Abutilon Avicennae Gaertn. sau Sida Abutilon L.

Cu fructele acestei plante îndătinează românce le din Ţara-românească a însemna prescurile.[1]

Tot în Ţara-românească există despre planta aceasta şi-o cimilitură, care ne-arată pe unde creşte şi spre ce scop se întrebuinţează.

Iată şi cimilitura respectivă:

Mă dusei în pădure
Şi tăiai un retevei

[1] Panţu: Plantele, p. 227.

BCU Cluj / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Nici de-o palmă,
Nici de-un pumn
Şi făcui un lucru bun.[2]

În Munţii apuseni ai Transilvaniei planta aceasta, care probabil că se-ntrebuinţează spre acelaşi scop ca şi-n Ţara-românească, precum şi spre vindecarea durerii şi a asurzitului de urechi, se numeşte prescurea, art. prescureaua.[3]

[2] Tocilescu: Materialuri folkloristice, vol. I, p. II, p. 1218.
[3] Com. de Aureliu Gligor, stud. gimn. în Blaj.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

379. Prunul
(Prunus Juliana L.)

464

Prunul.
(Prunus Juliana L.)

Prunul, despre care mi-am propus să vorbesc în şirele ce urmează, este o varietate cultivată de Curcudus, lat. Prunus insititia L.

El se deosebeşte de Curcudus nu numai prin aceea că creşte cu mult mai înalt şi are frunze ce-va mai deschise, ci şi prin frunzele sale, cari sunt asemenea cu mult mai mari şi totodată şi mai dulci.

Carnea fructelor sale însă, cari au formă rotundă, ca şi curcudusele, nu se desface nici când de sîmbure, ci se ţine de acesta ca şi cea a curcudu̯selor. O dovadă şi aceasta că el nu se trage dela un alt pom, ci numai dela Curcudus.

Prunul însă nu e numai de un fel, ci de mai multe feliuri, şi anume:

Prun-galbăn, ale cărui fructe, numite prune-galbene, prune-grase mici, poame-cioreşti, sunt mici, cam de mărimea unui ou de porumb, de coloare galbănă şi se coc cam prin Septemvrie. 1)

1). Porcius: Flora p. 194; - Com. de dl En. Hodoş: „Prunele galbine sunt ce-va mai mici de cât prunele bistriţe, cam ca şi cele albe. Carnea nu se desface de sîmbure."

Prunul, despre care mi-am propus să vorbesc în şirele ce urmează, este o varietate cultivată de **curcuduş**, lat. Prunus insititia L.

El se deosebeşte de **curcuduş** nu numai prin aceea că creşte cu mult mai înalt şi are frunze ceva mai deschise, ci şi prin frunzele sale, cari sunt asemenea cu mult mai mari şi totodată şi mai dulci. Carnea fructelor sale însă, cari au formă rotundă ca şi **curcuduşele**, nu se desface nicicând de sâmbure, ci se ţine de acesta ca şi cea a **curcuduşelor**. O dovadă şi aceasta că el nu se trage de la un alt pom, ci numai de la **curcuduş**.

Prunul însă nu e numai de un fel, ci de mai multe feliuri, şi anume:

Prun-galbăn, ale cărui fructe, numite **prune-galbene, prune-grase-mici, poame-cioreşti**, sunt mici, cam de mărimea unui ou de porumb, de coloare galbănă şi se coc cam prin septemvrie.[1]

Avramul, ale cărui fructe, numite **avrame** sing. **avramă**, sunt rotunde şi de mărimea unui măr-

[1] Porcius: Flora, p. 194; com. de dl En. Hodoş: *Prunele-galbine sunt ceva mai mici decât prunele-bistriţe, cam ca şi cele albe. Carnea nu se desface de sâmbure.*

BCU Cluj / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

viesc, iar ce se atinge de coloare, unele sunt roşii şi rămân aşa până ce se trec, iar altele sunt albe.[2]

Bardacul, ale cărui fructe se numesc **bardace** sing. **bardacă**.

Gâldanul sau **goldanul**, ale cărui fructe, numite **gâldane** sing. **gâldană**, **prune-gâldane** şi **goldane** sing. **goldană**, sunt mari şi dulci.[3]

Prunul-ursesc, ale cărui fructe, numite **prune-urseşti**, sunt mari, rotunde şi de coloare albăstrie sau vânătă. Şi

Prunul, prun-mare, prun-popesc, ale cărui fructe, numite **prune, prune-mari, prune-grase, prune-dulci** şi **prune-popeşti**, sunt mari, rotunde, roşietice şi dulci.[4]

Fructele tuturor prunilor acestora sunt bune de mâncare şi se şi mânâncă.

Fructele **prunului** din urmă însă nu numai că sunt bune de mâncat, ci se face dintr-însele, când sunt coapte, ca şi din perje, încă şi un fel de mâncare, numită **chisăliţă**, care se mânâncă cu mămăligă, şi anume în zile de post sau de sec, numai de oamenii cei mai sărmani şi mai nevoieşi, şi numai rar când şi de cei mai avuţi.

Şi cum că aceasta întru adevăr este aşa, se poate cunoaşte şi din următoarea chiuitură sau strigătură din **Transilvania**:

La cratinţa rară, rară,
N-am mai fost de-alaltă sară.
La cratinţa ruptă-n c...,
N-am mai fost de la Crăciun.
La cratinţa-n patru iţe
Am mâncat ieri chisăliţă.[5]

Tot din prune de-acestea, când sunt foarte bine coapte, se face şi **povidlă** sau **povirlă**, care e cu mult mai dulce şi mai gustoasă decât cea de perje şi care se mânâncă apoi în decursul întregului an, atât cu pâne sau mălai, cât şi rărită cu mămăligă.

În fine, tot din prune de-acestea se face şi un fel de ţuică şi rachiu, numit **rachiu de prune**, ceea ce se vede şi din următoriul cântec poporal din **Transilvania**:

Du-mă, Doamne, şi mă pune,
Unde e rachiu de prune.
Du-mă, Doamne, şi mă lasă
Unde este vin pe masă.[6]

Cu **untul de sub pruni**, adică cu prunele celea ce au căzut jos şi au început a trece acum în putrejune, o samă de fete din **Transilvania**, după cum ne spune o doină poporală din ţinutul Sălişţii, fac şi farmece cu cari farmecă pe aleşii inimii lor.

Iată şi doina respectivă, care ni-o spune aceasta:

Frunză verde şi-o lălea,
Trece mândra pe colea.
Eu o-ntreb de sănătate,
Ea se uită-n altă parte.
Eu o-ntreb de unde vine,
Ea nu se uită la mine.
Cum nu-i mândr'a dracului,
Iesă-n vârvul dealului
Din mâneci tot vâjâind
Şi din poale sfârâind
Bădiţii semne făcând.
Când bădiţa o vedea
După ea că se ducea
Până el că mi-o iubea,

---

[2] Hasdeu: Etym. Magn., t. II, p. 2173 şi 2174; Panţu: Vocab., p. 38; dr. Grecescu: Conspect, p. 195; *Şezătoarea*, vol. V, Fălticeni, p. 69.

[3] Dr. Grecescu: Conspect, p. 195; Panţu: Vocab., p. 39; şi *Şezătoarea*, vol. V, p. 69.

[4] Com. de dl En. Hodoş; Porcius: Flora, p. 38; şi-n Bucovina.

[5] Com. de dl B. B. Iosof.

[6] Tomul liric, p. 31; cf. Bibicescu, *op. cit.*, p. 224.

Mândra că mi-l fărmeca *Cu unt dulce de sub prag*
Cu unt dulce de sub prun *Să meargă la el cu drag.*[7]
Să meargă la ea nebun,

Lemnul de prun e bun atât pentru foc, cât şi pentru lucru. Din el se fac butoiaşe, precum şi alte lucruri trebuincioase pe lângă casă.

Din **crengile de prun** se fac **cercuri pentru cununie**, precum şi **pomii** împodobiţi cu **strafide, smochine, mere, pere, perje, turte dulci** etc., cari se duc înaintea morţilor.

Scoarţa de prun se-ntrebuinţează la producerea **coloarei roşii** pentru colorarea sculelor de buci. Când voiesc adică româncele, cari se ocupă cu coloratul, să producă **coloare roşie**, pun o parte de **scoarţă de arin-negru**, uscată şi preparată ca pentru coloarea cea neagră, şi două părţi de **scoarţă de prun** sau de **perj-roş**, într-o căldare umplută cu apă, la foc, ca să fiarbă. După ce acestea au fiert bine, scurg zama într-o covată şi umblând prin dânsa de vreo câteva ori, până ce nu apucă a se răci, cu un petic, în care se află **cenuşă** şi puţin **var stâns**, vără sculele cele de buci înăuntru şi dacă e vara, le tot învârtesc în faţa soarelui, iară dacă e iarna, undeva în casă la căldură, căci cu cât le învârtesc mai mult în zama aceasta, care se numeşte în limba poporului **roşeaţă** sau **roşală**, cu atâta se fac mai frumoase şi mai roşii.

După ce le-au roşit de-ajuns şi după ce le-au uscat la soare, capătă o coloare **roşu-aprinsă**, iară dacă nu s-au gâcit tocmai bine, capătă o coloare **gălbâie-întunecată**.

Sculele ce se roşesc în roşala aceasta, când se pun înuntru, sunt **albe**, nu galbene ca sculele cele de lână, cari se înfloresc în **flori**. Asemenea, nu trebuie niciodată de fiert ca sculele cele de lână, ci numai de pus în vasul cu **roşală** şi de învârtit acolo, până ce se roşesc cumsecade.[8]

Tot pentru acest scop se-ntrebuinţează **scoarţa de prun** şi de cătră o samă de romînce din **Moldova**, jud. Suceava. Acestea, când voiesc să producă **coloare roşie**, iau **scoarţă de prun**, o usucă la umbră şi apoi o pun să fiarbă într-o căldare cu puţin **sovârv** şi **cimbrişor-de-câmp**, până ce se obţine o coloare roşie potrivită. În coloarea sau zama aceasta vără apoi sculele ce vor să le roşească, de atâtea ori, până ce capătă coloarea dorită.[9]

Prunul sau, mai bine zis, diminutivele acestuia, adică **prunişorul** şi **prunuţul**, figurează foarte adeseori şi-n poezia poporană. Iată una şi dintre aceste poezii, şi anume din **Transilvania**, comitatul Mureş-Turda, com. Râpa-de-jos:

Lelea cu ochi mieriori *Nu ştiu scoate-m-a ori ba*
Mă cheamă în prunişori *Ori mai tare m-a băga.*[10]
Să mă scoată din fiori.

Alta, din **Banat**, com. Prilipeţ:

Frunză verde de prunuţ,
Doi, trei ani avui drăguţ;
Dar acum de două luni

[7] Com. de dl B. B. Iosof.
[8] S. Fl. Marian: **Cromatica**, p. 36.
[9] ***Buletinul cit.***, p. 252.
[10] Mândrescu, *op. cit.*, p. 86.

Îl lăsai pentru minciuni.[11]

A treia şi ultima, tot din Banat, com. Iaz:

Frunză verde de prunuţ,
Avusei şi eu drăguţ,
Şi duşmanii mi-l zăflară,
La mare bir îl băgară;
El de frica birului
Trecu apa Jiului.
Când fu apa jumătate
Stătu-n loc şi scrise carte:
Ţie, mândră, sănătate,
Că de mine n-avuşi parte.
Tu vei face, mândră, bine,
Că mai sunt voinici ca mine,
Numai eu voi face rău,
Că nu-i nime-n portul meu,
Nici la stat, nici la purtat,
Nici gură de sărutat.[12]

În fine, merită a fi amintit şi aceea că oamenii ce se ocupă cu cultivarea **prunilor** şi cu conservarea **prunelor** se numesc **prunari.**

Iată şi o satiră poporană din **Transilvania,** cu care nu o dată se iau aceşti oameni peste picior de către consătenii lor:

Vai, saracul prunarul!
Dacă-i fură cioara pruna,
El o jeleşte cu luna.
Dar' săracul părarul,
Dacă-i fură cioara para
O jeleşte toată ţara.[13]

*

Prunul.[14]

[11] En. Hodoş: **Poezii pop. din Banat,** p. 119.
[12] En. Hodoş: **Cântece bănăţene,** p. 55.
[13] Bibicescu, *op. cit.*, p. 224.
[14] *Familia,* XXVIII, p. 27; *Şezătoarea,* III, p. 122; Bartolomeu, p. 48; Gligor, nr. 37; Papahagi, p. 259, 294, 306.

BCU IAŞI - BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ LIBRARY

380. Punga-babei sau Tătăiş

(Inula dysenterica L.)

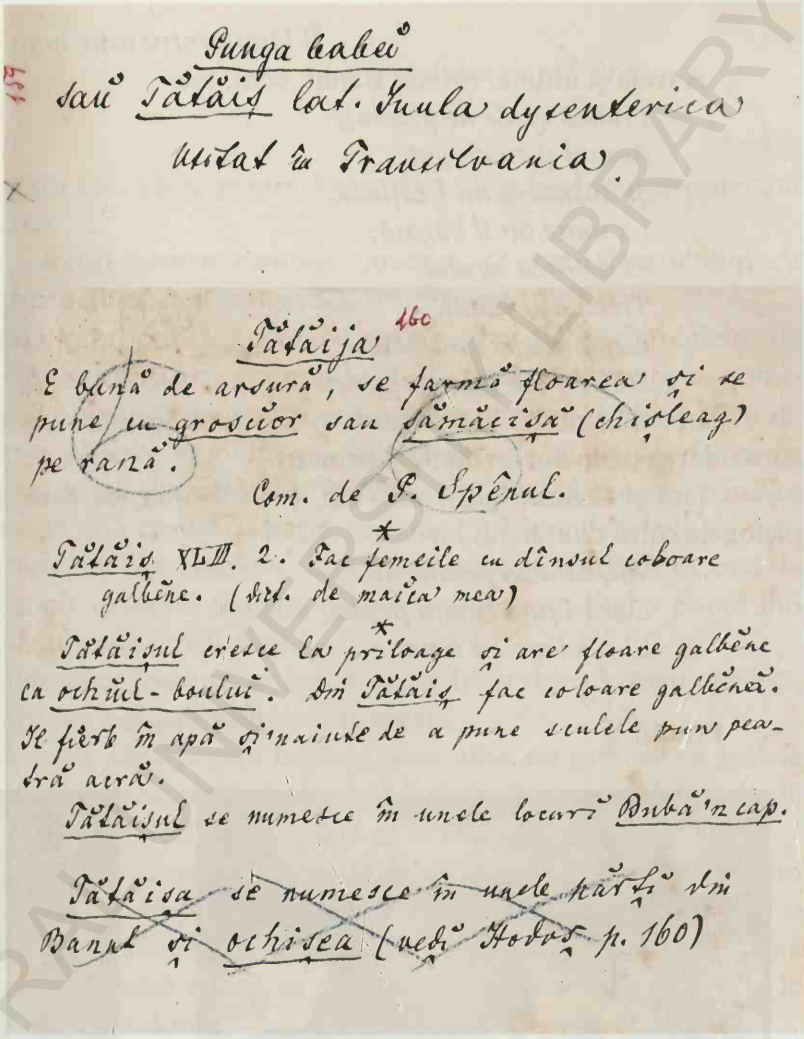

Punga babei
sau Tătăiş lat. Inula dysenterica
Usitat în Transilvania.

Tătăija
E bună de arsură, se farmă floarea şi se pune cu groscior sau sămăcişă (chişleag) pe rană.
Com. de P. Spânul.

Tătăiş XLIII. 2. Fac femeile cu dînsul coloare galbĕne. (Dict. de maica mea)

Tătăişul cresce la priloage şi are floare galbĕne ca ochiul-boului. Din Tătăiş fac coloare galbĕnă. Il fierb în apă şi 'nainte de a pune sculele pun peatră acră.

Tătăişul se numesce în unele locuri Bubă'n cap.

Tătăişa se numesce în unele părţi din Banat şi ochişea (vedi Hodoş p. 160)

Punga-babei sau tătăiş, lat. Inula dysenterica.[1]

*

Tătăija: e bună de arsură, se farmă floarea şi se pune cu groscior sau sămăcişă (chişleag) pe rană.[2]

*

Tătăiş, XLIII, 2. Fac femeile cu dânsul coloare galbănă.[3]

*

Tătăişul creşte la priloage şi are floare galbănă ca ochiul-boului. Din tătăiş fac coloare galbănă. Îl fierb în apă şi 'nainte de a pune sculele, pun piatră acră.

[1] Uzitat în Transilvania.
[2] Com. de P. Spânul.
[3] Dict. de maica mea.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tătăişul se numeşte în unele locuri **bubă-n cap.**
Tătăişa se numeşte în unele părţi din Banat şi **ochişea.**[4]

*

Miţişori, lat. Inula oculus-christi.[5]

*

Tătăiş sau **punga-babii,** lat. Inula dysenterica.[6]

[4] Vezi Hodoş, p. 160.
[5] Uzitat în Transilvania.
[6] Marian: Cromatica, p. 24.

BCU IASI/CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

381. Punga-ciobanului sau Prilogieriul (Capsella Bursa pastoris Moench.)

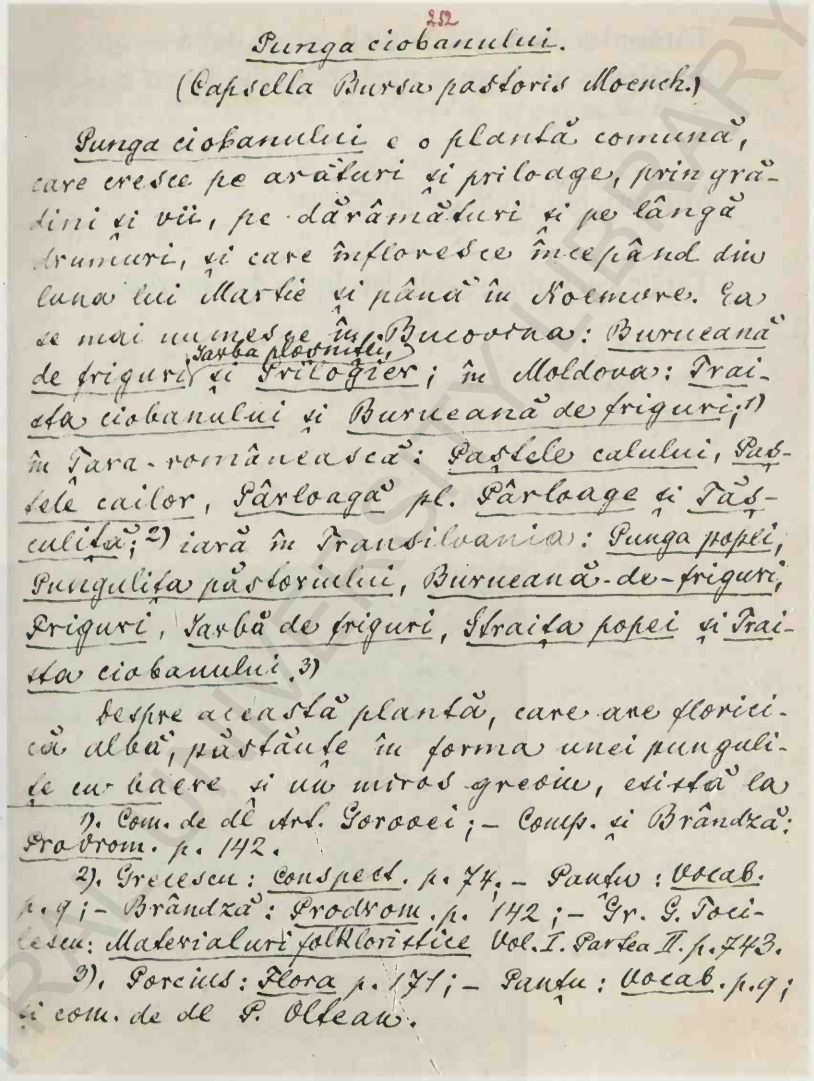

Punga ciobanului.

(Capsella Bursa pastoris Moench.)

Punga ciobanului e o plantă comună, care creşte pe arături şi priloage, prin grădini şi vii, pe dărâmături şi pe lângă drumuri, şi care înfloreşte începând din luna lui martie şi până în noiemvre. Ea se mai numeşte în Bucovina: buruiană-de-friguri, iarba-ploşniţei şi prilogier; în Moldova: traista-ciobanului şi buruiană-de-friguri[1]; în Ţara-românească: paştele-calului, paştele-cailor, pârloagă pl. pârloage şi tăşculiţă[2]; iară în Transilvania: punga-popii, punguliţa-păstoriului, buruiană-de-friguri, friguri, iarbă-de-friguri, straiţa-popii şi traista-ciobanului[3].

Despre această plantă, care are floricică albă, păstăuţe în forma unei punguliţe cu baiere şi un miros greoi, există la românii din Bucovina următoarea legendă:

[1] Com. de dl Art. Gorovei; comp. şi Brândză: Prodrom, p. 142.

[2] Grecescu: Conspect, p. 74; Panţu: Vocab., p. 9; Brândză: Prodrom, p. 142; Gr. G. Tocilescu: Materialuri folkloristice, vol. I, partea II, p. 743.

[3] Porcius: Flora, p. 171; Panţu: Vocab., p. 9; şi com. de dl P. Oltean.

Zice că erau mai demult în Moldova doi oameni foarte săraci, cari nu aveau nemică alta fără numai un fiu cu numele Gavril. Crescând băietul acesta mare şi văzând că părinţii săi sunt foarte săraci, s-a dus într-o zi la stână şi s-a rugat baciului ca să-l primească strungar.

Baciul, căruia din întâmplare tocmai atunci i se bolnăvise strungariul, îl primi cu cea mai mare bucurie şi totodată îi jurui o sumă mică de bani ca simbrie.

Auzind mai pe urmă părinţii săi că Gavril al lor e la stână şi că a căpătat bani de la baci, se duseră la dânsul şi-l rugară să le deie lor banii, ca să-şi cumpere, dacă nu alta, macar un purcel, spre a-l ţine pe lângă casă, doară au şi ei ceva.

Gavril nu se puse de pricină. Scoase punga şi voi să le deie toţi banii, însă când o deschise şi se uită într-însa, banii - ca-n palmă, nu află nici o liţcaie.

*Văzând el aceasta şi crezând cum că **ucigă-l-crucea** i-a luat banii, aruncă cine ştie unde punga de la sine, temându-se ca nu cumva, ţinând-o, să se ţie şi **ducă-se pe pustii** de dânsul.*

*Mai târziu, şi anume către toamnă, mergând **ciobanul Gavril**, căci acuma baciul îl făcuse cioban, mergând el cu oile la păscut, dă peste punga sa pe care o aruncase când îi ceruseră părinţii banii. Nu voieşte încă s-o urnească din loc, cugetând şi de astă dată că se află dracul într-însa şi, dacă va lua-o, atunci **ucigă-l-crucea** nu-i va da niciodată pace, ci-l va năcăji necontenit şi tot ce va câştiga îi va lua. De-aceea, unde a văzut-o, acolo a şi lăsat-o.*

*Nu mult după aceasta însă, trecând doi oameni pe-acolo şi dând şi ei peste pungă, precum şi peste o buruiană care crescuse pintre baierile pungii şi care avea nişte păstăuţe în forma unei **punguliţe cu baiere**, luară atât punga, cât şi buruiana şi, ducându-se în urma ciobanului despre care credeau ei că a pierdut-o, cum îl ajunseră, îi deteră punga, iară buruiana, pe care o numiră ei **punga-ciobanului** şi care de-atunci încoace tot **punga-ciobanului** se numeşte, o luară cu sine şi se duseră cu dânsa acasă.*

*Iată însă că ajungând oamenii aceia acasă, unul dintre dânşii se bolnăveşte de **friguri**, cari începură a-l scutura aşa de tare, de pare că l-ar fi apucat toate **năpădăile**.*

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

puindu-o în borş sau în oţet, se leagă cu dânsa la mâni, şi anume aproape de încheietura palmei.[5]

Românii din **Transilvania** o pun în rachiu, în care o lasă să steie cel puţin 24 de oare, şi abia după aceea bolnavul de friguri bea din rachiul acesta, câte trei păhăruţe pe zi, şi anume: demineaţa, la amiaz şi sara.

O samă de români însă, tot din **Transilvania**, iau buruiană de-aceasta cu cotor, cu sămânţă şi cu rădăcină cu tot, precum şi **laptele-cânelui** şi, zdrobindu-le amândouă plantele acestea cumsecade, le pun pe-o cârpă şi apoi cârpa aceasta o leagă la tălpile picioarelor.[6]

*

Punga-ciobanului, Capsella Bursa pastoris L., de bună samă aceasta.[7]

*

Traista-mocanului.[8]

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

283

Rapiţa selbatică.

(Brassica Rapa L.)

Rapiţa selbatică, numită în Ţara-românească, şi anume pe la Buzău şi Osul-iepurelui, e o plantă, care creşte mai cu samă pe arături şi pe lângă drumuri, şi a cărei floare, de coloare galbănă, se întrebuinţează la producerea coloarei galbene.

Româncele, şi cu deosebire cele din Ţara-românească, jud. Prahova, cari se ocupă cu coloratul, culeg floarea acestei plante, când e bine înflorită, o pun de se usucă la soare, şi apoi, strîngându-o, o păstrează până când au trebuinţă de dânsa.

Când voesc să prepare coloarea ce le trebue, iau ca 1 Klgr. de floare de aceasta şi, punându-o într'un vas de 10 litri de apă, o lasă de se plămădeşte până ce apa, în care a fost pusă, se îngălbineşte puţin.

Îngălbinindu-se apa, o strecură, iar florile le pun în faţa soarelui, unde le lasă de se soresc 2-3 oare. După aceasta le strîng într'o pânzătură, le leagă bine şi le introduc în apa strecurată, care se pune apoi la fiert.

382. Rapiţa-sălbatică
(Brassica Rapa L.)

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

toată materia colorantă dintr-însele. Tot în timpul fierberii pun în zama aceasta 20-30 gr de **piatră acră**, bine pisată.

Piatra aceasta se adaugă anume ca să se prindă bine coloarea pe lucrurile ce voiesc să le coloreze. În coloarea astfel preparată introduc apoi lucrurile ce voiesc să le coloreze şi le fierb împreună ca la vreo două oare. În urmă, scot lucrurile şi, după ce le clătesc în apă curată, le pun la zvântat. Dacă nu s-a prins tocmai bine coloarea de lucruri, acestea se mai introduc încă o dată în lichidul colorat şi se mai fierb, ca la o oară. După aceasta, scoţându-se şi clătindu-se din nou, se pun iarăşi la zvântat şi apoi se pot întrebuinţa.

În coloarea preparată în chipul cum s-a arătat până aice, se colorează firele de lână din cari se fac **vărgi galbene**, la straie, velniţe, la diferite aşternuturi, la brâne (cingători de mijloc). Iar din firele de tort de **in** se fac ţesături supţiri, ca şervete, ştergăruţe (prosoape mici), în care se amestecă şi puţin borangic.[1]

Alte două plante cunoscute românilor după nume, cari se ţin asemenea de familia rapiţei, despre care ni-a fost până aice vorba, însă cari nu cresc sălbatice, ci numai cultivate, sunt:

Rapiţa, lat. Brassica Rapa L., var. oleifera DC., şi

Napul pl. **napi**, numit şi **nap-curechiesc** pl. **napi-curechieşti**, lat. Brassica Rapa L., var. rapifera Metz.[2]

Spun românii că vitelor cari mânâncă **rapiţă-sălbatică** nu li se-ntâmplă nemică. Acelea însă ce mânâncă multă **rapiţă-domestică**, adică rapiţă cultivată, se zice că crapă.[3]

Mai departe se zice că **untul de rapiţă** e bun de **tusă măgărească**.[4]

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răchita. 221
(Salix alba L.)

Sub cuv. Răchită sau Salce înțeleg Românii de pretutindene mai multe feliuri de arbori, cari se țin de una și aceeași familie, și anume:

Răchita-albă, Răchită-mare, Salcă, dem. Sălcuță, Salce, Sălcie, dem. Sălcioară, Salcie-albă, Salcie-alburie, lat. Salix alba L.

Salcă-pletoasă, Salce-pletoasă, Salce-moale, Salcie-jalnică, Salcie-pletoasă, Salcie-plângătoare, lat. Salix babylonica L.

Jov, Loză, Lozie dem. Lozioară, Răchită moale, Răchită-pufuroasă, Răchită-selbatică, Salcă-moale, Salce, Salcie-moale, lat. Salix caprea L.

Lozia-neagră, lat. Salix cinerea L.

Lozie, dem. Lozioară, Răchită, Salce, Salcie, Salcie-fragedă, Sălcioară, lat. Salix fragilis L.

Mlajă, Răchită-albă, Răchită-mlajă, lat. Salix incana Schrank.

Salce, Salcie, lat. Salix pentandra L.

Salce, Salcie, lat. Salix triandra L.

Răchită, Răchită-roșie, Răchitiră, Richită, Richită-roșie, Salcie-roșie, lat.

383. Răchita sau Salcea
(Salix alba L.)

Sub cuvântul răchită sau salce înțeleg românii de pretutindene mai multe feliuri de arbori

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY